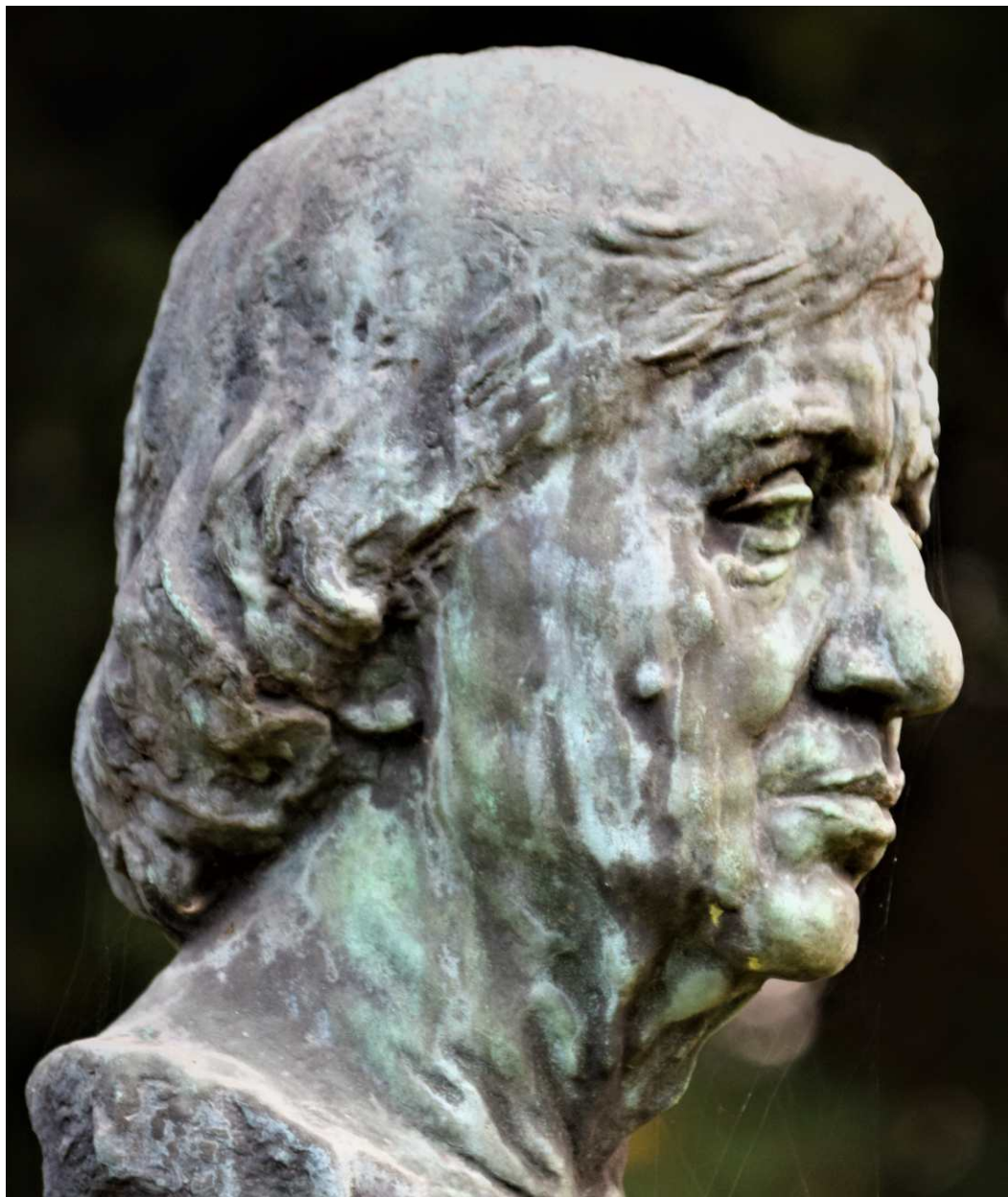

ZPRAVODAJ

Muzea Komenského v Přerově

červenec-září
2024

CO JE ZA SKLEM?

Podmalby na skle ve sbírkách
Muzea Komenského v Přerově

27. 9. 2024
26. 1. 2025

Vernisáž v kapli přerovského zámku,
26. 9. 2024 od 17.00 hodin

Vstupné 50/25 Kč

Muzeum Komenského v Přerově je příspěvkovou organizací zřízenou a financovanou Olomouckým krajem.

Detektory kovů v archeologii na Přerovsku

Zdeněk Schenk

Muzeum Komenského v Přerově Vás zve na výstavu Detektory kovů v archeologii na Přerovsku, která je k vidění v prostorách přerovského zámku od 21. 6. do 20. 10. 2024. Výstava vznikla v souvislosti se stále aktuální problematikou „detektoringu“ a hledáním možné spolupráce archeologů a uživatelů detektorů kovů v přerovském regionu.

Po roce 2000 nastal v České republice nebývalý zájem části veřejnosti o využívání detektoru kovů, který lze zpětně označit doslova za detektorový boom, což se výrazně promítlo v počtu držitelů těchto přístrojů, který je odhadován až na několik desítek tisíc. Tento koníček se svými negativními i pozitivními dopady stal naprostým fenoménem dnešní doby, na který musela dříve či později reagovat odborná veřejnost. Část odborníků přistupovala zpočátku k problematice spolupráce s uživateli detektoru kovů spíše rezervovaně, s určitými obavami vyplývajících z některých odstrašujících případů, kdy v různých regionech Česka docházelo k protiprávnímu jednání některých jedinců, kteří bez respektu k příslušným zákonům poškozovali archeologické památky a rabovali chráněné lokality.

Dlouholetý spolupracovník Muzea Komenského v Přerově Jan Novotný během preventivní detektorové prospekce.

Takový nešetný přístup k našemu kulturnímu dědictví je pro celou společnost nejen nežádoucí, ale zároveň poškozuje tu část slušných hledáčů, kteří chtějí spolupracovat s profesionálními archeology na záchraně cenného a neopakovatelného dědictví našich předků, které je třeba zachovat pro budoucí generace.

V rámci jednotlivých krajů začaly postupně vznikat platformy umožňující navá-

zat poctivým zájemcům z řad hledačské komunity spolupráci s archeologickými pracovišti v rámci odborných institucí napříč Českou republikou.

Na Moravě se problematika přístupu ke spolupráci zpočátku vyvíjela na úrovni jednotlivých pracovišť individuálně s ohledem na míru odhodlání archeologů aktivně řešit dlouhodobě neudržitelný stav v otázce detektorové prospekce.

V Jihomoravském kraji probíhá od roku 2019 úspěšný projekt Společnými silami za poznáním společného archeologického dědictví, na kterém se vedle hlavních garantů Archeologického ústavu Akademie věd ČR, Brno a kraje podílí jednotlivá muzea s archeologickým pracovištěm.

Na území Olomouckého kraje probíhá již od roku 2010, s podporou kraje od roku 2011, v rámci okresů Jeseník, Olomouc, Prostějov, Přerov a Šumperk projekt *Preventivní archeologie*, který představuje jednu z možných cest spolupráce.

Hlavním koordinátorem projektu je v tomto případě Archeologické centrum Olomouc ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, územním odborným pracovištěm v Olomouci, Muzeem a galerií v Prostějově, Vlastivědným muzeem Šumperska, Muzeem Komenského v Přerově, prostějovským pracovištěm Ústavu archeologické památkové péče Brno a společností Archaia Olomouc. V rámci projektu jsou za předem stanovených podmínek realizovány preventivní prospekce za pomoci detektoru kovů na archeologických lokalitách primárně ohrožených intenzivní zemědělskou činností a prováděním nelegálního průzkumu, kte-

ré jsou koordinovány pověřenými garanty z jednotlivých organizací působících v kraji.

Výstavní projekt Detektory kovů v archeologii na Přerovsku je věnován výsledkům dlouholeté vzájemné spolupráce profesionálních archeologů a dobrovolných spolupracovníků z řad uživatelů detektoru kovů, kteří se v rámci projektu *Preventivní archeologie* podílejí na záchraně našeho společného archeologického kulturního dědictví.

Z výsledků společného vzájemného úsilí jsou na výstavě široké veřejnosti prezentovány nejen ukázky ztracených soliterních movitých archeologických nálezů zhotovených ze železných, barevných i drahých kovů, ale zároveň unikátní depoty

z doby bronzové či hromadné nálezy mincí uložené našimi dávnými předky před stovkami či tisíci lety do země. V mnohých případech se jedná o zcela unikátní archeologické nálezy mimořádné historické hodnoty přesahující svým významem rámec Olomouckého kraje.

K takovým náleží depot z mladší doby bronzové z obce Hradčany na Přerovsku obsahující zlatý slitek, svitek zlatých drátků a bronzové předměty čítající přes tři sta kusů, z nichž převážnou většinu tvoří pukličky opatřené dvěma otvory.

Mezi nejvýznamnější patří také depot bronzových předmětů uložených v keramické nádobě z pozdní doby bronzové objevený u Staré Vsi. Unikátní nález je na

Ukázka výběru zlatých a bronzových předmětů zachráněných v depotu z mladší doby bronzové v obci Hradčany.

výstavě prezentován záměrně v nálezovém stavu tak, jak jej archeologové odkryli a v „in situ“ převezli do Muzea Komenského v Přerově Depot předmětů byl podroben nedestruktivní metodě CT snímkování pomocí moderního počítačového tomografu v Radiodiagnostickém oddělení Nemocnice Agel v Přerově. Tyto snímky zobrazující velké množství ojedinelých bronzových předmětů záměrně uložených před třemi tisíci lety do keramické nádoby jsou rovněž součástí prezentace.

K nejnovějším objevům představeným na výstavě se řadí kompletní exemplář ikonické chladné zbraně bronzového meče, který představuje s mírnou nadšázkou „Excalibur“ mladší doby bronzové. Tento pravděpodobně votivní dar určený božstvům doby bronzové byl uložen společně s bronzovou sekerou s tulejí a ouškem do země před více než třemi tisíci lety.

Dospělí i děti se mohou těšit rovněž na ukázky bronzových figurek zvířátek, mezi kterými zaujme halštatský býček opatřený očkem na zavěšení, dále keltské figurky vodních ptáků a zejména drobná keltská figurka divokého prasátka, která patří k nejroztomilejším exemplářům nalezeným na území Evropy.

Celkový pohled na odkrytý depot bronzových předmětů uložených v keramické nádobě, který byl na Přerovsku objeven Tomášem Melichem.

Současná výstava je doplněna panely s doprovodnými texty, kde se může každý zájemce dozvědět bližší informace o projektu *Preventivní archeologie*, problematice využívání detektoru kovů, ale zároveň se seznámí i s příběhy objevu některých unikátních depotů, či ojedinelých předmětů. Poklady našimi předky do země uložené, předměty ztracené a znovu nalezené zůstanou díky společnému úsilí pro budoucí generace uchované. Pokud jste milovníci archeologie, obdivujete um a dovednosti našich dávných předků přetavené do podoby šperků, mincí, zbraní či předmětů každodenní potřeby, neváhejte a vydejte se do Přerova na výstavu Detektory v archeologii na Přerovsku.

Unikátní bronzový meč s jazykovitou rukojetí nalezený spolupracovníkem Muzea Komenského v Přerově Lubomírem Dokoupilem během preventivní detektorové prospekce.

120 let parku Michalov

Muzeum Komenského v Přerově pořádá od letošního dubna ve druhém poschodí přerovského zámku výstavu „120 let parku Michalov“. Návštěvníci na ní mohou shlédnout až do 27. října 2024 cca 500 fotografií a pohlednic, které chronologicky zachycují proměny parku Michalov od jeho vzniku v roce 1904 až do současnosti.

Šárka Krákorová Pajůrková

Počátky městského parku Michalov sahají do druhé poloviny 19. století. Původně se jednalo o nevládný, bažinatý městský les, uprostřed kterého se nacházela zahrada. V Michalově stála tzv. „Bůda“ sloužící jako sezónní výletní hostinec. V roce 1892 se přerovské obecní zastupitelstvo rozhodlo na jejím místě postavit novou restauraci, kterou následně pronajímalo různým nájemcům. Zájem o restauraci však nebyl takový, jaký obec předpokládala. Stále více se ukazovalo, že bude nutné provést radikální přeměnu alespoň části městského lesa na moderní park. Tuto myšlenku vyslovil již roku 1890 na jednání městské rady jeden z neaktivnějších členů místního okrašlovacího spolku, lékárník Hynek Psota. Byl odborníkem v botanice i zoologii, zvláště se zajímal o ptactvo. Na své náklady pořizoval pro les Michalov ptačí budky a v zimním období sem chodil krmit hladové ptáky.

Již začátkem roku 1893 se přerovská městská rada na svém jednání zabývala dvěma předloženými plány na úpravu Michalova, avšak nepřijala žádné rozhodnutí. Přesto došlo k menším změnám lesa. Spolek pro vysazování a okrašlování města Přerova pod vedením svého předsedy MUDr. Leopolda Riedla zde kolem roku 1900 vysadil řadu keřů a stromků. Zároveň

Ženy v krojích u tzv. dřevěné „Bůdy“ při slavnosti v Michalově, 1908

sem obec přemístila starý dřevěný tělocvičný pavilon, který stál původně nedaleko místního gymnázia.

Hlavním impulsem k celkové přeměně dřívě produkčně využívaného lesa na park se stal nápad uspořádat v Přerově v roce 1904 zemskou výstavu. Ta měla nejdříve proběhnout na pronajatém pozemku za budovou gymnázia. Později však výstavní výbor své rozhodnutí změnil a za místo konání výstavy vybral městský les Michalov. Právě proto se dne 15. září 1903 přerovské obecní

zastupitelstvo na svém jednání usneslo požádat architekta Františka Thomayera, majitele pražské kanceláře pro zřizování sadů, o vypracování návrhu na úpravu městského lesa Michalov.

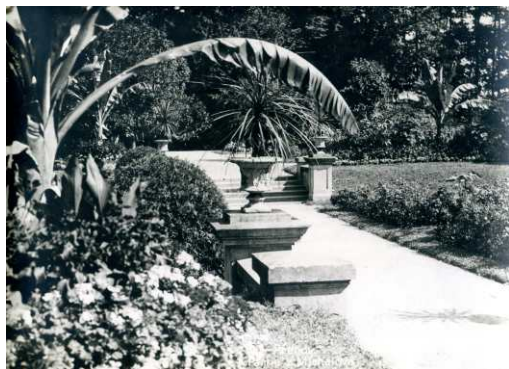
František Thomayer nabídku obce přijal a připravil požadovaný projekt parku, který počítal s pořádáním výstavy. Nakonec se ale ukázalo, že město Přerov na tuto akci nemá šanci získat v přiměřené výši zemskou dotaci. Tehdy zřejmě František Thomayer vypracoval druhou variantu zahradních úprav Michalova, tentokrát již bez výstavních budov, kterou na svém jednání dne 1. února 1904 městská rada schválila. Thomayerův projekt začal být poté ihned realizován i přes protesty několika občanů, kterým se nelíbil způsob, jakým se přeměna Michalova měla provést. Aby bylo možné získat prostor pro snížený parter – francouzskou květnici, musely být vykáceny stoleté duby, které byly do té doby chloubou městského lesa.

Nový plán proměny Michalova počítal s promenádou, která měla procházet parkem od jihozápadu k severovýchodu. Přibližně v jejím středu, v místě kruhové fontány s vodotryskem, ji měla křížit vedlejší příčná osa se sníženým parterem a taneční plochou u restaurace. Okolí pravidelně řešených prostorů parku na plánu plynule přecházelo do přírodně krajinářského slohu. Hlavní alej parku uzavíral menší dřevěný altán.

Původně bažinatý, tmavý les Michalov se tak v průběhu několika následujících let přeměnil do podoby útulného parku. Ještě do roku 1910 byl Michalov osvětlen lampami, rozšířila se budova restaurace a byly objednány dřevěné truhlíky s mřížkami, které stály po levé straně lipové aleje. V roce 1913 nechala obec také postavit v parku hudební pavilon. V létě 1915 odhalili přerovští občané v parku Michalov pomník Mistru Janu Husovi, po vzniku Československé republiky vysadili v dubnu roku

Hlavní alej parku kolem roku 1910

Schodiště ve sníženém parteru – francouzské květnici, 1913, foto E. Křemen

1919 lípu svobody. Ve 20. letech 20. století se vybuďovala v parku botanická zahrada a skleníky včetně velkého palmovníku. Ten byl dokončen na podzim roku 1928 k desátému výročí trvání republiky. Zároveň byl v roce 1926 definitivně odstraněn z parku dřevěný tělocvičný pavilon.

Na počátku 30. let 20. století se stal park Michalov vyhledávaným místem odpočinku nejen Přerovanů, ale i obyvatel z širokého okolí. K jeho proslulosti přispěla i Středomoravská výstava v Přerově, která se konala na přilehlém prostranství v roce 1936. Park byl v té době již celý oplocen a obohacen o alpínku. Po druhé světové válce byl areál parku Michalov stále udržován na vysoké úrovni dlouholetému správci Františku Procházkovi. Proto byl park také přerovskou veřejností vybrán jako místo posledního odpočinku 21 přerovských občanů popravených dne 2. května 1945 v Lazcích u Olomouce. Jejich hroby byly přemístěny na místní hřbitov až v roce 1952.

Ještě v 50. letech 20. století se v Michalově pořádaly majálesy studentů, koncerty dechové hudby a různá slavnostní setkání. V roce 1956 byl park slavnostně osázen k 700. výročí vzniku města Přerova a probíhaly v něm oficiální oslavy města. V par-

ku Michalov fungovalo pohostinské zařízení, dětské hřiště, loutkové divadlo a začalo se rovněž uvažovat o výstavbě pionýrské železnice.

Dětská pionýrská železnice byla zprovozněna v roce 1960. Fungovala sice jen několik let, ale nesmazatelně se zapsala do srdcí jedné generace přerovských dětí. Po trati, dlouhé 850 m, jezdil vláček složený z pěti vagonů, který táhla stará důlní lokomotiva s dieslovým motorem. V roce 1968 byla provedena v parku Michalov generální oprava restaurace, v rámci které došlo k likvidaci původního členění fasády. V 70. letech 20. století z parku úplně zmizela alpínka a kolem restaurace byla postavena „okrasná“ zídka z vápenocementových cihel a pálených plotovek. Do Michalova přibýly nejen nové veřejné záchodky s rovnou střechou, ale byly sem postupně také umístovány busty Jiřího Sumína (1968), Augustina Mervarta (1973) a Josefa Bajáka (1982). Z parku rovněž zmizel původní mobiliář a vyměnily se lampy veřejného osvětlení. Květinový záhon okolo fontány byl vybetonován a původní ozdobné kované zábradlí bylo vyměněno za ocelové trubky propo-

Pohled přes fontánu na slavnostně vyzdobený snížený parter – francouzskou květnici k 700. výročí města Přerova, 1956, foto Fr. Toth

Busta Augustina Mervarta a její autor, sochař Josef Baják s pionýrkou, 21. 9. 1973

jené řetězy. Zároveň město Přerov v rámci údržby přestalo pravidelně stříhat lipové stromořadí na hlavní aleji a pískované cesty nahradilo asfaltovými.

Na konci 80. let 20. století byl park Michalov již zcela zanedbaný. Změnu v následujícím trendu přinesl až rok 1989, kdy se noví zastupitelé města Přerova snažili lépe starat o městský majetek. V roce 1992 prohlásilo Ministerstvo kultury park Michalov nemovitou kulturní památkou. Město Přerov se jej následně snažilo po částech revitalizovat, avšak rozsáhlá povodeň v roce 1997 přinesla parku jeho další zkázu. Teprve v roce 2000 přijalo městské zastupitelstvo velkorysý program obnovy parku Michalov, který si kladl za cíl obnovit historickou část parku, postupně jej rozšířit a udělat z něj opět chloubu Přerova, a to vše do roku 2004, k 100. výročí jeho vzniku. Od té doby park doznal důležitých změn.

V roce 2006 byl na hlavní aleji parku Michalov odhalen pomník přátelství měst Přerov – Cuijk, pro veřejnost se otevřel nový skleník. Do parku byly umístěny antické sloupky či posilovací stroje. Park Michalov se stal opět vyhledávaným odpovědným místem přerovských občanů.

Hlavní alej parku s fontánou s vodotryskem a restaurací, 70. léta 20. století, foto Fr. Toth

Michalov ve výročním roce 2004, foto K. Sehnálková

Slavnostní odhalení pomníku přátelství měst Přerov – Cuijk v parku Michalov při 750. výročí města Přerova, 24. 6. 2006, foto Š. Krákorová Pajůrková

Sochař, co byl v mládí se školou poněkud na štíru...

Lubomír Vyňuchal

Další putování za bustami a sochami učitele národů nás zavede na Kojetínsko, konkrétně do Uhřičic, zemědělské obce, kterou jsme krátce zmínili již v minulém čísle Zpravodaje, a to v souvislosti s krásným barokním sousoším svatého Floriána (1742). Dnes však zamíříme k budově místní školy, na jejíž čelní fasádě nechybí kamenná busta J. A. Komenského.

Busta zdobí niku nad hlavním vchodem již od roku 1906, kdy byla novostavba dokončena. Projektant budovy a místní rodák, věhlasný architekt **František Skopalík** (1863–1936), oslovil svého přítele, sochaře **Frantu Úprku** (1868–1929), který ji na jeho žádost v roce 1905 vytvořil. Nedá mi to, abych neupozornil na vztah tohoto umělce obecně ke škole, resp. jeho velmi bouřlivé proplouvání studentským životem. Mladý Franta navštěvoval dva roky německé piaristické gymnázium ve Strážnici, ale pro neuspokojivý prospěch musel tento ústav opustit. Následná studia již byla uměleckého zaměření – v letech 1883–1884 studoval na řezbářské škole ve Valašském Meziříčí (v době svého vzniku v roce 1874 to byla první škola umělecko-průmyslového charakteru na Moravě), ovšem i tuto školu

nedokončil. V roce 1885 odešel do Prahy, kde se neúspěšně pokusil o přijetí na akademii výtvarného umění, zároveň nastoupil jako pomocník v řezbářské a sochařské firmě Jana Krejčíka, posléze se učil kamenickému řemeslu u sochaře Jindřicha V. Čapka a pracoval v atelierech sochařů A. P. Wagnera a B. Schnircha. Holt proslulý moravský sochař, bratr známějšího malíře Joži Úprky, nebyl ve škole zrovna premiantem.

Uhřičice, busta J. A. Komenského

Poutníci

A jelikož mezi mé zájmy patří mapování kamenných soch světců či soch se vztahem k sakrálnímu umění, rád bych zde připomněl i jeho významné sousoší z roku 1915 s názvem *Poutníci*. S tímto dílem totiž v roce 1920 zastupoval Úprka české sochařství, společně s Fr. Bílkem a J. V. Myslbekem, na pařížském *Salonu*. Dnes stojí v centru Brna mezi stromy parku Kaliště u bývalé Zemanovy kavárny a poblíž Domu umění. V roce 1942 se dokonce uvažovalo, že toto sousoší bude zdobit Smetanovy sady v Uherském Hradišti, kde se právě dokončovala nová muzejní budova. Nemám k dispozici zrovna kvalitní a vypovídající fotografii, tudíž se pokusím o slovní přiblížení jeho podoby. Sousoší, znázorňující výjev z náboženské pouti, je osazeno na

čtyřbokém hranolovém podstavci, na jehož pravé boční straně nechybí signatura F. Úprka. Zobrazuje dvě mužské postavy, vlevo stojí předzpěvák, vpravo nosič církevní korouhve. První muž je oděn do dlouhého pláště, na krku má zavěšený kříž a oběma rukama před sebou drží rozevřenou knihu. Jeho obličej má soustředěný výraz a zpívající ústa jsou otevřená. Druhá postava je oblečena do přepásané tuniky, přičemž plášť má položený přes levé rameno a při svém levém boku drží oběma rukama korouhev zdobenou štrápci. Oba muži jsou prostovlasí a na nohou mají vysoké boty.

Známa je také jeho jediná pražská socha s názvem *Ponocnýj*, umístěná v Jelením příkopu u Pražského hradu. Zpodobňuje muže v dlouhém plášti s troubou na ústech a v pravé ruce s lucernou, zkrátka nočního trubáče a hlásného, který oznamoval v nočních hodinách čas a chválil Hospodina i patrony příslušných měst a obcí.

Jelikož jsem nedávno dokončil medailonky světců pro připravovanou výstavu *Kamenné nebe na Přerovsku* (příští rok zaplní chodby přerovského zámku), můžu prozradit, že jedna z informací vždy zmiňuje přísluš-

ná patronství. Mezi svatými je totiž celá řada patronů za dobrou či šťastnou smrt a právě Franta Úprka zřejmě nějakého také měl. Ačkoliv vůbec netuším, jak to měl sám sochař s vírou v Boha, ale přece jen pocházel ze silně věřícího Slovácka. Smrt Frantu Úprku potkala dne 8. září roku 1929 během rekonvalescenčního pobytu v Tuchoměřicích. Svědkové uvedli, že vystoupil z auta, rozpráhl ruce a zvolal: „*To je ale krása!*“ V zápětí se zakymácel a byl stížen silným infarktem. Nakonec zbývá už jen malá zmínka o funerálních plastikách v jeho díle, kdy hned několikrát použil motiv klečící dívky s kyticí lilií, jejíž čelenka je zdobena makovicemi a uprostřed najdete makový květ – symbol odkazující na věčný spánek.

Brno, plastika *Poutníci*

Franta Úprka
(1868–1929)

Další plastiky z ateliéru Franty Úprky již pro dnešek vynecháme, ale možná bych na závěr této kapitoly mohl zmínit ještě jednu rodinnou souvislost a představit další díla spojená s osobou J. A. Komenského. Tento postřeh se týká sochaře a medailéra Josefa Úprky (*1939), vnuka jeho bratra Joži, který např. v roce 1974 vytvořil pro Muzeum Jana Amose Komenského v Uherském Brodě pamětní medaili a od roku 2010 stojí jeho bronzová busta *Učitele národů*, umístěná na vysokém kamenném hranolovém podstavci, v Břeclavi na Komenského nábřeží. Mimochodem sochařem se stal i malířův pravnuček, Jan Benedík, který dokonce v létě roku 2011 pracoval na bustě svého praděda a bronzový odlitek hlavy Joži Úprky dnes zdobí prostranství před ZŠ v Hroznové Lhotě.

Jen tři dny do konce války...

Ale vraťme se ještě na chvílku zpět do Uhřičic a připomeňme si další osobnosti působící v této malé hanácké obci. V domě č. p. 132, hned vedle místní školy, žil od roku 1939 se svou rodinou František Körner (1909–1945), berní úředník, který byl za války členem místní odbojové skupiny a rovněž velitelem partyzánské skupiny Jana Žižky z Trocnova v rajonu Kojetín-Lobodice. 12. října 1939 se mu narodil jeho druhý syn Vladimír, budoucí známý spisovatel a scénárista, který si však svého otce příliš neužil, neboť na samém konci války se z něj stal polosirotek. 7. května 1945 šel František Körner v doprovodu přítele, pana Zahradníčka, zjistit informace o případném postavení německých vojáků za řekou Moravou v oblasti singulárního lesa. Na mostě přes říčku Valovou byl zasažen tříštivou střelou (tzv. dum-dum) z německého kulometu přímo do hrudníku. Ještě se stačil odplazit pod nájezd, kde vykrvácel. Traverza zábradlí mostku byla na několika místech prostřelena, ale jeho kolega našťastí vyvázl bez úhony a běžel do vesnice pro pomoc. Na místě úmrtí F. Körnera je dnes postaven dřevěný kříž s pamětní des-

kou a jen pár kroků odsud stojí rovněž kamenný kříž s ukřížovaným Kristem.

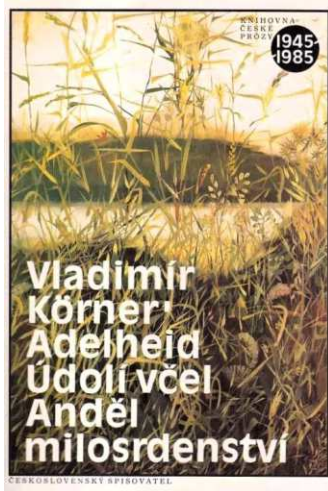
Na hasičské zbrojnici v Uhřičicích je umístěna pamětní deska se jmény šesti místních občanů, kteří zahynuli za německé okupace. Jméno Františka Körnera zde samozřejmě nechybí. Jeho syn Vladimír, který prožil své dětství v Uhřičicích (žil zde až do 14 let), maturoval na Střední filmové škole v Čimelicích a po absolvování

pražské FAMU se stal známým prozaikem, dramaturgem a filmovým i televizním scénáristou. Jeho prózy, zpravidla zasazené do období 2. světové války, jsou prodchnuty tématy existenciální úzkosti a beznaděje (Sudety, odsun Němců, fanatický fašismus). V několika dílech se inspiroval také obdobím vrcholného středověku a mnohé náměty byly přeneseny do podoby filmových scénářů a posléze i realizovány (např. *Údolí včel* /1967/, *Adelheid* /1969/, *Zánik samoty Berhof* /1983/, *Kuře melancholik* /zde je pouze autorem scénáře, 1999/, *Pramen života: Der Lebensborn* /2000/).

V roce 2019 získal Cenu Olomouckého kraje za celoživotní přínos (Dvorana slávy). On sám o své práci řekl: *„Psaní je droga. Než žít, tak raději psát o životě. Existuje trauma, kterého se zbavíte*

jenom psaním. Čím je člověk starší, tím víc chápe, že je to otázka koncentrace. Když se soustředím, píše se to samo. Scénář napíšu třeba za osm dní, ale trvá dva roky, než dozraje.“

Až budete míjet bustu...

V Uhřetichách jsou patřičně hrdí také na svou rodačku **Amálii Vrbovou** (9. 10. 1863 – 11. 11. 1936), významnou, ovšem dnes již poněkud pozapomenutou českou spisovatelku, která ve své době proslula především realistickou prózou, občas proloženou emocemi strachu, fantastikou, feministickými rysy či motivy lidové pověrčivosti. Věrně popisovala bídu hanáckého venkova, osudy zrazených a opuštěných žen, střet městské a venkovské kultury, živelné pohromy nebo úpadek

šlechtických rodů. Zprvu se podepisovala pod pseudonymem Serafína Svitavská (týkalo se to zejména poezie), ovšem později pro své novinové články, povídky a romány používala jméno **Jiří Sumín** (jméno je převzato z románu *Podivínové* od polského národního buditele a spisovatele J. I. Kraśzewského (1812–1887), který česky vyšel r. 1880). Přímo v Uhřetichách se s jejím jménem setkáte především na budově místní knihovny (č. p. 78), která od roku 2011 nese název Knihovna Amálie Vrbové. Dříve byla tato přízemní reprezentativní budova sídlem „Záložny“ a od r. 1980 slouží jako obecní knihovna. Na její fasádě nechybí pamětní deska opatřená portrétem spisovatelky, která v letech 1895–1936 napsala celkem 19 knih, přičemž ta dvacátá (*Povídky skoro neuvěřitelné*) byla vydána těsně po její smrti. Její prvotinou byl vesnický příběh s názvem *Z doby našich dědů* (1895).

Od roku 1882 žila Amálie Vrbová se svou matkou a sourozenci na okraji Přerova, v patrovém domku na ulici Za mlýnem č. p. 13, kde napsala v podstatě celé své literární dílo. V roce 1933 se stala čestným občanem města a po její smrti byla jedna z ulic přejmenována na Sumínovu (poblíž SPgŠ, mezi

ulicemi Na Loučkách a Gen. Štefánika). Na sklonku života byl jejím věrným parťákem už jen pejsek Murat. Amálie Vrbová zemřela ve svých 73 letech na mrtvici a je pochována na přerovském hřbitově.

V roce 1952 vytvořil přerovský akademický sochař Josef Baják bustu Jiřího Sumína (A. Vrbové), jejíž bronzová podoba byla spolu s žulovým sloupkem osazena koncem roku 1968 u hlavní promenády parku Michalov, nedaleko vstupu z Máchovy ulice.

V našem muzeu můžete až do konce října zhlédnout panelovou výstavu *120 let Michalova*, instalovanou ve druhém patře zámku. Fotografie zachycují nejen samotnou bustu v různých obdobích roku, ale mnohá další umělecká díla, historické i současné snímky proběhlých akcí i přírodních scénérií. A pokud bude přát počasí, určitě zamířte přímo do centra parku, posaďte se do stínu stromů a za zpěvu ptactva či v kulise proměňovacího koncertu si vychutnejte svou odpolední kávu či jedno točené.

Pozvedněte zrak

Na samý závěr jen v bodech a obrázcích připomenou několik míst v blízkosti Přerova, kde můžete ve výklencích a na fasádách současných i bývalých škol zaznamenat busty, reliéfy, sgrafita či sošky J. A. Komenského.

Kroměříž

Brno, plastika Poutníci

Tak tedy v abecedním pořadí: *Buk* (busta), *Čechovice* (sgrafito sedícího učence), *Kojetín* (soška, nám. Míru), *Kokory* (reliéf postavy), *Kroměříž* (busta, Komenského nám.), *Pivín* (reliéf sedícího učence), *Prostějov* (reliéf hlavy, Skálovo nám.), *Přerov-Lýsky* (reliéf postavy), *Příkazy* (busta), *Skaštice* (reliéf hlavy), *Stará Ves* (busta), *Tovačov* (soška), *Tršice* (reliéf hlavy).

A pokud navštívíte vstupní halu olomoucké základní školy Komenium (ul. 8. května č. 29 proti kostelu sv. Mořice), můžete na konzolce nad dveřmi zaznamenat, podobně jako v celé řadě dalších škol, patinovanou sádrovou bustu *Učitele národů*. Tato je však výjimečná, neboť předlohou zdejšího odlitku byla práce významného českého sochaře druhé poloviny 19. století, Josefa

Strachovského (1850–1913). Originál této busty najdete v nizozemském Naardenu před Muzeem Komenského.

Tovačov

První hnízdění sokolů v Přerově

Josef Chytil

Sokol stěhovavý patřil ještě nedávno mezi kriticky ohrožené druhy nejen u nás, ale ve velké části svého areálu. V posledních dvou desetiletích se ale díky soustředěnému úsilí ochranářů, ornitologů i sokolníků daří sokolům obsazovat stále nová a nová hnízdiště. Ta jsou z větší části stále přírodní (skalní stěny), ale sokoli se již dávno adaptovali i na hnízdění v městském prostředí. Od letošního roku mezi ně patří i Přerov.

Hnízdění bylo prokázáno zajímavou souhrou náhod. Nejprve byl na záchranou stanici ORNIS přinesen 23. května panem Kubíkem z Předmostí mladý sokol. Pták byl pozorován den předtím sedící na plotě zahrady, ale druhý den již byl na zemi a dokonce se dobýval do domu. To, že máme na stanici tak vzácný přírůstek, jsem se dozvěděl víceméně náhodným dotazem u naší brigádnice. Vzhledem k vzácnosti tohoto přírůstku bleskově následoval telefo-

nát spřáteleným sokolníkům s dotazem, co dále. Pavel Palacký, díky kterému jsem se kdysi opravdu dávno (1973) dostal vůbec poprvé na tehdejší Moravskou ornitologickou stanici, po příjezdu ihned rozpoznal stáří a pohlaví ptáka včetně toho, že u něj odhadl možnost letu jen na několik set metrů. Vzhledem k místu nálezu a kontrole terénu bylo víceméně jasné, že sokoli museli vyhnízdit na blízkém komíně bývalé kotelny. A také že ano – k mému překvapení jsem na horním ochozu

zjistil další mláďata a kupodivu i instalovanou hnízdní budku! Otázkou ale zůstalo, co s mládětem. Poradil další zkušený sokolník, Tomáš Leskovjan z Mikulova. Jeho rada zněla vysadit co nejdříve mládě na nejbližší rovnou střechu a promočit mu peří. Mládě se bude nějakou dobu sušit a rodiče ho mezitím určitě objeví – nemají nadarmo zrak sokolí. Sokolíka jsme opravdu druhý den po důkladném nakrmení vynesli na střechu základní školy v Předmostí (s laskavým svolením paní ředitel-

ky), namočili mu peří a odcházel. Po pár vteřinách se na něj zvědavě přiletěla podívat straka, ale blíž než na dva mety si k němu netroufla. Následovalo doslova detektivní pátrání po tom, kdo a kdy vlastně budku na horní ochoz komína instaloval; muselo jít o docela složitou operaci za účasti profesionálních lezců (přístup na komín nemá žádnou možnost jištění). Mezitím probíhalo intenzivní pozorování toho, co se děje na hnízdišti – rodiče zodpovědně nosili potravu, v posledních dnech i živou, mláďata se potom musela o kořist postarat sama (všechna již byla mimo hnízdní budku). Největší radost jsme zažili 2. června, kdy jsme společně s dalším zúčastněným pozorovatelem z Předmostí T. Kabilkou dokázali pomocí stativového dalekohledu rozpoznat mezi mláďaty i námi kroužkovaného zachráněného sokolíka! Znamená to, že záchranný plán se povedl na 100 %. Sokolí rodinka se na komíně a v jeho nejbližším okolí bude zdržovat ještě minimálně jeden měsíc, všechna čtyři mláďata (2 samice, 2 samci) jsou plně schopna letu a křídla poctivě procvičují tréninkovými lety. Detektivní pátrání o tom, kdo budku na komín instaloval, nakonec dospělo k přerovským sokolníkům –

Vedoucí ORNIS Lenka Harmáčková se zachráněným sokolíkem.

podle jejich údajů tam budku za pomoci profesionálních hasičů instalovali v roce 2017. Až do letošního roku budku pravidelně využívaly poštolky, což se ovšem změnilo v letošním únoru, kdy je nekompromisně vyhnali sokoli. Lze předpokládat, že vzhledem k úspěšnému vyhníždění zde nemáme sokoly naposledy. A město Přerov tak zadarmo přišlo k dalším pomocníkům, kteří pomáhají snižovat počty městských holubů, tedy hlavní kořisti sokolů.

Hníždění sokolů stěhových ve městech se stává postupně víceméně běžnou záležitostí. U nás k prvnímu takovému hníždění došlo

Dostat mláďe na střechu nebylo úplně jednoduché.

v Praze na věži Týnského chrámu v letech 1995–1996, následovalo hnízdění v Plzni, mezi kuriozity patří také hnízdění na jaderné elektrárně Dukovany. Nám nejbližší hnízdění ve městě je v posledních letech zjišťováno v Brně. Poslední údaj o hnízdění sokolů stěhovavých v Česku uvádí asi 130 párů a stále mírně stoupající tendenci. Vůbec nejpočetnější je hnízdění v Jeseníkách - v loňském roce tam 32 párů vyvedlo celkem 42 mláďat.

Autor článku při kroužkování a kontrole opeření sokolika.

Zelená je tráva, fotbal to je hra...

A je to tady! Obrázek z víka dřevěného prvorepublikového školního penálu, zapsaného ve sbírce MKP pod evidenčním číslem UP 7599, zde není jen tak náhodou. Má totiž připomenout vrcholící 17. Mistrovství Evropy ve fotbale (14. 6. – 14. 7. 2024), které se letos odehrává v celkem deseti německých městech.

Lubomír Vyňuchal

...a ten míč kulatý, věc je záludná

Říkají vám něco jména Daniel Boone a Rod McQueen? Jedná se o jména autorů světoznámé hymny anglického fotbalového klubu Chelsea FC s názvem Blue Is the Colour. Před finálovým zápasem Ligového poháru ji v roce 1972 nahráli tehdejší hráči klubu a můžete ji slyšet již více než půlstoletí před každým domácím zápasem

na londýnském stadionu Stamford Bridge. V naší kotlině se tato píseň zpívá s textem Františka Ringo Čecha, který snad znají i ti nejmenší fotbalisté (viz název článku).

Dnes je ta nálada sváteční

Mezi kvalifikovanými týmy nechybí také Česko, pro nějž to bude v pořadí již jedenáctá účast. Představí se ve skupině „F“ spolu s reprezentacemi Gruzie, Portugalska

a Turecka. V čase vydání našeho Zpravodaje budou již známy výsledky zápasů všech základních skupin a právě se budou odehrávat čtvrtfinálová a semifinálová utkání. Vše vyvrcholí finálovým soubojem dne 14. července na Olympiastadionu v Berlíně. Snad pořadatelé ustojí nával fanoušků i případné výhrůžky teroristických skupin a bude se jednat o opravdový sportovní svátek. A co vy? Budete fandit

a sledovat jednotlivá klání? A kdo je vaším favoritem?

A vůbec, pojďme si kousíček našeho neznámějšího fotbalového chorálu společně zazpívat: „Dnes je ta nálada sváteční, pokřik zní vítězný, tisíce

srdci již hoří jí, tou vášní sportovní. Hej!“

Dále si představíme podobný školní penál, ovšem tentokrát s motivem běžců na atletické dráze (MKP,

evid. č. UP 7600). Dnes již značně vyšisovaný obrázek s patinou starých časů zase může evokovat další navazující sportovní svátek, a to 33. Letní olympijské hry v Paříži (26. 7. – 11. 8. 2024).

My vám ty medaile přivezeme

Souboje o zlaté medaile bude připomínat i zlatý nátěr symbolu města na řece Seině – Eiffelovy věže. Mimochodem do hlavního města Francie se letní olympijské hry vrátí přesně po sto letech (naposledy r. 1924). Letos se bude soutěžit ve 28 sportovních odvětvích. Samotné atletické disciplíny budou probíhat od 1. do 11. srpna na stadionu Stade de France, přičemž zdejší program zahrnuje celkem 48 disciplín.

Šestý největší stadion v Evropě, stojící v pařížské městské aglomeraci Saint-Denis, který pojme až 81.338 diváků, byl vybudován pro Mistrovství světa ve fotbale v roce 1998. Jen připomenu ono velkolepé finále, v němž porazili Francouzi reprezentaci Brazílie v poměru 3 : 0 a získali titul mistrů světa. Nejlepším hráčem turnaje byl vyhlášen francouzský záložník alžírského původu Zinédine Zidane, který ve finále hned dvakrát skóroval a na základě svých výkonů

získal za tento rok také prestižní fotbalové ocenění Zlatý míč. Jinak v roce 1998 jeden z nejlepších fotbalistů historie oblékal dres turínského klubu Juventus FC, přezdívaného také stručně Juve, případně podle barvy dresu Bianconeri (bílo-černí) a samozřejmě i La Vecchia Signora (Stará dáma). A poslední poznámkou ještě připomenu, že v létě roku 2001 přestoupil do Juventusu z Lazia Řím český fotbalista Pavel Nedvěd právě jako náhrada za Zidana, který

přestoupil do Realu Madrid. Nedvěd v letech 2015–2022 vykonával rovněž funkci viceprezidenta Juventus. Navíc v roce 2003 ovládl jako druhý Čech po Josefu Masopustovi anketu Zlatý míč.

Citius, Altius, Fortius

Také je nutno zdůraznit, že sám zakladatel moderních olympijských her, Pierre de Coubertin (1863–1937), byl pařížským rodákem. V roce 1894 založil Mezinárodní olympijský výbor a dal impuls k obnovení olympiády (1896). Ve své vlasti byl známý také jako pedagog a historik, který se velkou měrou zasazoval o zavedení sportu do francouzských škol. Samozřejmě sám také sportoval. Stal se několikanásobným mistrem Francie ve střelbě z pistole a mimo jiné působil jako rozhodčí patnáctkového ragby. Pocházel z aristokratické rodiny, měl titul barona a erb jeho rodu tvořil azurový štít s devíti zlatými mušlemi a heslem *Divej se daleko, Mluv nahlas, Jednej pevně*. Jeho hrob najdete ve švýcarském Lau-

sanne, které je sídlem MOV, a jeho srdce bylo pohřbeno v památníku poblíž starořecké Olympie. Název odstavce představuje heslo vyjadřující cíl olympijského hnutí, které je rovněž součástí historické vlajky (v překladu: *Rychleji, výše, silněji*). Pierre de Coubertin jej převzal od svého přítele, abbé Didona. Také letos budou v Paříži soupeřit „pod pěti kruhy“ stovky sportovců z celého světa a právě v dnešní době je obzvláště nutné připomínat především základní olympijský princip přátelství a míru mezi národy, absenci jakékoliv diskriminace a samozřejmě i zásady fair play. Letní olympiáda se bude odehrávat v termínu žní a nezbyvá než doufat, že se také i v případě našich sportovců bude jednat o žně medailové. Držme jim palce!

Obrázek z třetího dřevěného penálu představuje dvě lodě s trojicí veslařů. Podobný výjev, zobrazený na víku naší nejnovější letošní akvizice, však budete hledat na

jakékoliv řece či vodní ploše marně. Veslování má sice několik disciplín, které se liší podle množství vesel, počtu veslařů nebo zda mají kormidelníka či nikoliv, ale trojice z obrázku je výhradně jen malířovou licencí.

Připoutání rytmem

Veslování na letních OH v Paříži proběhne od 27. 7. do 3. 8. 2024. Z českých nadějí se kvalifikovaly tyto posádky: M. Vraštil, J. Šimánek (dvojskif lehkých vah), P. Flamíková, R. Novotníková (dvojka bez kormidelníka), L. Lukšová a A. Šantrůčková (dvojskif). Samotná loď, tedy dvojskif, má na délku 10,4 m a jeho minimální váha činí 27 kg. První v lodi sedí a cílovou pásku protíná tzv. háček, před ním pracuje veslovod neboli strok a každý zabírá s párem vesel. Bývalá závodnice, nyní trenérka Martina Součková prohlásila o jízdě na dvojskifu tato slova: *„Není nic hezčího, než když jste v lodi se-hraní. Jedna věc je flow, tedy stav, kdy jste připoutáni pouze rytmem, v hlavě není jediná*

myšlenka a vy plujete v tom, co právě děláte. Flow mohou pocítit i hudebníci, malíři či herci. Jsou zcela odevzdáni své činnosti. Pokud jste v takovém splnutí i s těmi dalšími v lodi, můžete se cítit jako letadlo. Je to dokonalý let a ten pocit chcete opakovaně zažívat.“ Mnozí mluví o obsazení dvojskifu podobně jako o lásce na první pohled. Většinou prý

dvojskif „jede“ hned, nebo mu k svesování nestačí ani tisíce společných kilometrů. Jeho kouzlo spočívá ve spřízněnosti stylu, duši a dalšího nastavení. Přeskočením jiskry to, stejně jako v lásce, zdaleka nekončí. Vše musí umocnit vzájemné hledání a hodiny tréninku.

A to se může zúročit v prostředí Národního olympij-

ského námořního stadionu Île-de-France ve Vaires-sur-Marne, kde proběhne celkem sedm veslařských disciplín v mužské i ženské kategorii. Necháme se překvapit, zda se mimo odrazů světla na hladině nezaleskne po dojezdu všech posádek v našich řadách i nějaký ten vzácný kov.

Rekonstrukce a expozice ORNIS získala cenu za muzejní počin roku 2023

Lenka Harmáčková

Při předávání cen prestižní Národní soutěže muzeí Gloria musealis, které se uskutečnilo ve Smetanově síni Obecního domu v Praze 14. května 2024, získalo Muzeum Komenského v Přerově za projekt „Rekonstrukce ORNIS a nová expozice“ 2. místo v kategorii počin roku 2023.

Odborná porota soutěže ocenila, že „rekonstrukcí a dostavbou původního objektu vzniklo jedinečné ornitologické centrum, které vytváří prostor pro odbornou i laickou veřejnost spojený se záchrannou stanicí. Poskytuje komplexní zázemí pro muzejní ornitology, práci se sbírkami i badatelskou činnost. Vše doplňuje výjimečně zpracovaná interaktivní expozice nazvaná Ptáci Česka.“

Cenu převzali ředitel Muzea Komenského v Přerově Mgr. Radim Himmler a bývalý vedoucí ORNIS RNDr. Josef Chytil, Ph.D.

Získání 2. ceny v konkurenci jiných pozoruhodných počinů z celého Česka oceněním práce projektového týmu i pracovníků muzea, zejména zaměstnanců Ornitologické stanice. Projekt realizovaný v letech 2020 až 2023 byl financován z prostředků Olomouckého kraje a spolufinancován z Inte-

grovaného regionálního operačního programu částkou 66,6 mil. Kč.

Národní soutěž muzeí Gloria musealis vyhlášují společně Ministerstvo kultury ČR, Asociace muzeí a galerií České republiky, z.s., a Český výbor ICOM, z.s. Jednalo se již o 22. ročník soutěže.

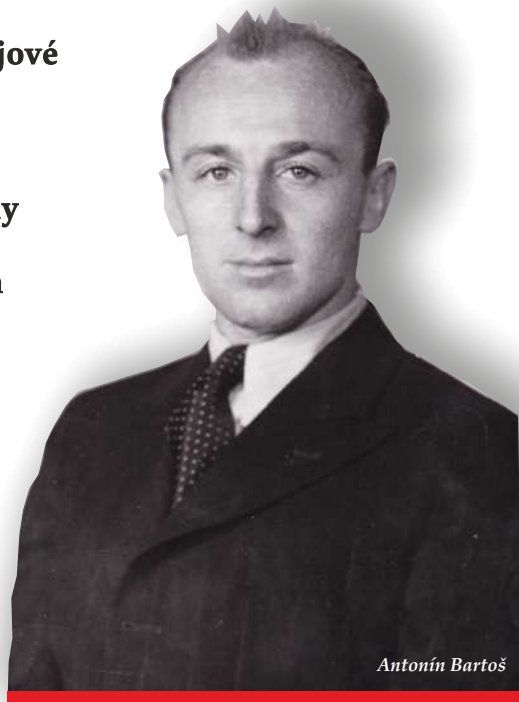
GALERIE HRDINŮ

V první polovině roku 1944 se odbojové hnutí na Přerovsku více méně stále vzpamatovávalo z těžkých ztrát z předchozích let, které zasáhly všechny větší organizace a zpřetrhaly kontakty na řídicí složky, přičemž ještě na přelomu let 1943 a 1944 byla likvidována levicová organizace

Moravská rovnost.

V činnosti zůstávaly roztroušené skupiny větších organizací Obrana národa, V brigáda či detašované skupiny odbojářů na dráze.

Jejich činnost ovšem byla omezena, protože postrádaly spojení na větší organizace, které by dokázaly jejich akce koordinovat a řídit s ohledem na zájmy celého protinacistického hnutí.

Antonín Bartoš

Muži poručíka Bartoše

PŘEROVANÉ V ODBOJOVÉ ORGANIZACI VÝSADKU CLAY

Petr Sehnálek

Podobná situace panovala i ve zbytku okupované země, proto exilová vláda přistoupila k vyslání speciálních výsadkových skupin, které by pomohly v jednotlivých regionech „oživit a nastartovat“ účinný odpor proti okupantům tak, aby v další fázi mohly začít přípravy k všeobecnému povstání. Parašutisté vysazení z Velké Británie tak byli připraveni navázat styky

s domácími vlastenci, vytvořit z nich zpravodajskou síť ke sběru informací v protektorátu, které pak pravidelně předávali vlastní radiostanicí zpět armádním a vládním činitelům v exilu. Vrcholným krokem aktivit bylo sestavení podzemní armády a její příprava k povstání, a to včetně dodání padákových výsadků s potřebnou výzbrojí.

Na jaře 1944 byly do moravské

části protektorátu vyslány výsadky s krycími názvy Carbon, Clay, Potash a Spelter. Střední Morava tehdy připadla skupině Clay ve složení velitel poručík Antonín Bartoš, radiotelegrafista Čestmír Šikola a šifrant Jiří Štokman, jež 12. dubna 1944 seskočila u Hostišové severozápadně od Zlína. Skupina, zpočátku pověřená organizačními a zpravodajskými úkoly, se poté vypravila na

záchytnou adresu v Bystřici pod Hostýnem, kde se jí podařilo navázat kontakt s místními odbojáři. Obětaví vlastenci Jan Filip, Karel Kučera, Oldřich Procházka a Vojtěch Zicháček zajistili zázemí a spolu s výsadkáři vytvořili štáb nové odbojové organizace, přičemž díky svým kontaktům umožnili vznik zpravodajské sítě, která měla z prostoru střední a východní Moravy dodávat informace o válečné výrobě a aktivitách německé branné moci. V první fázi byli vyhledáni okresní důvěrníci, jež si podle Bartošových instrukcí rozdělili svůj „rajón“ na tři části a v každé z nich vyhledali zpravodajského informátora. Jedním z prvních spolupracovníků se stal úředník bystřické továrny Impregna a bývalý poručík čs. armády Jan Marek, který byl určen jako vedoucí pro tehdejší okres Holešov. Díky svým pracovním kontaktům se Markovi záhy podařilo do organizace získat důvěrníky pro vybudování sítě na Přerovsku.

Bystřická továrna na napouštění dřeva *Impregna* byla již od počátku okupace jistým střediskem odbojářů a probíhaly zde schůzky mezi vedoucími přerovské civilní složky Obrany národa obchodníkem s topivem Františkem Skopalem a jeho bystřickými spolupracovníky. Na Skopala byla v Přerově napojena i buňka z podniku Východomoravské elektrárny, která zůstala v částečné činnosti i po zatčení a popravě vedoucích odbojářů Skopala či ředitele elektrárny Polácha. Členem této buňky byl

Areál podniku Východomoravské elektrárny v Přerově, kde se na počátku léta 1944 zrodily základy odbojové organizace K, spadající do sítě výsadku Clay.

úředník Vladimír Vincena, který v rámci svých služebních povinností pravidelně dojížděl do Impregny, aby zde zajistil dodávky sloupů elektrického vedení. Zde přicházel do styku právě s Markem, který ho Bartošovi doporučil jako organizátora přerovského okresu.

K první schůzce, kterou lze považovat za počátek zapojení Přerovska do odbojové organizace skupiny Clay, došlo ve čtvrtek 15. června večer v Bystřici u Jana Marka. Velitel výsadku Clay Bartoš, který zapojením Vinceny získal příslib důležitého zpravodajského spojení jednak na průmyslové středisko, dopravní uzel, tak i na sídlo vojenské posádky a letiště, přidělil přerovské organizaci krycí označení *K* (někdy se uvádí i jako *Kamil*). Na první schůzce byl Vincena instruuován o organizaci zpravodajské služby včetně některých bezpečnostních rad psycholo-

gického rázu, jako např. „jednej tenkrát, jsi-li vážný – nejednej nikdy, když jsi veselý“ nebo „spokoj se jedním úspěchem denně – nechtěj ještě druhý“ apod. Bartoš se také zajímal o vyšší armádní důstojníky z Přerovska, kteří by se mohli zapojit jako vedoucí celé středomoravské organizace při následné přípravě povstání. Vincena tehdy zmínil plukovníka Františka Rakovčíka, jehož znal nejspíše přes svého kolegu z elektrárny Františka Himra, a také podplukovníka Františka Vítky, přičemž slíbil, že se je pokusí získat ke spolupráci. Po návratu do Přerova se spojil s dalšími spolupracovníky a vytvořili základ nové organizace. Prvním osloveným byl patrně jeho kolega z kanceláře Bohuslav Šída, který byl již dříve zapojen do zpravodajské sítě Obrany národa a který se jako poručík v záloze později stal vojenským velitelem přerovského okresu. Dne 22. červ-

na se V. Vincena v doprovodu J. Marka opět setkal s poručíkem Bartošem, a to u lesa Končiny na jižním okraji Bystřice. Přerovským odbojářům byly předány instrukce k zpravodajské činnosti a kodexy smluvených značek pro stylizaci a zaslání zpráv s tím, že zjištěné zprávy budou předávány výsadkářům přes por. Marka (případně i jeho manželku). Za účelem konspirace byli vedoucím odbojářům přiděleny krycí značky – K1 pro J. Marka, K2 pro V. Vincenu a K3 pro B. Šídu. Vincena je pak 15. září hlášen šifrovanou zprávou do Londýna jako vedoucí zpravodajský důvěrník okresu Přerov.

Prvotní úkoly přerovské skupiny souvisely jak s hledáním oblastního vojenského velitele, tak se získáváním spolupracovníků pro okresní organizaci. Základní kádr tvořili vedle Vinceny, Himr a Šída, který zapojil svého švagra – optika

Úředník elektrárny Vladimír Vincena – hlavní spojka přerovské okresní skupiny s por. Markem a ústředním štábem organizace Bartošova výsadku Clay.

Stanislava Podzimného. Jeho dílna s prodejnou ve Wilsonově ulici sloužit jako nenápadné místo schůzek a přepážka k předávání zpráv. Podzimný měl navíc značné kontakty a získal další klíčové spolupracovníky, mezi něž patřilo nemálo učitelů, kteří většinou byli předválečnými důstojníky v záloze. Vladimír Koksa a František Zbořil se pak stali členy štábu přerovské skupiny a jejich úkolem bylo zorganizování regionální zpravodajské sítě. Politický okres Přerov, sestávající z 84 obcí v soudních okresech Přerov a Kojetín, rozdělili do 15 okrsků o několika obcích.

Poručík Jan Marek, úředník továrny Impregna v Bystřici – vedoucí přerovských odbojářů z okresní organizace K

Část provozů továrny Impregna v Bystřici pod Hostýnem, kde probíhaly čilé kontakty mezi přerovskými a bystřickými odbojáři.

Tyto okrsky byly pod velením vybraných důvěrníků zpravodajsky a posléze i vojensky zorganizovány k plnění přidělených úkolů. Okrsky jakožto základní organizační jednotky podléhaly čtyřem regionálním „velitelstvím“. Např. oblasti severovýchod velel Koksa a Kojetínsko podléhalo Zbořil-

lovi. K vytvoření zpravodajské sítě byli osloveni spolupracovníci z řad učitelů, u nichž se předpokládala důvěrná znalost prostředí i vazba na místní samosprávu. Jako informátoři byli dále využíváni železničáři, zaměstnanci průmyslových závodů či četníci. Koksa, v té době působící na okresním

školním výboru, získal koncem srpna ke spolupráci učitele Aloise Volka z Kokor, který organizačně podchytil okrsek tvořený obcemi Kokory, Brodek u Přerova, Citov, Císarřov, Rokytnice a Luková. Fr. Zbořil se pak podílel na aktivaci sítě v soudním okrese Kojetřín. Pro okrsek zahrnující obce Tovačov, Troubky, Věrovany, Ivář, Lobodice, Oplocany byl získán tovačovský učitel, v té době totálně nasazený na obecním úřadě ve Věrovanech, Miroslav Šrom. Přes něj se pak zapojili četnický strážmistr František Ryba, M. Mrtvý, B. Fojtřk a J. Sedláček. K dalším spolupracovníkům patřili učitelé Oldřich Hlavica, František Hejda z Čelčic a František Štibora ze Střřibnic. Provoz na železnici monitorovali výpravčř Josef Hankus či bratr V. Koksý Karel, který pracoval jako návěstňní mistr. Dalším členem štábu a zpravodajským důstojníkem organizace se stal npor. Bohumil Šřn, působící na okresním úřadě ve funkci trestňního referenta. Jeho pomocníkem se stal četnický strážmistr Vavřinec Fuksa, který zapojil další spolehlivé četníky, v prvé řadě pak pobočňníka okresňního velitele praporčřka Jana Jakoba. Ten měl totiž přřstup nejen k důvěrným služebňním dokumentům, ale i dobré vazby na kolegy z venkovských stanic. Jakobovi se tak podařilo zapojit vrch. strážm. Františka Bartoše z Pavlovic, prap. Ignáce Coufala, strážm. Fr. Krále z Vlkoše a další, takže na každě četnické stanici měla organizace svého spolupracovníka.

Postupem řasu se podařilo vyřešit i otázku vyšších vojenských velitelů, která byla nastolena na prvním setkání přerovských odbojářů s výsadkáři. Akce sice zpočátku narazila na nezájem oslovených důstojňků, ale nakonec vedla k zapojení plukovníka Rakovčřka a podplukovníka Vřtka do přípravného štábu povstání. Nicméně nepodařilo se získat vyššího důstojňka na post velitele okresu Přerov, takže místo nakonec obsadil poručřk v záloze Šřda.

Řetězové spojení v rámci okresu umožňovalo vysílání zpráv do centra a vrácení odpovědi během 12 hodin, přičemž jako sběrna zpráv sloužila optická dílna S. Podzimného ve Wilsonově ulici. Odtud byly zprávy doručovány B. Šřdovi. Spolu s V. Vincenou je zpracovával a zakresloval do map, které si sami vyráběli z vlastních matric. Zprávy od četnictva se soustředovaly u prap. Jakoba a zpracovávaly v jeho kanceláři, řasto za přítomnosti npor. Šřna či por. Šřidy. Souhrnná hlášení pak spojky Vincena a Marek předávali přímo por. Bartošovi. Zjišřtené poznatky se obecně týkaly pohybu vojsk, rozmřštění a složení vojenských posádek, objektů či skladišř, nálady obyvatelstva a situace ve válečném hospodářství. Hlášení přerovských odbojářů se poprvé dostalo do relace 10. řervence. Radiostanice výsadku Clay, vysílající pod krycím jménem Eva hlásila, že nádraží Přerov je sběrnou vagonů pro vojenské transporty oblasti

Olomouc. Dne 28. řervence pak výsadek Clay hlásil mimo jiné, že 25. řervence projelo Přerovem směrem od Olomouce a dále na Břeclav 8 vojenských transportů po 50 vagoněch, a že každý z vlaků vezl 30 nákladňních aut s obsluhou a střelivem. Další zpráva přerovské provenience, kterou obdržel Londýn, oznamovala, že 14. srpna projely Přerovem směrem na Bohumřn dva železniční transporty s nákladem těžkých tanků. Následná hlášení oznamovalo nasazení místňních občanů k ochraně vysokofrekvenčňního elektrického vedení a polohu spřnací stanice u Dluhonic, která rozvádí proud do celě středňí Moravy. Objekt byl doporučen jako lukrativňní cíl sabotážňní akce či bombardování. Dne 23. zřří byla přijata depeše se zprávou o leteckě škole na letišři u dvora Výmyslov severozápadně Bochoře. Podle přerovských odbojářů zde sloužilo 82 mužů a velikost letišřě bylo 2000 x 1500 m. V Přerově pak bylo dislokováno 300 mužů němecské pěchoty a zdešří protiletecká obrana měla pouze pasivňní charakter. Další zprávu z přerovského prostoru předala stanice Eva až 26. řřjna, když informovala o výsledcích náletů „kotlářů“ na objekty železnice a vojenského letišřě dne 14. řřjna 1944. Na seřadišři Lověšice-Přerov mělo být zničeno 9 lokomotiv a nádrž, ze které vyteklo 250 000 litřů oleje, a na letišři Bochoř pak 9 střhaček. 5. prosince bylo informováno o zničěni cisternového vlaku v Řřkovicích.

Vrcholem angažmá Přerovanů v síti výsadku Clay měla být příprava a realizace všeobecného povstání. Na konci léta se tak začalo s budováním vojenské organizace a zásadní organizační úkoly zajišťoval zejména plk. František Rakovčík, který byl dříve činný v Obraně národa a jako štábní důstojník byl určen velitelem celé povstalecké armády pro území východní Moravy. V případě povstání, jehož plány sám zpracovával, měl velet dvěma sborům, z nichž každý čítal dvě divize. Proto bylo třeba vytvořit rámcovou strukturu bojových jednotek, přičemž okres Přerov měl spolu s okresy Holešov a Bystřice pod Hostýnem postavit jednu divizi. V září, kdy přípravy byly v počáteční fázi, dokázala přerovská organizace rámcově zorganizovat zatím 500 bojovníků a přímo v samotném Přerově se mělo jednat o četu železničářů a dvě městské čety. Další dvě čety hlásili důvěrníci z Kojetína a Tovačova a zbylých cca 300 mužů mělo být podchyceno v ostatních okrscích. Tento počet však odpovídal podle tabulek pouze slabšímu praporu, proto se pro počátek počítalo, že okres Přerov spolu s Hranicemi, Bystřicí pod Hostýnem a Holešovem prozatím vytvoří jen „první pluk úderníků.“ Potřebná výzbroj pro povstaleckou armádu měla pocházet z leteckých shozů organizovaných ústředím zahraničního odboje ve Velké Británii, takže jednotlivé okresní skupiny musely připravit dopadové plochy

a organizaci přijetí a ukrytí zbrojního materiálu. Přerovská skupina K sice dopadové plochy vybrala, a to poblíž Přerova u lesa Žebračka, ale k očekávaným shozům na podzim 1944 nedošlo. Strategická situace ale ještě nepřála zahájení otevřeného hromadného vystoupení proti Němcům, takže dodávky zbraní a tím pádem i povstání byly odsunuty na jaro.

Nicméně organizační činnost neustala a na schůzce ve mlýně u Lipové připravili velitel výsadku Bartoš s plk. Rakovčíkem všeobecný operační plán pro povstání na východní Moravě – od Českého Těšína, přes Hranice, Přerov až po Břeclav. K zahájení mělo dojít k večeru, kdy jsou němečtí vojáci zpravidla na vycházce, přepadem kasáren a důležitých objektů, a to ve všech okresech najednou. Po obsazení či izolování cílů bylo v plánu vyhlášení mobilizace a stanného práva. Přes noc povstanci museli eliminovat německé síly v oblasti a zablokovat přístupy do povstaleckého území tak, aby druhý den mohla pokračovat mobilizace, letecké výsadky výzbroje, zesilování postavení na vnějších hranicích povstaleckého území a přesun záloh na potřebná místa. Plán počítal přinejmenším s udržení Bílých Karpat, Vizovických vrchů, Hostýnských vrchů a Beskyd a v neoptimističtější variantě dokonce s obsazením celé Moravy. Pro počáteční úder bylo třeba v každém okresu sestavit úderná družstva, jejichž výzbrojením

měly v předstihu zajistit padákové shozy, přičemž pro každý okres se počítalo se dvěma shozy vybavenými pro 300 až 500 lidí (*více k plánu povstání a Fr. Rakovčíkovi viz Zpravodaj Leden-březen/2023, pozn.red.*).

Rozvíjení ambiciózního plánu a spolupráci Bartoše s přerovskými vlastenci zhatil zásah nacistického bezpečnostního aparátu, jehož konfident František Šmíd se infiltroval do vsetínské okresní organizace. V prosinci tak začalo zatýkání, které vedle Vsetínska posléze postihlo také Bystřicko a Hranicko. Samotní výsadkáři museli koncem roku za dramatických okolností uprchnout až na jižní Moravu a do hledáčku gestapa se dostal i Jan Marek, který v organizaci plnil funkci bezprostředního nadřízeného přerovského okresu a zprostředkoval spojení s výsadkáři. 4. ledna 1945 si na něj Gestapo počíhalo při služební pochůzce na bystrické nádraží. Pokus překvapit ho v dopravní kanceláři však nevyšel a Markovi se podařilo z místnosti uniknout poté, co jednoho z Němců uhodil bruslí, náhodně ležící na přednostově stole. Při útěku byl však postřelen a poté zbit, načež následky zranění zemřel ještě při převozu do přerovské nemocnice. Gestapo jej tak nemohlo vyslechnout a mučením získat jakékoliv informace. Přerovští spolupracovníci tak sice vyvázli z ohrožení, ale ztratili spojení s řídicí odbojovou organizací, jež museli v následujícím období složitě znovu vybudovat. Ale o tom někdy přistě ...

Okénko do muzejních sbírek

Ve sbírkách přerovského muzea se nachází také osobní fond jeho zakladatele Františka Slaměníka (4. 11. 1845, Radslavice – 2. 7. 1919, Přerov). Kromě korespondence, rukopisů a drobných tisků obsahuje mimo jiné i několik fotografií. Mezi nejzajímavější patří skupinový portrét dívčí školy v Kroměříži z roku 1868 s mladým učitelem Františkem Slaměním.

Většina jeho dochovaných podobizen je z pozdějších let, ale na této unikátní fotografii vidíme mladého absolventa olomoucké učitelské preparandy ve věku 23 let. Jeho první plat v Kroměříži mnohdy nepostačoval ani na pokrytí nejnужnějších životních nákladů. Východiskem z nouze se stalo soukromé doučování, ze kterého mohl financovat své další samostudium a prázdninové cestování.

Helena Kovářová

Fotografii do sbírek darovala v roce 1926 Slaměnikova bývalá žačka Marie Treitlerová, rozená Puchmay. Na okraj dopsal i jména spolužaček. S jistotou tak můžeme mezi téměř padesáti dívkami označit Marii Švabinskou, matku známého malíře Maxe Švabinského.

Slaměnik do Kroměřížské dívčí školy nastoupil v roce 1863 a do své knihy *Vzpomínky starého učitele* zapsal i potíže, které přinášela do školních tříd tehdejší móda. Dívky z movitějších rodin nosily krinolíny, tedy široké spodničky vyztužené ocelovými obručemi, které jim překážely při usedání do dlouhých lavic pro 8 až 10 žákyň, stejně tak při samotném sezení. Matky na nošení krinolín trvaly, i když jejich vlastní sukně se nevešly do dveří školy a musely si je posunovat rukou, když první školní den doprovázely své dcery na výuku. Chudší děvčata jim ale krinolíny záviděla a místo nich si do spodniček zašivala rákos. Ten ovšem neudržel kulatý tvar a vytvořil elipsu či nepravidelnou křivku. Podle vzpomínek Františka Slaměníka však záhy po jeho nástupu do školy tato móda začala ustupovat, šířka sukni se zužovala a kolem roku 1868, kdy byla pořízena fotografie, se prý přestávaly nosit úplně.

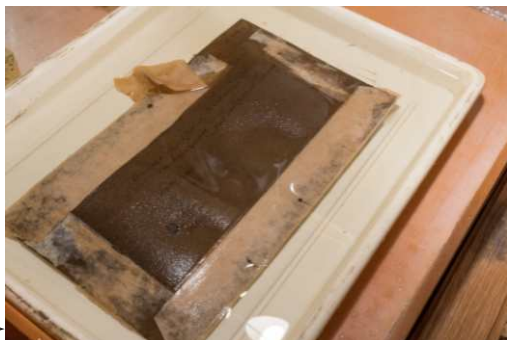

Výřez z fotografie: učitel František Slaměnik a jeho žačka Marie Švabinská (viz červený bod)

Zasklená fotografie v dřevěném rámečku byla silně znečištěná. Přestože samotná emulzní vrstva je kompaktnější a tvrdší než povrch papíru, mohou nečistoty a produkty rozkladu nekvalitních podkladových lepenek přispět k degradaci citlivé vrstvy, která se projevuje jako blednutí, žloutnutí a ztráta čitelnosti obrazu. Fotografie proto byla předána do restaurátorské dílny Františka Sysla. Ten provedl odborné čištění od prachu a volných povrchových nečistot, a to jak u podkladové lepenky, na kterou se fotografie tehdy lepily, tak po testech odolnosti také u citlivé emulzní vrstvy.

Následoval proces šetrného mokrého čištění, kterým byly vymyty nečistoty hlouběji pod povrchem. Konzervační zásah si vyžádal i špatný stav dřevěného rámečku, který byl rozebrán, očištěn a znovu sestaven. Důležitou součástí procesu byla digitalizace obrazu, která umožní omezit manipulaci se sbírkovým předmětem a škodlivé působení denního světla na minimum.

Proces čištění

Restaurovaná fotografie

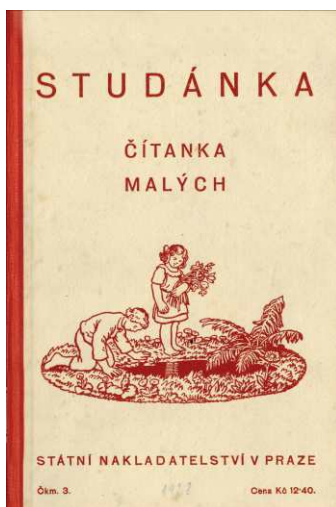
100 let od prvního vydání slabikáře Studánka

Pedagog Josef Kožíšek je autorem dvou českých školních slabikářů **Poupata** a **Studánka** a slovenského slabikáře **Veľký čitateľ** určeného pro dospělé. Slabikář **Studánka** poprvé vyšel v roce 1924, letos tak slaví své sté výročí.

Marta Konířová

Studánka se v něčem podobala o více než deset let starším **Poupatům** (1913), v jiných ohledech se však lišila. Podobnost byla například v úpravě předšádky. Přední předšádka **Studánky** sice neobsahovala nakladatelské ex-libris (místo pro označení majitele) jako **Poupata**, ale obdobně jako u **Poupat** na ní bylo možné nalézt tisk zmenšených vybraných ilustrací z textu. Na zadní předšádce byly kromě několika obrázků umístěny řádky se slabikami a jedno-slabičnými slovy k procvičování. Na **Poupata** upomínala **Studánka** také tím, že v její první části bylo pro výuku čtení používáno hůlkové písmo, v další části běžné tiskové písmo a nakonec byla přibrána i výuka písma psacího.

Na rozdíl od **Poupat**, která byla přijata vesměs kladně, byly ohlasy pedagogů na

Desky slabikáře *Studánka* s kresbou Richarda Laudy

některé posuzovatele byla spíše zklamáním a Josefu Kožíškovi vyčítali, že jeho **Studánka** není tak reformní jako **Poupata** a přibližuje se ve zvolené metodě výuky starším slabikářům. Pedagog František Jungbauer, který se od počátku velmi zasazoval o propagaci **Poupat**, byl ke **Studánce** smířlivější. Považoval ji za mezistupeň mezi

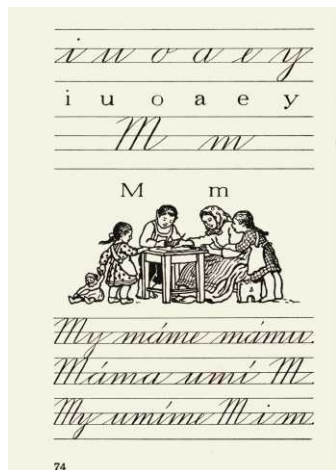
„starými slabikáři“ a inovativními **Poupaty**, vhodný pro přechod ze starých metod výuky na nové: „*Studánka ... jest zde proto, aby Poupatům připravila půdu. Již dnes se jeví namnoze zvýšený zájem o Poupata, kde zavedli místo slabikáře Studánku...*“

Slabikář Studánka začíná obrázky bez textu, které ilustrují lidové písničky či říkadla. Na této ukázce jsou obrázky k říkadlu „Zajíc seče otavu, liška pohrabuje.“.

Slabikář **Studánka** měl po celou dobu, kdy byl vydáván, na svých deskách kresbu ilustrující jeho název – dvě děti u studánky.

Autorem této kresby i všech ilustrací v slabikáři je Richard Lauda (1873–1929), jehož 95. výročí úmrtí si letos při-

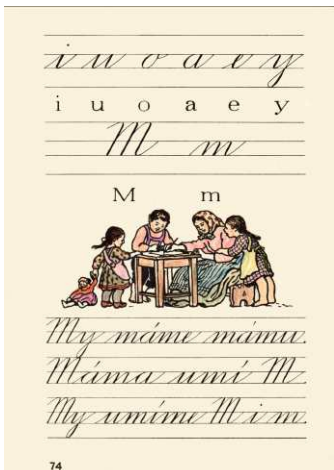

Ukázka černobílé ilustrace a původně užitého psacího písma

Publikovaným dokladem předválečného období pracovních kontaktů Josefa Kožíška a Richarda Laudy jsou čtyři Laudovy kresby v Kožíškově metodickém průvodci k **Poupatům**, nazvaném **Počátky čtení**. Tohoto podrobného průvodce o více než dvou stech stranách považoval Kožíšek za metodickou příručku vhodnou rovněž pro svůj pozdější slabikář **Studánka**, a proto k němu připravil pouze útlou třicetistránkovou brožurku **Něko-**

pomínáme.

Spolupráce Josefa Kožíška a Richarda Laudy začala již před 1. světovou válkou, kdy Kožíšek oslovil Laudu ohledně zamýšlených nových ilustrací svého slabikáře **Pouputa**, která v prvním vydání vyšla s obrázky Aloise Mu-

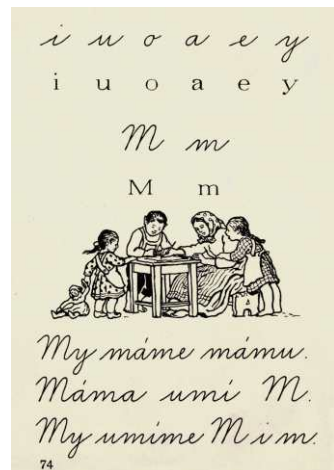

Stejná černobílá ilustrace později vybarvená pastelkami

lik metodických poznámek o čítance malých Studánka (1926).

Ještě před slabikářem **Studánka** se ovšem Kožíšek a Lauda spolupodíleli na přípravě jiného slabikáře, tentokrát však nikoliv pro české prvňáčky, nýbrž pro dospělé. **Slabikář** byl vydán v roce 1921 ve slovenském jazyce pod názvem **Veľký čítateľ: šlabikár pre ľud**. Podnětem pro jeho vznik se stala situace v tehdejších kurzech pro dospělé analfabety, kde se uží-

dručky. Tyto plány překazilo vypuknutí 1. světové války a po jejím skončení pak vycházela **Pouputa** dále s původními Mudruňkovými ilustracemi, a to až do roku 1929, kdy jejich ilustrování převzala Marie Fischerová-Kvěchová.

Tatáž ilustrace doplněná novými predepsanými tvary psacího písma

valy stejné postupy a pomůcky jako při vyučování dětí. To pedagog Josef Kožíšek nepovažoval za správné, proto se rozhodl vytvořit slabikář přizpůsobený požadavkům a možnostem dospělých žáků. Kresby Richarda Laudy, které slabikář **Veľký čítateľ** doprovázejí, jsou černobílé.

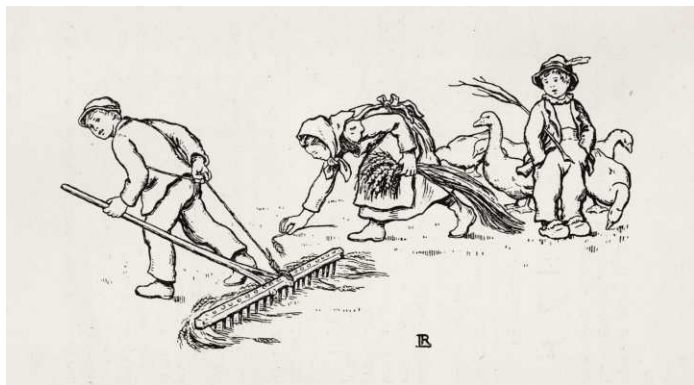
Laudovy ilustrace **Studánky**, která vyšla tři roky po slabikáři **Veľký čítateľ**, jsou naopak převážně celobarevné. K nevelkému počtu jednobarevných ilustrací v tomto sla-

bikáři patří jednak zmíněná kresba na jeho deskách, jednak obrázky doprovázející část slabikáře určenou pro nácvik čtení psacího písma.

Většina vydání Studánky se od sebe obsahově ani ilustračně neliší, bylo pouze změněno použité psací písmo poté, co byly ve 30. letech 20. století nařizeny jeho nové jednotné tvary pro školy. Avšak u vydání z doby 2. světové války muselo dojít k úpravám části textu.

Výřez z dobové fotografie provňáčků ve třídě, na lavicích před žákyněmi leží otevřený slabikář Studánka.

Jedna z Laudových ilustrací použitých v metodické příručce Počátky čtení

Ilustrace Aloise Mudruňky v Poupatech, na které je zpracován stejný motiv jako na Laudově ilustraci v Počátcích čtení (paběrkování).

V předválečných vydáních Studánky byl zařazen portrét prezidenta Masaryka. Nebyl však vytištěn v knize, nýbrž byl vlepen na samostatném listu k článku o T. G. Masarykovi, otištěném na straně 102. Za války byl samozřejmě portrét i článek ze slabikáře odstraněn. Text na straně 102 byl nahrazen jiným článkem s názvem „Vlaštovička“.

Po druhé světové válce dál vycházela Kožíškova **Poupata** (do určité míry doplněná a přepracovaná K. Hlavou, V. Salzmanem a L. Randovou), Studánka však už vydávána nebyla. Přestože **Studánka** nedosáhla proslulosti a délky vydávání **Poupata**, má tento Kožíškův slabikář rovněž své důležité místo v českých dějinách výuky čtení.

„Antiochu, lehni!“

Cesty archeologie a archeologů do detektivek

Historickou povídku či román asi není třeba složitě představovat. Archeologii samotnou asi taky ne. Ale co se stane, když se přimíchá do existujících literárních žánrů? Agatha Christie a její detektivky odehrávající se na archeologických nalezištích (nejznámější je asi *Vražda v Mezopotámii*) jsou již detektivní klasikou – víte ale, že i česká literatura má svého „velkého“ detektiva, který řešil hned několik zločinů v archeologickém prostředí? A že dávno před Agathou Christie existoval v naší literatuře žánr archeologická povídka, což je vlastně české specifikum?

Markéta Straková

Archeologická povídka je zvláštní typ povídky, která pojednává o archeologii obecně, archeolozích, archeologických nálezích apod. Spatřila světlo světa v dobách národního obrození a v časech tzv. romantické archeologie. První takovouto povídku napsal již roku 1846 Josef Kajetán Tyl (vyšla v Pražském poslu pod názvem *Dejte pozor na věci starožitné!*). Hlavním představitelem této tvorby byl však na přelomu 19. a 20. století čáslavský učitel a spisovatel Kliment Čermák. Amatérský archeolog Čermák se ve svých povídkách snažil přimět mládež i dospělou veřejnost k větší péči a zájmu o hmotné prameny k historii naší země, tedy archeologické památky. To na-

Kliment Čermák, nejpłodnější autor tzv. archeologické povídky, ve své pracovně

značují i tituly jeho knih *Povídky o starožitnostech* (1988) či *Chraňte památky praotců* (1892) aj. Povídek je více než stovka a jejich úplný soupis dosud chybí. Charakteristickou postavou naprosté většiny z nich byl v jejich počátcích „pan učitel“ – ať už se jmenuje jakkoliv, je to vždy de facto autor. Jen ve velmi vzácných případech ho na-

hradí „pan doktor“ či „pan profesor“ – to podle osobních zkušeností autora se vztahem představitelů oficiální vědy k popularizaci svého oboru mezi nejširší veřejností.

Archeologické povídky se pak okrajově věnoval také Eduard Štorch a někteří další spisovatelé (obvykle se rekrutovali z řad učitelů). Vlas-

tenecký učitel to považoval za svou svého druhu povinnost, bohužel pod heslem „Národ nepotřebuje zábavu, ale poučení“ dokázali tento žánr skoro ubít.

Je dáno logikou věci, že archeologická povídka šla vývojem ruku v ruce s povídkou historickou, ale rovněž s popularizační vědecko-osvětovou literaturou. Často ji psali jedni a titíž lidé – avšak ne každý, kdo se pustí do popularizace, je schopen psát beletrii. Proto najdeme v českém literárním prostředí vždy více popularizátorů – a jen někteří z nich se stali zároveň beletristy. A zda úspěšnými, to už je další otázka.

Na rozdíl od povídky (románu), jejíž děj je situován do určitého historického období (včetně pravěku), archeologická povídka se odehrává v autorově současnosti. Jak již bylo řečeno, jejími hrdiny jsou archeologové či nálezci a předmětem zájmu archeologická naleziště, nálezy či události kolem nich. To je obvykle námět dobrodružný, zejména pokud jsme ochotni zařadit pod tento pojem i dobrodružství ducha, dobrodružství poznání – ale typickým rysem archeologické povídky je autorův záměr upozornit na význam památek v zemi i na jejím povrchu a přivést čtenáře k pochopení

nutnosti tyto památky ochraňovat a zachraňovat.

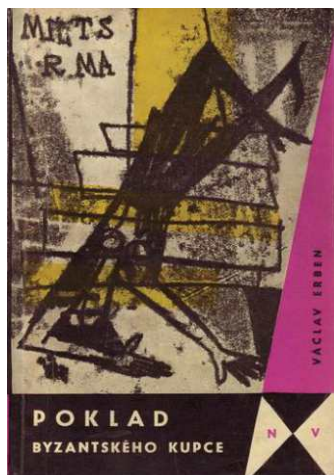
Tak, jak se psaly v 19. a v první polovině 20. století, by v současnosti byly archeologické povídky nesnesitelně didaktické. V literatuře pro děti a mládež pak později přešly v mnohem záživnější formě do dobrodružných příběhů dětí z prázdnin nové generace spisovatelů – František Běhounek napsal knihu *Tábor v lese* (1960), v níž se pionýři sbírající v lese kůrovce seznámí s archeologickou expedicí a společně prožijí napínavá dobrodružství. V 80. letech pak nejdřív na pokračování vycházel v časopise *Ohníček* pod názvem *Lovci melounů* vynikající prázdninový příběh Svatopluka Hrnčíře, ve kterém se děti na táboře prostřednictvím táborové hry stávají obyvateli pravěkého sídliště. Zároveň je v něm zakomponován i detektivní příběh, protože v blízkém městečku došlo k vyloupení muzea a události se propojují... Příběh posléze vyšel knižně jako *Lovci z Ohňové hory* v roce 1998.

Co se týče literatury pro dospělé, atraktivita prostředí způsobila, že se žánr vyvinul a transformoval do archeologické detektivky – tj. detektivního příběhu, v němž je zločin spáchán na archeologickém nalezišti, případně

v prostředí archeologické komunity obecně.

Archeologická detektivka

Jedním z prvních a zároveň nejznámějších českých detektivů, kteří se kdy přichýlí k archeologickým výkopávkám, je kapitán Exner autora Václava Erbena. Poprvé se s ním mohli čtenáři seznámit v roce 1964 v detektivním příběhu *Poklad byzantského kupce* (zfilmován r. 1966 s Jiřím Valou v roli kapitána Exnera) a je to zároveň první z detektivních příběhů, v nichž kapitán Exner vyšetřuje v archeologickém prostředí.

První vydání *Pokladu byzantského kupce* v edici *Napětí*, r. 1964

Mladý, elegantní, gurmánsky založený, optimistický a samozřejmě i trochu zamilovaný kapitán Exner – jediný kapitán socialistické Ve-

řejné bezpečnosti, kterého nikdy nikdo neoslovil „soudruhu“ – si postupně osvojuje řadu speciálních archeologických vědomostí (legendární je ta, jak se neolitickým zemědělcům zaplevelovala pole) a záliba v archeologii se postupně stává jednou

z mnoha jeho výstředností. Archeologické prostředí hraje klíčovou roli ve třech z celkem 12 případů kapitána Exnera – *Poklad byzantského kupce* (1964), *Vražda pro Zlatého muže* (1969) a *Denár v dívčí dlani* (1980). I přes to, že i v dalších případech se

různí archeologové objeví nebo o nich najdeme alespoň letmé zmínky, největší pozornost patří konkrétnímu místu a archeologovi: doktoru Soudkovi a jeho působišti v Bylavsi.

Kapitán Exner poprvé přijíždí do Bylavsi – na záběru z filmu Poklad byzantského kupce (1966) je dobře poznat jednoznačná úprava názvu lokality na ceduli skutečné archeologické expedice v Bylanech.

Archeologická expedice v Bylavsi (Bylany) vystupuje ve všech zmíněných třech knihách, stejně jako postava doktora Soudka, „jemuž pro destruktivní povahu nebylo snadné dosáhnout akademických hodností,“ ve filmové podobě tak nezapomenutelně ztvárněném Jiřím Sovákem (v novějším seriálu pak Oldřichem Kaiserem). Ač tato postava v povědomí diváků i čtenářů takřka zlidověla (včetně psa Antiocha), málokdo ví, že autor disponoval detailní znalostí archeologických reálií a ve

Kapitán Exner (J. Vala) a doktor Soudek (J. Sovák) ve filmu Poklad byzantského kupce (1966) – za doktorem Soudkem je jedna z legendárních grafických pomůcek dr. Soudského pro orientaci ve fázích osídlení prvních zemědělců.

svých knihách zobrazil a karikoval řadu významných českých archeologů. Postava legendárního doktora Soudka byla inspirována dr. Bohumilem Soudským, který na výzkumu v Bylanech strávil valnou část života. Byl to on, kdo zde vybudoval výzkumnou expedici pro komplexní výzkum neolitického sídliště včetně zázemí, která hraje v detektivkách tak klíčovou roli:

Dvě stě metrů od Bylavsí, neda-leko vepřína a v dohledu velkého kompostu, je skupina dřevěných domků a plechových garáží, obklopená veselým zeleným pletem. Sídlo archeologické expedice. Na vratech tabulka: PO-ZOR ZLÝ PES. Zlý pes Minda seděl přivázan na řetěze u bou-dy, jeho potomek Antioch, osob-ní pes doktora Soudka, očuchá-val zasklené dveře do velké haly, která byla zároveň konferenční místností, klubovnou i jídelnou, uvádí nás autor do děje a ná-sledně přidává pár dalších po-drobností: Dřív tudy vedl do poli úvoz. Od doby, kdy se stal zdejší archeologický výzkum evropsky proslulým, položili asfaltový koberec i do tohoto úvozu. Vedl až k dřevěným domkům poněkud bizarně sestaveným, neboť doktor Soudek mezi nimi naplá-noval halu, jídelnu a shromaž-dišť.

Tato základna byla jako nezbytné zázemí celého výzkumu v Bylanech založena

Zlý pes Minda“ v Bylanech – předlohou pro knižní psí postavy byli skuteční hlídači psi na expedici v Bylanech (60. léta).

hned v počátcích roku 1957. Zpracování obrovského množství materiálu – více než 70 000 keramických střepů a tisíců dalších artefaktů a objektů – vyžadovalo důslednou koordinaci při zpracování a automatizaci vyhodnocení prostřednictvím technologie děrných štítků. Formalizovaný popis znaků keramiky a jedno z prvních využití informatiky v archeologii umožnily formulovat model zdejšího osídlení. Na počátku stály Soudským zavedené barevné fáze (fialová, oranžová, šedá, atd.) Všechny tyto na tehdejší dobu novinky, až výstřednosti, si našly svůj odraz i v detektivních příbězích, a tak i knižní doktor Soudek stejně jako jeho reálný předobraz proslul zaváděním

nových terénních i metodických přístupů, které jsou jeho kolegy kritizovány vtipnými průpovídkami:

„To máte jako v neolitu Soudek. Myslí si, že statistika a matematika je všechno. Patnáct fází osídlení! Vy tomu věříte, pane kolego? Růžová fáze, modrá fáze, krémová fáze! Archeologie není matematika!“ komentují v příběhu *Vražda pro Zlatého muže* jeho snahy kolegové z Brna. Jeho barevná mánie se projeví i v popisu jeho pracovny: *„Zařízení bylo vtipné a příjemné,“* dočteme se v *Pokladu byzantského kupce*, když se kapitán Exner poprvé setkává s doktorem Soudkem: *„Stěny ze dřeva, na stropě podivná malba, nějaké různobarevné plochy a nepravidelné kruhy a čáry, zřejmě to nebyla jen fantazie, ale plán vykopávek.“*

Jak kapitán Exner tráví v Bylavi víc a víc času, dozvídáme se další podrobnosti vzhledu pracovny výstředního archeologa: *V jeho pracovně bylo opět velmi příjemně. Dřevěné zdi domku vytvořely neobyčejně útulné ovzduší. Kresby na stropě, podobající se abstraktnímu obrazu, pitoreskní knihovna, výrobek doktora Soudka, na který byl neobyčejně hrdý, pes pod oknem, který nesl to nejšilenější jméno, jaké si je možné představit, a konečně samotná osobnost doktora Soudka povznášela toto prostředí nad obvyčejný všední svět. Nechybí ani detailní popis onoho abstraktního obrazce na stropě: Strop této rohové místnosti dřevěného finského domku byl podivně vyzdoben. Podkladem byl světlý okr. Téměř uprostřed byl namalován jakýsi šišatý obdělňík, který byl bleďě modrý. Nepravidelně kolem něho bleďě modré kotouče a přes ně jiné nepravidelné kotouče v barvě růžové, fialové, červené a žluté. Tři, neúplné, na okraji stropu, byly v barvě lila. Pod tím to barevným šílenstvím seděl, vlastně se válel, s nohama na stole dokktor Soudek. Četl si v La Nuove Archeologie, kouřil, popíjel čaj a čas od času podrbal na hlavě vlčáka, který spal vedle křesla.* Následně se pak dozvíme, že barevného šílenství doktora Soudka nebyly kromě jeho pracovny ušetřeny ani jiné prostory: *I uvnitř haly byl strop*

Archeologické pracoviště v Bylanech v současnosti + detail plotu s cedulí

pomalován stejně jako v pracovně doktora Soudka. Stěna pravá byla pokryta připnutými plány výzkumu, na stěně levé se skvěla tabule plná barevných připínáček. Grafická pomůcka doktora Soudka pro orientaci ve fázích osídlení prvních zemědělců vypadala jako Člověče nezlob se hrané osmi počítači.

Vrátíme-li se do tehdejší archeologické skutečnosti, po stanovení relativní chronologie byly nakonec barevné úseky nahrazeny čtyřmi číselně označenými vývojovými stupni, poté byly ještě detailně rozděleny do 25 kratších fází podle kvantitativního ohodnocení znaků lineární výzdoby a následně navíc doplněny šesti delšími časovými úseky (intervaly) podle vývojových trendů různých artefaktů. Nutno říct, že doktor Soudský po-

stavil svůj chronologický systém kultury s lineárně zdobenou keramikou na starších nálezech a jejich kritickém zhodnocení, a následně pak hledal vhodnou referenční lokalitu s možností plošného a úplného odkryvu osady staršího neolitu. Tu našel právě v Bylanech. Svůj výzkum zde započal už v roce 1953 a po získání nezbytných terénních ověření pak pokračoval se svým týmem každoroční kampaní až do roku 1967. Lokalita Bylany se novátorským přístupem plošné terénní skrývky (která hrála také nemalou roli v Erbenových detektivních zápletkách) a statistickým zpracováním enormního množství získaných dat zapsala nemsazatelně do oborové metodologie.

Díky Václavu Erbenovi, který ve svých příbězích zachytil právě její nejslavnější éru, ale také ji dostal do obecného kulturního povědomí (také vzhledem k tomu, že několik scén filmu *Poklad byzantského kupce* se natáčelo přímo na archeologickém pracovišti v Bylanech, je její tehdejší podoba zachycena i na filmovém plátně.

Kapitán Exner i v dalších příbězích opakovaně navštěvuje doktora Soudka na jeho tamním pracovišti (dlužno říct, že povětšinou vždycky v noci) a tyto situace jsou zdrojem mnoha kousavých komentářů nebohého probuzeného archeologa: „Podívejte,“ řekl Soudek Exnerovi, jako kdyby hovořil s dítětem. „V téhle zemi je takových výzkumů jako zde.

Proč jste si nevybral pro ukojení svých zálib někoho jiného? Proč zrovna mě?!“ (Poklad byzantského kupce); anebo: „Pánové,“ pravil doktor Soudek, „nejsem nikdy nadšen, když mám hosty, ale vy si děláte z mého výzkumu přímo pobočku vašeho úřadu“ v knize *Vražda pro Zlatého muže*.

Plošné skrýjky na nalezišti Bylany zachycené ve filmu Poklad byzantského kupce (1966)

Tamtéž se mezi oběma protagonisty při příští takové noční návštěvě, kdy kapitán Exner opět, jak je již jeho zvykem, v noci přelezl plot expedice, rozpřede následující rozhovor:

Exner se posadil na lavičku a mazlil se se psem. Za chvíli se rozsvítilo na terase chaty a Soudek vyšel ven, v pyžamu a trepákách. „Že máte chuť na kafe?“ zeptal se.

*„Mám,“ souhlasil Exner.
„Moc.“*

„V našem okresním městě je noční podnik U Zlatého džbánku. Mají otevřeno, pokud vím, do tří. Teď je tři čtvrti na dvě.“

„Jenže vy vaříte lepší.“

Soudek vzdychnul. „Tak pojďte dál.“ Obrátil se na psa: „Tohohle pána příště zakousneš, rozumíš? Zakousneš. To jsou radosti, pane,“ pokračoval, dávaje ve dveřích Exnerovi přednost, „nepochopím, proč zrovna moje vědecké pracoviště musí trpět vašimi nočními návštěvami. Proč také jiní kolegové nemohou

okusit jejich blaha.“

Ještě je záhodno zmínit, že zde zmiňovaný pes není Antioch, osobní pes doktora Soudka, ale zlý pes Minda, Antiochova matka. Malého Antiocha uvádí autor do děje až v této knize, v původním *Pokladu byzantského kupce* se nevyskytuje, takže ona legendární věta „Antiochu, lehni!“ ústy Jiřího Sováka, protagonisty doktora Soudka, by ve filmu vůbec neměla zaznít. Expedici tehdy hlídal

zlý pes Minda – i když s tím hlídáním to bylo sporné, protože kapitána Exnera, ať už se přes bránu šplhal v jakoukoliv noční dobu, přes výslovné nabádání doktora Soudka zlý pes Minda nikdy nezakouzl a ani neprohnal. Naopak k němu lnula mazlivou přítulností, což doktor Soudek nelibě nesl. Minda je v knihách popisována jako obrovský černý vlčák a pravdou je, že podobného psa tehdy na výzkumu v Bylanech skutečně měli.

Autor detektivek pak dopřál doktoru Soudkovi drobnou satisfakci, když ho obdobně v noci nechal přepadnout kapitána Exnera na zámku v Opolné (Opočno) v knize *Smrt talentovaného ševce*. Tento závěr příběhu, který je zároveň prolnutím do nového případu – doktor Soudek pro Exnera jede, aby ho přiměl ujmout se případu popisovaného už v další knize *Denár v dívčí dlani* – si autor velice oblíbil a použil ho v exnerovských detektivkách ještě mnohokrát.

Knižní doktor Soudek rovněž od své reálné předlohy převzal i další odborné znalosti a část curricula vitae, a to nejen znalost francouzštiny (naznačenou v jednom z předchozích citátů) jako takovou, ale i studium na pařížské Sorbonně; doktor Soudský zde v letech 1946–

1948 opravdu studoval orientální archeologii, epigrafiku a sumerologii, a to na radu a vřelé doporučení profesora B. Hrozného. Po návratu na Karlovu univerzitu studoval archeologii u profesora J. Filipa, u něhož posléze zůstal jako asistent a soustředil se již tehdy na evropský a předasijský neolit.

V knize *Vražda pro Zlatého muže* tak doktor Soudek vzhledem ke své erudici provází kapitána Exnera v průběhu vyšetřování až do Francie, kam vedou stopy případu, tedy ukradeného vzácného souboru z hrobu velmože z doby stěhování národů, mezi archeology přezdívaného jako *Zlatý chlap*.

Tento příběh propojil osudy knižního doktora Soudka a skutečného doktora Soudského takovým způsobem, který autor nemohl ani tušit. Příběh *Vražda pro Zlatého muže* vyšel v roce 1969: poprvé na pokračování v deníku *Rudé právo*, následně jako kniha v edici *Napětí*.

Cesta jeho knižního alter ega do Francie jako by předznamenala další životní osudy doktora Soudského – ten hned v následujícím roce do Francie skutečně vycestoval, aby zde na pozvání tamních kolegů přednášel nejprve v Saarbrückenu a od roku 1971 na pařížské Sorbonně. Československý stát mu povolil vycestovat do Francie

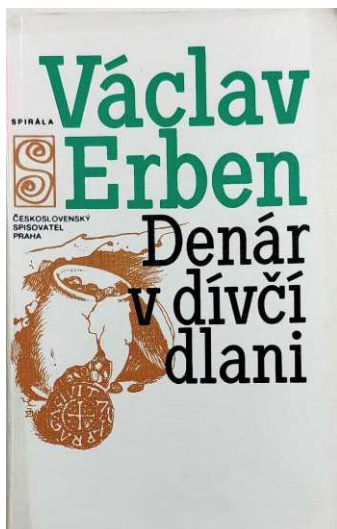

Vražda pro zlatého muže – příběh nejprve vycházel na pokračování v Rudém právu (raritní novinové výstřižky, fond knihovny MKP), ve stejném roce byl pak vydán i v knižní podobě v edici Napětí

na tři roky – když si v roce 1973 chtěl pobyt prodloužit, jeho žádost československé úřady zamítly. Se zdůvodněním, že jeho studenti jsou pro něj důležitější než socialistická vlast, zůstal ve Francii, za což byl v nepřítomnosti komunistickým režimem odsouzen za opuštění republiky: „... zdržuje se v zahraničí neoprávněně, čímž spáchal trestný čin opuštění republiky podle §100, odst.2 tr. zák.“ jak se uvádí v rozsudku Obvodního soudu v Praze 7 ze dne 25. 2. 1975 (podléhal amnestii z r. 1988). S manželkou (archeoložka Eva Soudská zabývající se halštatem) a synem, kteří zůstali v Československu, kvůli cenzuře dopisů později komunikovali prostřednictvím magnetofonových pásek, které doktor Soudský nahrával a po přátelích posílal do Prahy. Jeho práce o Bylanech nesměla zprvu vůbec vyjít, a pak nikoli pod jeho jménem. Jeho koncepce evropského neolitu a eneolitu se stala součástí vysokoškolské učebnice *Dějiny pravěku a starověku I-II*, pouze anonymně (pod autorstvím „rukopis Archeologického ústavu“).

Osud doktora Soudského ovlivnil i jeho knižní podobu – *Vražda pro Zlatého muže* byla pro přílišnou podobu obou protagonistů nadlouho poslední detektivkou s dokto-

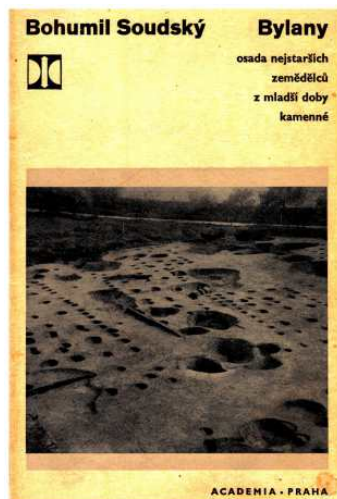
rem Soudkem a expedicí v Bylanech, autor se k nim vrátil až po dlouhých 11 letech v roce 1980 v příběhu *Denár v dívčí dlani*, ač v průběhu oněch let napsal pět dalších případů kapitána Exnera.

První vydání detektivky *Denár v dívčí dlani* v edici *Spirála*, 1980

Doktor Soudský se návratu svého knižního alter ega nedožil – zemřel v Paříži náhle v lednu 1976 a v Paříži se konal i pohřeb. Urnu s jeho ostatky do vlasti propašoval jeho blízký přítel a spolupracovník Jean Paul Demoulea, rodina ji poté uložila do rodinné hrobky Soudských na hřbitově v Chloumku u Mělníka. Vzhledem k politické situaci se československá veřejnost o jeho smrti oficiálně nic nedozvěděla ještě dlouhá léta.

Bylanský výzkum ale s odchodem Bohumila Soudského do exilu neskončil. Po jeho odchodu výzkum v Bylanech převzali Marie Zápotocká a Ivan Pavlů, kteří pokračovali v systematickém zpracování a vyhodnocování. V období, kdy byly v Bylanech plošné odkryvy pozastaveny jako následek změny koncepce Archeologického ústavu, byla prováděna systematická prospekce přilehlého okolí řadou povrchových sběrů nebo liniových sondáží. Větší terénní výzkumy byly obnoveny krátce na konci 70. let a počátkem 90. let, kdy bylo v Miskovicích odkryto menší sídliště kultury s lineární keramikou a pohřebiště kultury s vypíchanou keramikou.

Nejprve slavná, později na dlouhá léta zakázaná monografie dr. Soudského o Bylanech z r. 1966

Sama expedice funguje do- dnes, byť s jiným principiál- ním posláním. Dědictví by- lanského výzkumu ale v sobě stále ukrývá široký bada- telský potenciál obohacený technologiemi nového tisíci- letí.

Doktor Soudský a Bylany jsou samozřejmě nejslav- nějšími a nejfrekventovaněj- šími archeologickými před- lohami, které Václav Erben ve svých detektivkách ukryl, nejsou však ani zdaleka jedi- nými – podle klíče s drobnou obměnou jména lze dešif- rovat snadno i doktora Kališe (B. Klíma): „kandidáta věd, autora mnoha pozoruhodných děl o mladším paleolitu, pokračovatele v díle populárního a všestranného profesora Absol- ona na známém stanovišti lov- ců mamutů u Dolní Stanice“, který chová takovou zášť ke „kolegům z Milčic“ – v příbě- hu *Denár v dívčí dlani* u něj kapitán Exner dokonce v te- rénní boudě na krumpáče dospává noc po cestě z Prahy. Sami kolegové z Milčic se mihnou příběhem *Vražda pro Zlatého muže*, když popíjením vína z demižónu a radost- ným zpěvem nekonečné pís- ně o Cyrilu a Metodějovi oslavují ve vlaku cestou na konferenci nalezené baptiste- rium. Z pražských kolegů pak můžeme jmenovat man- žele Reinerovy (dr. Ivana Pleinerová a dr. Radomír

Pleiner); či doktora Rittera z *Pastviny zmizelých* (archeo- log Miroslav Richter), jehož spojení s románovou posta- vou (včetně úryvku z detek- tivního příběhu, který popi- suje setkání výše zmíněného archeologa s kapitánem Ex- nerem) se dostalo i do textu o jeho životní lokalitě Sekan- ka (nad soutokem Sázavy s Vltavou) v Archeologickém atlasu Čech.

Takže i když se Václav Erben povětšinou na začátku knih dušuje, že „*děj je vymyšlen stejně jako všechny jednající osoby. Pokud by někomu připa- daly známé nebo povědomé, ujišťuje autor, že jde o podob- nost čistě a zcela náhodnou včetně jmen, která jsou v pří- běhu použita*“, můžeme tuto formalitu brát spíš jako vtip a bavit se kromě odhalování vraha taky odhalováním

lehce pozměněných jmen tehdejšího vědeckého svě- ta... Pod jménem Jaromír Še- divka se ukrývá známý an- tropolog Vladimír Šedivý, historik Dragan Dřeštík je samozřejmě historik Dušan Třeštík, v příběhu *Denár v dívčí dlani* vystupuje spi- sovatel literatury faktu Miro- slav Ivanov (jako Boleslav Johan), Oldřich Králík (jako Oldřich Malík), z nearcheolo- gického prostředí jmenujme alespoň postavu spisovatele Vojtěcha Pátka (Václav Čtvr- tek) z detektivního příběhu *Pastvina zmizelých*.

Kromě archeologických výz- kumů Václav Erben do svých detektivních příběhů hravě zaplétal i další různé narážky nejen na známá místa (praž- ská zoologická zahrada, vo- jenské prostředí, nejmeno- vaný, ale dobře rozpozna-

Záběr z epizody Denár v dívčí dlani ze seriálu TV Prima (2017) – kapitán Exner (M. Dlouhý), doktor Soudek (O. Kaiser), dr. Eva Hodačová (L. Vondráčková)

telný pražský antikvariát aj.), ale i ukryté narážky osobního charakteru – kupříkladu v bytě Exnerovy femme fatale doktorky Steinové, která bydlí v pražských Strašnicích, údajně popisuje Erben vlastní bydlení.

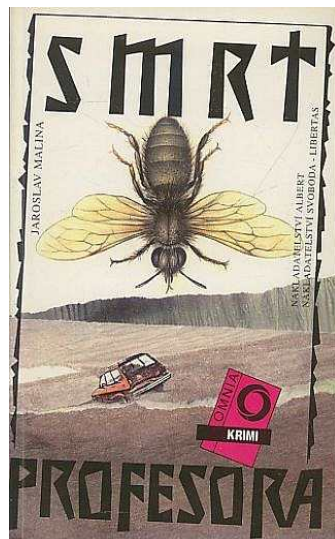
Václav Erben (1930–2003) byl velmi specifický autor specifických detektivek – ale o oblíbeně kapitána Exnera a jeho případů svědčí stále nová a nová knižní vydání dotyčných detektivek, jejich filmová zpracování a v neposlední řadě i seriál, který na motivy dosud nezfilmovaných případů natočila TV Prima.

Důkazem toho, jak se román *Poklad byzantského kupce* zapsal jako kvalitní detektivka do povědomí čtenářů i televizních diváků, pak svědčí i skutečnost, že když v roce 2006 brněnské nakladatelství MOBA, které se zaměřuje na vydávání detektivek, začalo vyhlašovat každoroční soutěž autorů detektivních příběhů (kde hlavní cenou bylo samozřejmě vydání dotyčného rukopisu), pojmenovali ji příhodně *O poklad byzantského kupce*.

V devadesátých letech 20. století se podobným způsobem o svých kolezích roze-psal prof. PhDr. Jaroslav Malina, DrSc., archeolog, profesor antropologie a ředitel Ústavu antropologie Přírodovědecké fakulty Masarykovy uni-

verzity v Brně. Jeho kniha *Smrt profesora* (1993) obsahuje tři detektivní příběhy z prostředí archeologů a univerzitních vědců spojené postavou archeologa Lukáše, působícího na „nejmenované“ moravské vysoké škole. V prvním příběhu – *Velkomoravská náušnice* – jde o komplikovanou aféru kolem krádeže a padělání drahocenných šperků z velkomoravské doby na katedře Prehistorické archeologie. Ve druhém příběhu *Mrtvý z Tollundu* autor zúročil své zkušenosti z experimentální archeologie - archeolog Lukáš se na stáži v USA stává svědkem vraždy v prostředí experimentální pravěké vesnice. Ve třetím příběhu – *Smrt profesora* – pak autor s velkou dávkou přímočarosti a odvahy popisuje dosti dusné poměry na „nejmenované“ univerzitě: spory o hodnotu, publikace a stáže, vědecké mafie v těchto půtkách působící a následnou smrt profesora Kiliána, prorektora univerzity.

Ač prý údajně někteří auto- rovi kolegové na brněnské univerzitě z těchto příběhů nebyli příliš nadšeni, kniha se dočkala dalšího vydání hned v roce 1997, už doplněného o čtvrtou detektivní povídku *První pozemšťan* (pojednávající o podvržených nálezech ve fiktivní lokalitě v Kotlíku pod Praotcem).

Detektivní příběhy Jaroslava Maliny, soubor povídek Smrt profesora z edice Omnia, 1993

V roce 2010 pak detektivní případy vyšly knižně znovu pod názvem *Smrt profesora je světová katastrofa a jiné příběhy s neblahým koncem* (Akademické nakladatelství CERM Brno) s ilustracemi Adolfa Borna. Toto vydání obsahuje kromě čtyř detektivních příběhů ještě šest dalších povídek námětově zakotvených ve vysokoškolském prostředí. Ač již nejsou ryze detektivní a archeologické, těží z vyostřeného střetávání představitelů vědeckých, pseudovědeckých a spekulativních koncepcí zejména ovzniku a vývoji člověka, existenci či neexistenci zásahu mimozemských civilizací a celosvětových katastrof do lidské evoluce.

Jsou uměleckou sondou do základů těchto koncepcí i psychologie jejich tvůrců a zastánců.

Autor k tomu uvádí: „Všechny osoby v těchto příbězích jsou smyšlené, pouze Mr. Parady, soudružka Krumniklová, paní S. Kastnerová, Mrtvý z Tollundu a První pozemšťan jsou reál-

nými postavami.“

O vztahu archeologie a detektivky se tak trefně a s nadšátkou vyjadřuje sám archeolog Lukáš v příběhu Mrtvů z Tollundu, že lepší citát si na závěr nelze přát:

„Vždyť přece archeologie je v širším smyslu také detektivka, o hororech při výko-

pech v terénu ani nemluvě! Mnohé události z historie a prehistorie jsou většinou záhadnými detektivními příběhy. Navíc dosud s neznámým koncem, což vyplývá také z toho, že kriminalisty nezajímají a my nemáme zase k dispozici kriminalistické metody.“

V zajetí skla

Asi každý má radost, pokud na svých cestách mimo rodný kraj či své bydliště narazí na nějakou osobu, předmět či skutečnost, která mu jeho domovinu připomene. Jedním z mnoha příkladů může být návštěva stálé expozice Východočeského muzea v Pardubicích na zdejším zámku. Celková rekonstrukce této národní kulturní památky byla dokončena v roce 2022 a vyvrcholila vybudováním nového prohlídkového okruhu zaměřeného na stavební vývoj zámku.

Lubomír Vyňuchal

Většina návštěvníků nejprve zamíří do gotických sálů tzv. Pernštejnské rezidence v přízemí zámku.

Obdivují velkorysý prostor Velkého gotického sálu zaklenutý žebrovými klenbami svedenými na středový osmiboký pilíř i původní zbytky maleb v blízkosti oken. Mohou zde také zhlédnout animovaný film, vyprávějící rodovou pověst, nebo obdivovat nástěnnou malbu s heraldickou výzdobou zachycující rodokmen tří generací od Viléma z Pernštejna po jeho vnuky. Ale

teď to hlavní! Na podlaze sálu je totiž ztvárněna rekonstrukční historická mapa zachycující rozsah pozemkových držav Jana z Pernštejna k roku 1540. Jednotlivá sídla představují skleněné prosvětlené hranoly různých výšek, v jejichž horní části jsou umístěny gravírované modely současného stavu příslušných památek, zpravidla hradů a zámků vyřezané 3D laserem. Z našeho regionu zde narazíte mj. na model sídla přerovského muzea, které je dnes již nazýváno spíše Žerotínským zámkem, ale

Naše město vám v Pardubicích bude s největší pravděpodobností připomínat rovněž všudypřítomná zubří hlava a dnes už víte, že v expozici místního zámku i takhle skleněná krása.

Ovšem tradičně není nad poskytnutí důkazu formou fotodokumentace, nicméně omluvte, prosím, přiložené snímky náruživého fotoamatéra. Obecně se totiž sklo velice špatně fotí, často zde nastává problém se zaostřením a v tomto případě také hraje roli nevyzpytatelnost zvětnění 3D formátu. Ale snad bez větších pochybností sídla našeho regionu hravě identifikujete, případně vás doprovodné snímky budou inspirovat k osobní návštěvě. Tak osedlejte koně a hurá do města perníku!

rovněž blízkého objektu v jeho správě, tedy hradu Helfštýn. Zcela jistě objevíte také zámky v Hranicích či Tovačově a vše bude tak „křišťálově čisté“, až vám z toho bude přecházet zrak. Samozřejmě hádat zpodobněný objekt nijak nemusíte, neboť u modelů nechybí ani patřičný název bývalého perníčského sídla.

BULAVA Z RADSLAVIC U PŘEROVA

V roce 2022 byl Janem Novotným, dlouholetým spolupracovníkem Muzea Komenského v Přerově, učiněn unikátní archeologický nález během preventivního detektorového průzkumu doprovázeného povrchovým sběrem na katastru obce Radslavice u Přerova.

Zdeněk Schenk

V rámci průzkumu se podařilo na povrchu ornice zachránit ojedinelý exemplář kamenné broušené industrie zvaný bulava. Tento kamenný nástroj překvapí i po několika tisících letech dokonalým opracováním povrchu. Současníkovi svým tvarem i velikostí na první pohled připomíná exotické ovoce – oloupanou mandarinku, což je dáno specifickou výzdobou povrchu kanelováním.

V případě radslavického empláře se jedná o kompletní bulavu zploštělého tvaru s oblou profilací opatřenou provrtaným otvorem, se zarovnanou horní i dolní základnou. Průměr artefaktu je 50 mm. Výška činí 36,5 mm. Vnější obvod bulavy je zdobený 9 mělkými svislými žlábkami – kanelurami probíhajícími po zaobleném těle artefaktu. Průměr provrtu je 18 mm. Hmotnost kamenného předmětu činí 155 g. Předmět byl zhotoven z horniny tmavě černošedého zabarvení.

V rámci Přerovska se nejedná o první nález bulavy. Z odborné archeologické studie

Martiny Berounské „*Bulavy ve střední Evropě*“ publikované v časopise *Praehistorica* v roce 1987 vyplývá, že na území přerovského regionu je právě tento typ kamenné broušené industrie zastoupen hned několika kusy.

Patrně nejstarší známý nález pochází z obce Kladníky na Přerovsku. Z dobové zprávy Františka Příkryla „*Pravěké nálezy na Záhoří v r. 1899–1900*“ uveřejněné v Časopise vlasteneckého musejního spolku v Olomouci v roce 1901 se dozvídáme bližší nálezové okolnosti: „*V Kladníkách nalezeno v břehu při rozšířování dvoru kamenné kladivo, a panem Zbrožem věnován olom. muzeu. Krásný kamenný palcát, broušený přeuměle v podobě oloupaného pomeranče; visel u hodin jako závaží po 40 let.*“

Nálezy dalších bulav pocházejí například z lokalit Hlinsko, Podhoří, Předmostí či z obce Radkovy. Z nálezových okolností se toho příliš o těchto nestratifikovaných nálezích nedozvíme, proto je nelze jednoznačně kulturně zařadit.

Bulava z Radslavic u Přerova.

Bulavy různé profilace jsou ve střední Evropě obvykle datovány do dvou časových horizontů v rámci pozdní doby kamenné (eneolitu). První horizont je spojován s kulturou nálevkovitých pohárů z období staršího eneolitu. Druhý horizont výskytu bulav se váže na skupiny kultury se šňůrovou keramikou v pozdně eneolitickém období.

Na základě srovnání s dosavadními nálezy bulav s nápadnou úpravou povrchu kanelováním z moravských lokalit lze s největší pravdě-

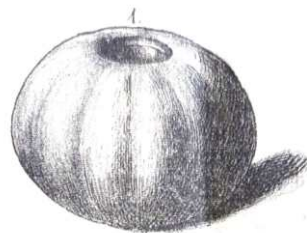
podobnosti exemplář z Radslavic u Přerova přiřadit ke specifické variantě obdobných kanelovaných kusů, s jejichž výskytem se v rámci středoevropského prostoru ponejvíce setkáváme na území Moravy a zejména Polska. Zde je relativně vysoký počet ojedinělých nálezů z chronologického hlediska kladen s největší pravděpodobností až do střední, mladší či pozdní doby bronzové.

Exemplář z Radslavic je příkladem naprosto precizní práce s kamennou surovinou, vycházející ze zkušenosti a dovednosti jeho zhotovitele. Zda byl původně součástí pohřební výbavy či pou-

hou náhodnou ztrátou nelze určit.

Držet v ruce takto vzácný archeologický nález s odstupem několika tisíců let od chvíle, kdy jej zručný řemeslník nejprve z horniny vyrobil do požadovaného tvaru a za pomoci dutého vrátaku posléze opatřil otvorem pro nasazení dřevěné násady, je dech beroucí zážitek.

V odborné literatuře mezi badateli převažuje názor, že tyto pozoruhodné předměty měly být původně využívány jako úderná zbraň pro boj zblízka, přičemž mohlo docházet k postupnému upožádání jejich utilitární funkce

Kamenná bulava z Kladník

a růstu sociálního významu coby označení důstojnosti jejich majitele ve společnosti. Aktuálně je tento unikátní nález z Přerovska prezentován na výstavě *Detektory kovů na Přerovsku*. Do budoucna bude vystaven ve stálé expozici *Archeologie Přerovska* umístěné v atraktivním prostředí suterénu přerovského zámku.

Tip na podzimní túru

Lubomír Vyňuchal

V minulém čísle jsme obsáhle referovali o připravované stavbě rozhledny nad Tučínem. Na konci června jsme místo zvané „Na kopci“ navštívili a z přiložené fotografie se sami můžete přesvědčit, že tato malá vyhlídková stavba již utěšeně roste, tudíž to prozatím vypadá, že podzimní termín jejího dokončení bude splněn. Z daleka viditelný betonový hranolový skelet se stranami o délce asi 4 metrů je obehnan lešením a vše vyrůstá ze základové desky o rozměrech 6 x 6 metrů. Z krytého ochozu umístěného v jedenáctimetrové výšce bude krásný pohled na hřeben Hostýnských vrchů s poutní bazilikou na Svatém Hostýně, kopec Švédské šance, hrad Helfštýn i hradbu Oderských vrchů.

Jakmile se tedy začne barvit a padat listí, můžete vyrazit na túru na Tučínskou turru neboli římskou strážní věž.

Na svatého Vavřince první jablko do hrnce

Lubomír Vyňuchal

Kamennou sochu církevního patrona Přerova sice na katastru města nenajdete, ovšem v těsném sousedství farního kostela můžete na bohatě zdobeném podstavci sochy svatého Josefa Pěstouna z roku 1717 obdivovat momentálně poněkud zčernalý, ale i tak nádherný reliéf s motivem umučení svatého Vavřince. Stejnou situaci zachycuje i obraz na hlavním oltáři uvnitř svatostánku. Samozřejmě i dnes si ve zkratce připomeneme světcův život spojený s legendou o jeho mučednické smrti. Díky mnoha odkazům a komentované obrazové příloze se podíváme na celou řadu míst spojených s jeho patronciem.

Do tří dnů mě budeš následovat

Velmi oblíbený a uctíváný světec pocházel ze Španělska. Narodil se kolem roku 230 ve městě Huesca v tehdejší římské provincii Hispánie. Jako mladík přišel do Říma, kde získal náboženské vzdělání a stal se v roce 257 arcijáhnem papeže Sixta II., přičemž jako diakon měl na starosti chrámovou pokladnu a péči o chudé. Křesťané však v této době za vlády císaře Valeriána čelili mnohým perzekucím spojeným se zabavováním majetku a pokud nebyli vyhnáni, hrozilo jim mučení a následná poprava. Jednou z prvních obětí byl sám papež, k jehož stětí došlo 6. srpna 258. Dle legendy, citované svatým Ambrožem, jej na cestě k popravě doprovázel i Vavřinec, který se ho ptal: „*Kam jdeš, můj drahý otče, kam spěcháš, svatý knězi, bez svého diakona?*“

Sixtus mu údajně odpověděl: „*Do tří dnů mě budeš následovat.*“ Papež však ještě před svou smrtí stihl Vavřince požádat, aby rozdělil majetek církve mezi chudé a potřebné. Byla to osudná prosba, neboť císař vznesl na veškerý majetek nárok a přikázal jeho vydání. Vavřinec si jako správce pokladny vyžádal tři dny na přípravu. Během nich splnil papežovo přání a císaři sdělil, že právě oni chudáci jsou největším pokladem církve. Touto odpovědí a svými činy samozřejmě římského vládce rozlítl a po bití holemi následoval konečný krutý trest. Diakon byl přivázan k železnému roštu a umučen nad žhavým uhlím. Během této tortury, odehrávající se 10. srpna, Vavřinec údajně pronesl směrem k přihlížejícímu císaři svá poslední slova: „*Nuže, pečeně je hotova, obrať ji a jez!*“

Na památku světcova umučení dal později císař Konstantin Veliký postavit malou modlitebnu, jež byla ve 13. století přestavěna a dnes představuje kostel San Lorenzo Fuori le Mura jednu z pěti patriarchálních římských bazilik (je zde hrob sv. Vavřince a rovněž prvního umučeného jáhna sv. Štěpána, bazilika uchovává např. i kámen, na kterém po umučení leželo Vavřincovo tělo). Jen v samotném Římě bylo sv. Vavřinci zasvěceno 34 kostelů. Na místě umučení vznikl kostel San Lorenzo in Panisperna a místem, které uchovává zmíněný rošť, je kostel San Lorenzo in Lucina. Svátek svatého Vavřince se po celém katolickém světě slaví právě 10. srpna.

Pod tmavočervenými jeřabinami

Svatý Vavřinec je patronem celé řady profesí: archivářů, knihovníků, kuchařů, sládků, koželuhů, nožířů, zbrojířů, pradlen, sklenářů, pokladníků, vinařů, školáků a studentů, je ochráncem před požáry, patronem ohně a hasičů, jeden z patronů Říma, patron horských vůdců a záchranářů v Krkonoších, církevní patron **Přerova** a celé řady dalších měst a regionů. Nejčastěji bývá zobrazován s atributem roštu v pravé ruce a liturgickým rouchem (tzv. dalmatikou). Můžete však zaznamenat i další světcovy atributy: sokola, mučednickou palmu, váček s penězi, chléb nebo červené jeřabiny. Některé evokují motiv rozdáání církevního majetku a starost o hladovějící, jeřabiny zase připomínají legendu o zázračné světcově záchraně před pronásledovateli. Na útěku se totiž ukryl v jednom stavení ve městě a jelikož byla noc, usoudili jeho pronásledovatelé, že ráno je moudřejší večera a onen dům pročešou až za svítání. Označili tedy podezřelý objekt větvičkou s jeřabinami. Když jej ráno přišli zatýkat, na všech domech v celé čtvrti spatřili ke svému údivu stejnou větvičku. A ony červené jeřabiny se později staly v lidové tradici symbolickou ochranou před ohněm a bouřkou a právě na světcův svátek zdobili venkované

svá hospodářství a usedlosti plody jeřábu ptačího. Osobně si v souvislosti s touto ptačí delikatesou nejčastěji vybavím písničku *Jeřabiny* z legendárního alba Karla Kryla *Bratříčku, zavírej vrátka* z roku 1969. Hned v jejím úvodu se zpívá: „*Pod tmavočervenými jeřabinami zahynul motýl mezi karabinami, zástupce pro týl šlápl na bělásku, zahynul motýl jako naše láska...*“

Dožínky na dohled

O svatém Vavřinci se v lidových pranostikách říká, že púlí léto. Rčení z Litovelska, použité do názvu článku, zase oznamuje, že na tento den připadá vůbec první ochutnávka brambor (brambory = jablka a také krumple, kobzole či erteple, přičemž to poslední je zkomolené německé Erdapfel, v českém překladu zemské jablko). Ostatně úroda pranostik je na termín kolem 10. srpna opravdu bohatá, posuďte sami: *Vavřincův děšť – myší úroda. Do svatého Vavřince nechval pšenice. Jak Vavřinec uvaří, tak se víno vydaří. Svatý Vavřinec jest prvý podzimec. Svatý Vavřinec odvádí žence. Svatého Vavřince končí psí dny. Svatý Vavřinec má napolo upleten dožínkový věnec. Svatý Vavřinec odnáší srp a zaprahá pluh. Je-li Vavřinec hodný, je i hrozen zrodný. Svatý Vavřinec – nebeský ohnívec. Svatý Vavřinec ohnivých slz napláče. Slzy svatého Vavřince plní přání zamilovaných.* Poslední uvedená trojice má samozřejmě souvislost s letním astronomickým rojem Perseid, který má své maximum mezi 11. a 13. srpnem a je lidově nazýván *Slzy svatého Vavřince*. Místy se svétíl tzv. *Vavřincův chléb*, pozeňnaný kněžem, který se ve svátek rozdával chudákům či se jím krmil dobytek. Za léčebný prostředek se považovala i *Vavřincova bylina*, což je samozřejmě vavřín (*Laurus nobilis*) neboli bobkový list, oblíbené koření s charakteristickou vůní. Na světcův svátek se pravidelně v oblasti jižní Moravy odehrávala také volba „hotařů“, hlídačů určených k ochraně vinic. Nás v Přerově zase čekají v termínu 9.–11. srpna již 22. přerovské

Svatovavřinecké hody s bohatým kulturním programem. Určitě se máme na co těšit!

Přerov

Za našimi humny

Zřejmě nejbližší kamennou sochu najdete v klidné části městysu **Dřevohostice** na ulici Lány, jen pár kroků od mostu přes říčku Moštěnku. Lidová barokní práce na jednoduchém hranolovém podstavci je bohužel již několik let ochuzena o zcizený železný atribut roštu. Pokud jezdíte do Rajnochovic, jednoho z výchozích letovisek Hostýnských vrchů, většinou cestou z Bystřice pod Hostýnem projíždíte obcí **Loukov**. Také zde můžete přímo v centru obce u autobusové zastávky zaznamenat plastiku našeho světce datovanou rokem 1760. Přímo v **Bystřici pod Hostýnem** je možné navštívit barokně klasicistní kapli sv. Vavřince na Havlíčkově ulici. Autorem návrhu této drobné sakrální stavby datované taktéž rokem 1760 byl židlochovický stavitel Antonín Mates Sedláček. Jedná se původně o kapli hřbitovní, neboť v letech 1595–1885 zde byl situován městský hřbitov, který byl úředně zrušen až v roce 1921. Nedaleko kaple je poblíž kamenného kříže pochováno ve společném hrobě 208 obětí

epidemie břišního tyfu, která se zde rozšířila s příchodem vojáků po bitvě u Slavkova v roce 1805. Dnes kaple slouží nejen k modlitbám a setkáním členů místní evangelické obce, ale je využívána i pro drobné kulturní akce.

Bystřice pod Hostýnem

Krásný svatostánek zasvěcený svatému Vavřinci je chloubou obce **Drahotuše**, což je místní část města Hranice. Byl vystavěn v letech 1784–1788 v pozdně barokním slohu a současný hlavní oltář pochází z roku 1898. Za dalším kostelem vyrazíme do **Žeranovic** nedaleko Holešova, které mají na svém znaku i praporu atribut Vavřincova roštu. Místní kostel byl vystavěn v pseudorománském stylu v letech 1897–1900 na místě původního vyhořelého kostela. Pod osmibokou jehlanovou střechou věže je zavěšen zvon s názvem patrona, který byl ulit v roce 1985 ve zvoňářské dílně v Brodce u Přerova. Daleko to nemáme ani do **Výšovic u Prostějova**, kde znak obce zdobí taktéž Vavřincův rošt.

Drahotuše

Místní svatostánek našeho patrona má podobu barokní stavby z let 1747–1748 podle plánů Matyáše Wagnera, přičemž i on byl vystaven na základech staršího gotického kostela. O každém místě by se dalo samozřejmě dlouze referovat, popisovat oltářní obrazy, fresky i další symboliku. Dnes tomu tak nebude, spíše se zaměříme na obrazovou přílohu, zmíníme další vybraná místa v Česku, zejména lokality určené vyloženě pro fajnšmekry. Začneme abecedně řazeným výpisem kostelů na Moravě a ve Slezsku: Bílov, Bílý Potok, Bojkovice, Branišovice, Brno-Komín, Brno-Řečkovice, Bystřice nad Pernštejnem, Černá Hora, Dolejší Kunčice, Domašov, Drahotuše, Drnovice u Vyškova, Hluk, Hodonín, Horní Bojanovice, Horní Štěpánov, Chornice, Klobouky u Brna, Korolupy, Koryčany, Krásensko, Křenovice,

Korolupy, Koryčany, Krásensko, Křenovice, Leskovec nad Moravicí, Lhota Rapotina, Luboměř u Oder, Nová Hradečná, Malhostovice, Olešnice, Paskov, Píšť, Plenkovice, Přerov, Rakšice, Ruda nad Moravou, Sobotín, Štáblovice, Štěpánov u Olomouce, Těrlicko, Těšíkov, Vizovice, Vojkovice, Vracov, Vršce, Výšovice, Žeranovice. Jinak kompletní seznam kostelů by za celé Česko zahrnoval více než 160 lokalit.

Dřevohostice

České tipy pro fajnšmekry

Vůbec nejvýše položeným sakrálním objektem zasvěceným svatému Vavřinci je 14 metrů vysoká rotundová kaple o průměru 7 metrů na vrcholu **Sněžky** (1603 m n. m.) v Krkonoších. První vysvěcení se konalo 10. 8. 1681. Kaple překonala řadu bouří, vichřic, rozmarů počasí, nevyhnuly se jí požáry, přeměna na útulnu či hospůdku, ale nakonec

vždy jako bájný Fénix povstala z popela a dál si chrání svůj statut nejstarší stavby na temeni nejvyšší české a polské hory (kaple je celá na území Polska, hranice prochází jen pár kroků od svatostánku). V současnosti se zde již po několik let scházejí na světcův svátek čeští a polští duchovní, horalé a poutníci, aby se zúčastnili mše za horské vůdce a záchranáře. A nutno dodat, že každoročně ji spatří více než 750.000 turistů. Ale abych neopomněl i naše moravské „kopečky“, jen na okraj připomenu, že kapli sv. Vavřince můžete navštívit i v oblíbeném jesenickém letovisku a lyžařském centru v **Petříkově**.

Sněžka

Další tip pochází z mé oblíbené kategorie s označením „hradní kaple“. Ono se vlastně jedná o kaple dvě, neboť gotické presbyterium (dnes předsíň) je zasvěcené svatému Vavřincovi a novější, raně barokní loď, svatému Josefovi. Kaple přiléhají k budově jižního paláce hradu v **Lipnici nad Sázavou**, přičemž sakrální prostor zasahuje i do přízemí obdélné věže. Původně samostatná hradní kaple svatého Vavřince byla vystavěna během 1. čtvrtiny 14. století za pánů z Lipé. Z kategorie „zámecké kaple“ bych zmínil např. zámek **Bor** na Tachovsku či zámek v **Kladně**.

Lipnice nad Sázavou

Za dalším unikátem zamíříme až do oblasti Krušných hor, konkrétně do centra staré hornické obce **Horní Blatná** přímo na Náměstí svatého Vavřince. Místní farní kostel byl vystavěn roku 1593 na místě původního dřevěného kostelíku.

Horní Blatná

Jedná se o jednolodní orientovanou a podélně zděnou omítanou stavbu se dvěma nárožními osmibokými věžičkami v západním průčelí. V ose východního průčelí je přisazená hranolová věž, v horní části rovněž osmiboká, krytá zvonovou helmicí s lucernou. Loď je kryta mansardovou střechou, krytina je šindelová, ovšem věže jsou kryté plechem. Nad vchodovým portálem se nachází nika s muší a sochou svatého Vavřince. Vnitřek kostela je zaklenut plochostropě. Malovaný prkenný strop zdobí štuková zrcadla. Hlavní oltář z 1. třetiny 18. století je portálový, jeho střed představuje oválný reliéf sv. Vavřince a boční sochy pak sv. Václava a sv. Floriána. V bočních kaplích jsou baldachýnové oltáře Piety a na epištolní straně sv. Josefa. Kamenné sochy na vysokých soklech před kostelem představují svatého Josefa a svatého Vojtěcha. V superlativě lze hovořit i o křtitelnici, lavicích či varhanách, jedním slovem prostě „nádhera“.

Horní Blatná

Pod Krušnými horami ještě chvilku zůstaneme a zamíříme k vrcholně barokní stavbě kostela sv. Vavřince v **Chodově** u Karlových Varů. Mezi umělecky nejceněnější památkou kostela je na první místo řazen obraz hlavního oltáře z roku 1835 s motivem umučení sv. Vavřince. Jeho autorem je německý malíř Maurus Fuchs z Tirschenreuthu (1771–1848). Jeho práce, zejména fresky, zdobí řadu významných kostelů nejen na Tachovsku (např.

klášter Teplá), ale samozřejmě i v Horní Falci. Druhý unikát představuje cyklus čtrnácti rozměrných pláten od regionálních malířů s tematikou křížové cesty.

Chodov

Další bod bude vodou na mlýn pragocentristům, neboť zavítáme do hlavního města, konkrétně k rozhledně na **Petříně**. V zahradě u rozhledny totiž stojí barokní kostel svatého Vavřince, který od roku 1995 využívá Starokatolická církev jako svůj katedrální chrám. Architektem svatostánku byl Ignác Palliardi starší. Jednalo se o přestavbu původní románské stavby, která proběhla v letech 1740–1742. Místní sakrální komplex zahrnuje rovněž vedlejší kapli Kalvárie, kapli Božího hrobu a areál se 14. zastaveními Křížové cesty. Daleko významnějším místem hlavního města je však staroslavý Vyšehrad, kde můžete spatřit částečně zachované základy baziliky svatého Vavřince z poslední třetiny 11. století. Její severní část je zachována v budově Starého děkanství, v rámci kterého byla upravena na kapli sv. Vavřince. Základy byly odkryté archeologickým výzkumem a nacházejí se v prostoru za ohradní zdí. Zmiňované fragmenty původní stavby můžete navštívit v rámci zpoplatněného prohlídkového okruhu s názvem „Královský hrad“.

A pokud víte, který kostel v Česku se může pyšnit vůbec nejrozměrnějším obrazem (703 x 296 cm) od proslulého malíře Petra Brandla, datovaný rokem 1728, máte o následující lokalitě zcela jasno. Patronem monumentálního trojlodního gotického kostela s celkem deseti oltáři je samozřejmě svatý Vavřinec a zmíněný obraz s motivem Nanebevzetí Panny Marie sledované udivenými apoštoly byl namalován původně pro cisterciácký klášterní kostel v Sedlci u Kutné Hory. Unikátem evropského významu je zde rovněž vnitřní fresková secesní výzdoba všech stěn i stropu, kterou vytvořil v letech 1902–1905 pražský malíř, prof. Karel Vítězslav Mašek. Výmalba obsahuje i řadu figurálních scén, např. založení města Přemyslem Otakarem II. či portréty osobností, které se na konci 19. století zasloužily o opravu svatostánku. Presbytář zdobí scény ze života patrona, obdivovat můžete cínovou křtitelnicí z r. 1499 vytvořenou mistrem Ondřejem Ptáčkem z Kutné Hory, obnovená vysoká vitrážová okna, v severní věži se skrývá zvon „Vavřinec menší“ z roku 1466, který jako jediný díky svému stáří a historické hodnotě přečkal rekvírování za obou světových válek. Zvon, ulitý místním zvonařem Petrem Konvářem, je na plášti doplněn českým nápisem v duchu středověké definice tzv. sedmi ctností zvonu (*Septem virtutes campanae*). Nápis obsahuje tato slova: „*Aj já zvon Vavřinec, konám povinnou věc, chválu Bohu vzdávám, kněžstvo, lid svolávám, svátky oznamuju, zemřelých lituju, mračna zapuzuju.*“ Před kostelem nemůžete přehlédnout vrcholně barokní pískovcovou sochu sv. Vavřince z roku 1741 umístěnou na vysokém trojbokém soklu s volutami (celková výška cca 4 metry, ovšem její původní umístění bylo situováno při cestě do Knířova). Pokud vám nestačí tahle rozsáhlá nápověda, hledejte odpověď s názvem města v navazující kapitole (viz Pražská brána).

Samozřejmě plastiky sv. Vavřince zdobí

i některé morové sloupy (např. v Hradci Králové /1714–1717/, Kalenici na Strakonicku /1722/, Písku /1713–1715/, Roudnici nad Labem /1738/ či Zákupích /Trojiční sloup, 1708/).

Zákupy

Vavřinec aneb Patron vodáků

Samostatný díl textu bude nyní věnován obci s názvem **Vavřinec** a přilehlému Vavřineckému rybníku, což je vůbec největší vodní plocha na Kutnohorsku (72 ha). Na znaku i praporu obce opět nechybí atribut světceva roštu a rovněž mnišská kutna, neboť původní osada byla založena sázavskými mnichy. Místní dominantu představuje vysoká štíhlá věž pseudogotického kostela sv. Vavřince. Ten byl postaven v letech 1876–1877 podle projektu významného chrudimského architekta Františka Schmoranze (1814–1902) na

místě původního románského kostelíka stejného patrona, který byl v roce 1420 ještě jednou přestavěn v gotickém slohu. Rád bych připomněl, že zmíněný architekt se podílel např. na neogotické přestavbě zámku Žleby, záchraně pardubické Zelené brány a Pražské brány ve Vysokém Mýtě. V naposled jmenovaném městě vedl taktéž od roku 1875 velkou regotizační přestavbu kostela sv. Vavřince a v letech 1892–1899 na něj navázal architekt Josef Mocker. Místní rybník byl dokončen na potoce Výrovka již v roce 1472, jeho hráz je dlouhá 450 metrů a zadržuje 1,11 milionu m³ vody. Měl jsem tu čest podniknout nejméně tři vodácké výpravy do těchto míst a zúčastnit se tradiční podzimní akce s názvem „Vavřínecký potok“ (tak je totiž Výrovka označována na horním toku).

Zdejší vodácké eldorádo je spojeno s přípravou rybníka k výlovu ryb, kdy po celý víkend probíhá vypouštění rozlehlé vodní plochy. Po otevření stavidla se kamenité koryto Výrovky rázem násobně rozšíří a na odtoku promění v běsnící živel, který na následujících 16 kilometrech umožní kajákářům čelit peřejím, vodním válcům a vírům, proplétat se mezi brankami i zatopenými stromy, podplouvat pod můstky (či je přenášet) a milovníkům adrenalinu je určen bonusový závěrečný sjezd proslulého „vodopádu“, resp. Toušické kaskády, kde se rázem vodácká obtížnost WW 2–3 mění na WW 4–5 (ovšem takový hrdina jsem zase nikdy nebyl a svou loď vždy uctivě přenesl). A jelikož se jedná o organizovanou akci, kterou pořádá vodácký oddíl Pečky ve spolupráci s kolínskými vodáky, jsou na nebezpečných místech vždy připraveni také záchranáři.

Letos připadá volný sjezd Vavříneckého potoka na víkend 12. – 13. října, startovné pro účastníky činí 100 Kč (uzavřená loď je označena samolepkou) a pro statistiky bych dodal, že se bude jednat o již 43. ročník.

Moravské tipy pro fajšmekry

Jen krátce zmíníme unikátní soubor dvaceti barokních soch na kamenném mostě v **Náměšti nad Oslavou**. Mezi světci nechybí ani kamenný mučedník s atributem roštu. Originály vápencových soch z tohoto „malého moravského Karlova mostu“ jsou uloženy v lapidáriu místního zámku.

A nyní upozorníme alespoň na dvě další místa na Moravě. Nejprve navštívíme děkanský a farní kostel sv. Vavřince ve **Vizovicích**, trojlodní stavbu zakončenou půlkruhovým presbytářem, barokně přestavěnou v letech 1793–1795. Nejstarší částí kostela je původní hranolová věž opatřená ochozem, pocházející z r. 1495. Uvnitř spatříte nádherný oltář s obrazem patrona, který si vyhlédl páter Jan Bartoš na Světové výstavě v Paříži r. 1867 a o rok později jej zakoupil. Snad každého zaujme také výmalba dvaceti výjevů ze Starého a Nového zákona na stěnách zídky, tvořící zábradlí empory /pavlačí/. Pestré malby vznikly těsně před vysvěcením přestavěného kostela v roce 1802. Když sedíte v lavicích hlavní lodi a mírně pozvednete zrak, připadáte si jako v obrazové galerii plné biblických námětů. Každopádně prozradím, že navštívit interiér tohoto svatostánku mimo čas pravidelných mší nebude v letošním roce žádný velký problém. V rámci programu „Otevřené brány“ je kostel až do konce září otevřen o všech víkendech a svátcích k bezplatným prohlídkám s průvodcem (So: 10–12 a 13–17 hod., Ne: 13–17 hod.) V souvislosti s vizovickým kostelem je třeba zmínit i osobu současného 37. arcibiskupa pražského a 25. primase českého, Mons. Jana Graubnera (*1948), který zde v letech 1982–1990 působil jako farář, v roce 1992 byl zvolen olomouckým arcibiskupem a r. 2022 jmenován arcibiskupem pražským.

Za druhým tipem zamíříme do **Vracova** (města asi 7 km od Kyjova) a místního kostela svatého Vavřince. Jedná se doslova o architektonický skvost, tedy pokud budeme

hovořit o raně gotickém presbytáři s dochovanými články přechodového cistercko-burgundského slohu, zejména příporovými hlavicemi kalichového bloku. S velkou pravděpodobností kostel založila sama královna Konstancie Uherská (1180–1240), manželka krále Přemysla Otakara I. a dnes můžeme prohlásit, že v oblasti jihovýchodní Moravy se jedná o něco ojedinělého a pro nezastveného návštěvníka přímo nečekaného. Dnes kostel tvoří ještě barokní loď v jádru s renesanční věží na severní straně kněžiště. V zahradě vedle kostela se nachází volně přístupná Křížová cesta z let 2003–2004, kterou představuje čtrnáct kamenných křížů, v jejichž středu je vždy skleněná vitráž. V čase slunečního svitu se jedná o doslova úchvatnou podívanou. A když k těmto zážitkům přidáte ještě návštěvu sklípku některého z místních vinařů, budou vaše zážitky ještě umocněny. Ostatně, patron je nablízku.

Vracov

Sladké i trpké mámení

Ale také v přešovské farní prodejně v tomto směru nepřijdete zkrátka. Mimo náboženskou literaturu a drobných uměleckých předmětů totiž nabízí i rozsáhlou vinotéku obsahující především produkci Vinařství Rajhradského kláštera, doplněnou o mešní vína. Zaujalo mě například „Frizzante 2023“ (Svatovavřínecké), jemně perlivé víno sytě růžové barvy s aromatickou vůní lesních jahod a malin se šťavnatou lehce nasládlou chutí. Dále bych zmínil třeba kabinetní víno „St. Laurent claret 2022“ (suché víno, odrůda svatovavřínecké). Jako zlatý hřeb opulentního rodinného svátečního oběda doporučím „Svatovavřínecké, roč. 2021“ (suché, pozdní sběr), sytě červené víno s fialkovými odstíny. Toto víno má ovocnou chuť s tóny kouře a zralých švestek. Doporučuje se podávat při teplotě 14–16 stupňů Celsia jako ideální doplněk pečeného vepřového, kachny či husy se zelím. Věřím, že už se vám sbíhají sliny... Jako dezert si můžete k odpolední kávičce dopřát tradiční kulaté, tzv. lázeňské oplatky. Jsou zde k dispozici v různých příchutích, přičemž na čelní straně papírové krabice je půlený obrázek odkazující na město Přešov a zdejší farnost. Vlevo obal zdobí fotografie kostela sv. Vavřínce a vpravo je zobrazen hlavní oltář.

Na faře visí mj. také obraz z poloviny 18. století s pohledem na panoráma Přešova, při-

Vracov

čemž do oblaku nad Horním městem je umístěna figura klečícího sv. Vavřince s atributem roštu. Na kopcích v pozadí nechybí znázornění hradu Helfštýna a poutního kostela na Svatém Hostýně. Tento olej na plátně o rozměru 62 x 95 cm je připisován přerovskému malíři Janu A. Hoffmannovi (1708–1770) a zpravidla bývá uváděno, že se jedná o dar malíře děkanu F. A. Nedomannovi k jeho kněžskému zlatému jubileu v roce 1763.

My dva a čas...

My dva a čas jsme písničkáři toulaví... zpívala v 70. letech minulého století oblíbená dvojice Milan Chladil a Yveta Simonová. Zapomeňte však na tento letitý evergreen, nicméně jeho název mi evokuje podobu unikátní astronomické památky, kterou naleznete před kostelem svatého Vavřince v obci **Krsy** na Plzeňsku (mimochodem i zde se na znaku obce objevuje figura roštu, coby atributu svěťce). Jedná se o malou astronomickou vychytávku, zlepšovák místního kostelníka, jejíž funkčnost byla podmíněna slunečným počasím. V roce 1874 totiž ještě na kostele nebyly hodiny a zvoník potřeboval vědět, kdy má spustit polední zvonění. Zakopal tedy na východ od kostela dva rovnoběžně položené kamenné kvádry, opatřené horní středovou drážkou, a to na takovou vzdálenost, aby polední stín kostela padal přesně mezi rysky. Při podrobnější prohlídce, dnes již mechem obrůstajících kamenů,

objevíte na jednom z nich zmiňovaný leto-počet „1874“ a na druhém nápis „Meridium“, což v latině značí poledne. V Česku se jedná o zcela ojedinělou záležitost, pravděpodobně jediné „polední hodiny“ tohoto typu, navíc propojené se stavbou kostela.

Skaut s přezdívkou „Zet“

Poslední kostel nás čeká na Liberecku. Jedná se o barokní baziliku sv. Vavřince a sv. Zdislavy v areálu dominikánského kláštera v **Jablonném v Podještědí**. Stavba byla dokončena v roce 1729, po řadě peripetii až po třiceti letech od samotného zahájení výstavby. Hlavní pseudobarokní baldachýnový oltář z r. 1898 zdobí obraz sv. Vavřince od akad. malíře Karla Krattnera. Dnes na tohle místo nostalgicky vzpomínám, neboť zmíněný kostel byl před lety jedním z mých prázdninových cílů. Putoval jsem totiž krajinou severních Čech po stopách hrdinů dobrodružného románu Miloše Zapletala s názvem *Soví jeskyně* (Ústí n. L., Severočeské nakl. 1989). Přímo v tomto svatostánku se odehrává jeho devátá kapitola a v knížce u ní naleznete rovněž krásnou ilustraci známého trampského kreslíře, Marko Čermáka, zobrazující průčelí stavby. Říká se, že nic prý nestárne rychleji než literatura pro mládež, ale jeho romány z vodáckého a skautského prostředí ze 70. a 80. let (Sedmička, Stezka odvahy, Ostrov přátelství) mají i v dnešní době stále své čtenáře a v antikvariátech se po nich jen zapráší. Holt mám moc rád dílo tohoto skautského nestora (nar. r. 1930 v Prostějově), pokračovatele Jaroslava Foglara a spolupracovníka další cestovatelské legendy, Miloslava Nevrlého. V časech, kdy jsem i já vedl dětský oddíl, jsem na jeho několikasvazkovou „Velkou encyklopedii her“ a knihy o pobytu v přírodě, nedal dopustit. Poslední tečkou za naším putováním se svatým Vavřincem, byla připomínka spisovatele Miloše Zapletala, kterého celý život provází jeho skautská přezdívka „Zet“.

Tentokrát bez vulgarismů

Ani dnes nebude na samý závěr chybět malá ukázka poezie. Troufám si říci, že uvedenou polohu tohoto českého básníka možná ani neznáte, neboť se jedná o představitele tzv. generace anarchistických buřičů, který v celé řadě případů dokázal šokovat tehdejší měšťanskou společnost užitými vulgarismy. Narodil se v roce 1881 a ve dvaceti letech vydal svou prvotinu „Po nás ať přijde potopa“. Zemřel v Kristových letech před 110 lety na bojišti haličské fronty, resp. 13. září roku 1914, nedlouho po začátku 1. světové války, byl prohlášen za nezvěstného.

František Gellner

Ano, jedná se o Františka Gellnera, který byl mj. také novinářem, fejetonistou, prozaikem, ale rovněž zručným malířem, kreslířem a karikaturistou. Jeho básně se podobají textům písní, ostatně mnohé byly později zhudebněny (např. Vladimír Mišík /Balada/, Jaromír Nohavica /Radosti života/, Pepa Nos /To je teď celá moudrost moje/,

kapela Katapult /Miluju severní nebe/, kapela Mňága a Žďorp /Pod mrazivým nebem/, případně bych se ještě zmínil o zhudebněné básni Václava Hraběte /Jam Session s Františkem Gellnerem/). Vzhledem k tématu článku však budeme citovat verše z obsáhlé Gellnerovy básně s názvem „Vavřínek“ (vyšla ve sbírce Nové verše, Praha, Fr. Borový 1919). Ukázka zahrnuje pouze první, pátou, šestnáctou a sedmnáctou sloku.

*Mnoho vody vliła
řeka do moře,
a smrt ulevila
mnohým od hoře,
co Řím vládl bez výhrady
nad zeměmi, nad poklady –
osudu se sťežte zraďy,
kdož jste nahoře!*

*Mučednická sláva
je sic pěkná věc,
ale církve hlava
a s ní ovčinec
ze svého přec vyšli klidu;
jediný jen chladně bídu
všechnu snášel, kněz, muž z lidu
jménem Vavřínek.*

*Kněze k zemi strhli
a byl odvolečen;
na rožeň ho vrhli,
když byl vyslečen.
Zanedlouho nečekaně
„Obráťte mě“ spustil na ně,
„chtěl bych být na druhé straně
stejně propečen“.*

*Když věc ta se stala,
ani nevíte,
jaká hrůza jala
svědky očitě.
Děť se s nimi obrat náhlý,
bludy svoje odpřisáhlí,
po milosti boží práhlí
od příhody té.*

Archeologii jsme začali, archeologii toto číslo zpravodaje i uzavřeme!
Píseň o našem milém terénním archeologovi složená a doplněná u příležitosti
vernisaže výstavy „Detektory v archeologii na Přerovsku“ dne 20. 6. 2024.
Autoři textu: Roman Šmejkal (první dvě sloky) a Lubomír Vyňuchal.

Archeolog

*Archeolog kope, ryje,
zajímá ho historie.
Skládá střípky džbáneků, váz,
nalézá, co ukryl čas.*

*Vykope-li vzácný poklad,
obdrží patřičný doklad,
jakou že má vlastně cenu,
a pak si jde pro odměnu!*

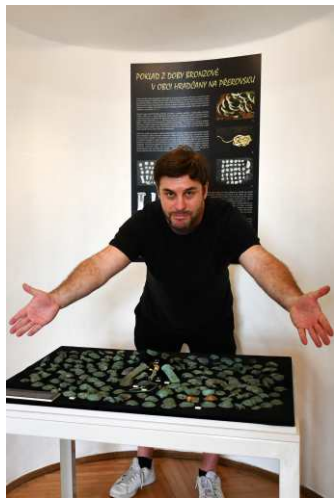
*Poté opije se, jak zákon káže,
třeba cestou z vernisaže,
neboť všechny cesty vedou k šenku
a není nad zdravý pohyb venku.*

*Archeolog je divným tvorem,
občas bývá viděn s detektorem
a když něco v zemi leží,
přístroj zapípá a o to běží.*

*Dobrodružství jako v kině,
obě ruce už se hrabou v hlíně,
ovšem vytahují samé „klinge“,
žádné stříbro, zlato ani mince.*

*Každý den holt není posvěcení,
ale jednou za čas přijde osvěcení.
Proto uvidíte zakrátko
i slibované prasátko...*

*Za sklem ve vitrině v celé kráse,
z bronzu malé keltské prase.
A tak oslavme s našim sborem,
všechny archeology s detektorem.*

Zmíněná výstava, jejímž kurátorem je archeolog Muzea Komenského v Přerově, Mgr. Zdeněk Schenk, Ph.D., bude probíhat na přerovském zámku až do 20. 10. 2024 a dočíst jste se o ní mohli na straně 1–3 tohoto čísla zpravodaje.

KALENDÁRIUM MUZEJA

5.–7. 7. Helfštyňská pouť. Celodenní program plný řemesel a soutěží spojený s historickým tržištěm. Pořádá Helfštyň, z. s. a Studio Bez kliky.

6. 7. Za nejkrásnějším ptákem Evropy. Ornitologická exkurze do Ptačího parku Malá Lipová, pozorování vlh pestrých na hnízdišti. Sraz v 8.30 u Návesního rybníka v Rokytnici u Přerova, ukončení ve 12.00–13.00. Vstupné 40 Kč. Za deště se akce nekoná.

13. 7. Palác žije chutí. Zážitkové prohlídky s ochutnávkou vín. Zážitkové prohlídky s ochutnávkami vín ze Dvora pod Starýma horama. Komponovaný program s hudebním doprovodem, s vystoupením skupin historického šermu a folklórního souboru. Více na: www.helfstyn.cz

15.–19. 7. Prázdniny v ORNIS. Dopolnední hravý program pro děti, každý den jiné téma o přírodě. Přihlášky na jednotlivé dny na ornis@prerovmuzeum.cz nebo 581 219 910. Program se uskuteční při přihlášení alespoň 5 účastníků v daném dni. Vstupné 40 Kč. Více informací na webu ORNIS.

17. 7. Tvoříme s muzeem – Hurá do parku! (I.) Výtvarná dílna pro malé i velké na téma struktury kolem nás – frotážová koláž. Sraz u altánu v městském parku Michalov, 15.00–17.00. Vstupné dobrovolné.

18. 7. Komentované prohlídky továrny Terezie Hrubé. Prohlídka průmyslového areálu s majitelkou Mgr. Dagmar Vobeckou. Tovární areál Osmek (Za Mlýnem 56, Přerov), v časech od 11.00 a 14.00; vstupné 180/90 Kč. Nutná rezervace na webu: <https://www.hrubakotelna.cz/>

18. 7. Noční život hmyzu. Hmyzí dobrodružství s přespáním v ORNIS. Povídání o nočním hmyzu, lákání hmyzu na světlo, opékání špekáčků, tvořivá dílnička na výrobu hmyzáčků a hmyzí pohádka. Přineste si s sebou spacáky a podložky na spaní, jídlo vlastní. Je třeba se přihlásit na ornis@prerovmuzeum.cz. Od 19.00 do 8.00, budova ORNIS. Vstupné 40 Kč. Akce se koná za každého počasí.

27. 7. Plazi a obojživelníci našeho okolí. Přednáška s vycházkou za plazy a obojživelníky našeho okolí. Od 10.00, budova ORNIS. Vstupné 40 Kč.

27. 7. Archeologické léto – Předmostí u Přerova. Navštivte slavnou lokalitu s komentářem archeologa Zdeňka Schenka. Sraz v 10.00 před expozicí Památníku lovců mamutů (Pod skalkou 486, Přerov-Předmostí). Rezervace míst na: <https://www.archeologiceleto.cz/akce/predmosti/>

4. 8. Zahradní slavnost a otevření výstavy Jak se daří ptákům ve městě. Odpoledne pro celou rodinu v areálu ORNIS – koncert BraAgas, komentovaná prohlídka výstavy, opékání špekáčků, občerstvení. Od 15.00 v areálu ORNIS. Vstupné 40/80/150 Kč. Koná se za každého počasí.

6.–11. 8. Vivat Flauto. Soubor zobcových fléten Vivat Flauto vedený Blankou Vyslouzilovou zprjemní návštěvníkům prohlídku Helfštyňa svým hudebním vystoupením. Více o souboru na www.vivatflauto.cz.

10. 8. Archeologické léto – hrad Helfštyň. Zažijte hrad s komentářem archeologa Zdeňka Schenka. Sraz v 10.00 na 1. nádvoří hradu. Návštěvníci platí při vstupu do areálu standardní vstupné: 150/80 Kč, děti do 6 let zdarma. Rezervace míst ZDE: <https://www.archeologiceleto.cz/akce/hrad-helfstyn/>

14. 8. Tvoříme s muzeem – Hurá do parku! (II.) Výtvarná dílna pro malé i velké na téma barvy kolem nás – experimenty s akvarelovými barvami. Sraz u altánu v městském parku Michalov, od 15.00–17.00. Vstupné dobrovolné.

15. 8. Komentované prohlídky továrny Terezie Hrubé. Prohlídka průmyslového areálu s majitelkou Mgr. Dagmar Vobeckou. Tovární areál Osmek (Za Mlýnem 56, Přerov), v časech od 11.00 a 14.00 hodin; vstupné 180/90 Kč. Nutná rezervace na: <https://www.hrubakotelna.cz/>

17. 8. Slavnostní zahájení XXXVI. Kovářského fóra. Představení kovářského týmu Jakuba Mahdala, který během Kovářského fóra vytvoří unikátní dílo. Večer zakončený koncertem. Slavnostní zahájení v 18.00.

18.–23. 8. XXXVI. Kovářské fórum. Dílo pro hrad Helfštyň vytvoří kovářský tým Jakuba Mahdala. Mistři černého řemesla mohou návštěvníci vidět v rámci vstupu do hradu, a to v historické hradní kovárně na třetím nádvoří (mimo pondělí 19. 8.). Více na: www.hefaiston-helfstyn.cz

KALENDÁRIUM MUZEJA

23.–25. 8. XLII. Mezinárodní setkání uměleckých kovářů Hefaiston. Výstava exponátů pod širým nebem, kovářské soutěže, přednášky, demonstrace kovářské tvorby na 10 pracovištích, koncerty, projekce a mnoho dalšího. Více na: www.hefaiston-helfstyn.cz

27. 8. Evropská noc pro netopýry. Večerní vycházka s Josefem Chytilým za poznáváním netopýrů. Začátek v 19 hodin u fontány v parku Michalov.

31. 8. Archeologické léto – „Švédské šance“ u Horní Moštěnice. Navštivte místo bývalého švédského vojenského tábora s komentářem archeologa Zdeňka Schenka. Sraz u kostela Nanebevzetí Panny Marie v Horních Moštěnicích. <https://www.archeologickeleto.cz/akce/horni-mostenice-svedske-sance/>

2. 9. Houbářské pondělí. Povídání o houbách s Jiřím Polčákem, mykologická poradna. Od 17.00 v budově ORNIS. Vstupné 40 Kč.

7. 9. Archeologické léto – Předmostí u Přerova. Navštivte slavnou lokalitu s komentářem archeologa Zdeňka Schenka. Sraz v 10.00 před expozicí Památníku lovců mamutů (Pod skalkou 486, Přerov-Předmostí). Rezervace míst na: <https://www.archeologickeleto.cz/akce/predmosti/>

8. 9. Dny evropského kulturního dědictví. Přerovský zámek – komentované prohlídky stálých expozic zdarma, výtvarná dílna pro děti. ORNIS – vstup do stanice zdarma. Hrad Helfštýn – vstup do hradu po celý den zdarma.

12. 9. Počátky přerovského průmyslu na přelomu 19. a 20. století. Přednáška Mgr. Petra Sehnálka, tovární areál Osmek (Za Mlýnem 56, Přerov), budova A, přízemí, sál Varna. Od 17.00, vstupné 50 Kč.

14.–15. 9. Stánek ekoporadny na Okresní zahrádkářské výstavě. Poradna k přírodním zahradám a Semínkovna zdarma. Oba dny 9.00–17.00, Sokolovna v Oseku nad Bečvou.

17.–18. 9. Podzimní swap. Výměnný bazárek podzimního oblečení. Přineste na akci čisté, nepoškozené oblečení, které nepotřebujete, a odneste si jiné! Oba dny 9.00–17.00, budova ORNIS. Vstupné 40 Kč, oblečení zdarma.

18. 9. Tvořivé středy v muzeu. Výtvarná dílna pro rodiny s dětmi. Vševedárna přerovského zámku, 15.00–17.00 (poslední vstup je možný v 16:30), vstupné 40 Kč.

22. 9. Závěr sezóny Oldtimer klubu Helfštýn. Tračiční setkání členů klubu sběratelů historických vozidel na hradě Helfštýně. Více informací o akci: www.old-timer-helfstyn.cz

26. 9. Vernisáž výstavy Co je za sklem? Zahájení výstavy podmaleb na skle ze sbírek Muzea Komenského v Přerově. Od 17.00 v prostorách přerovského zámku, vstup zdarma.

26. 9. Podzimní houby parku Michalov. Povídání Jiřího Polčáka o houbách rostoucích v parku Michalov. Od 17.00 v budově ORNIS. Vstupné 40 Kč.

28. 9. Excalibur race. Extrémní běžecký závod s překážkami v areálu Helfštýna. Více informací a přihlášky na: <https://excaliburrace.cz/helfstyn.html>

Změna programu vyhrazena.

Podrobné informace naleznete na

www.prerovmuzeum.cz

www.ornis.cz

www.helfstyn.cz

OTVÍRACÍ DOBA

Přerovský zámek:

út–pá 8–17 hodin, so–ne 9–17 hodin

ORNIS:

denně mimo pondělí 9–17 hodin.

Ekoporadna

Semínkovna – sdílená semínka zdarma

Hrad Helfštýn:

denně mimo pondělí

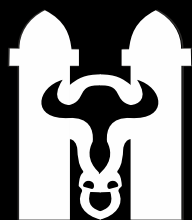
1. 5. – 31. 8. 9 – 18 hodin

1. 9. – 31. 10. 9 – 17 hodin

KULTURA PŘEROVA

červenec–září 2024

Spolek Hrubá Kotelna otvírá veřejnosti bránu bývalé továrny Terezie Hrubé na Osmeku

Na počátku minulého století začal na okraji Přerova za řekou Bečvou vyrůstat tovární komplex na zpracování ovoce a zeleniny z nedalekých sadů a polí. Ve 20. a 30. letech přibyla výroba čokolády, cukrovinek a umělých sladidel. Až do roku 1948 nesla továrna jméno své zakladatelky Terezie Hrubé. Poté bylo však její jméno odstraněno nejen z nápisu nad hlavní bránou, ale během dalších desetiletí postupně i z paměti Přerovanů. Továrna přitom patřila k největším zaměstnavatelům na Přerovsku a své pobočky měla nejen po celém prvorepublikovém Československu, ale také v zahraničí.

Spolek Hrubá Kotelna se svým názvem vrací k odkazu Terezie Hrubé a svou adresu umístil do budovy, která v průmyslovém areálu zůstávala nevyužita. Činnost spolku už ale s vařením marmelády ani čokolády nijak nespojuje – jeho členové mají v úmyslu některé části továrny zpřístupnit veřejnosti a pozvat ji na setkání s kulturou, uměním a historií.

První zkouškou, zda si lidé do továrny najdou cestu, byla výstava nedávno zesnulého brněnského fotografa s názvem „Jiří Sláma na Osmeku“. V improvizované galerii na opraveném schodišti jedné z budov byly od 21. března do 30. května vystaveny dva soubory fotografií na plátně pocházejících z Přerova – nového Tyršova mostu v čase jeho dokončení v roce 2012 a historických interiérů továrny na Osmeku v roce 2020. Právě zájem široké veřejnosti, od studentů po seniory, přivedl majitelku areálu Dagmar Vobeckou k myšlence podobné akce opakovat a ještě rozšířit jejich spektrum. Následným krokem bylo založení rodinné instituce, která postupně otevře některé dosud nepřístupné části továrny umění a kultuře. Nejprve to bude v bývalé sušárně ovoce, kde se konala již vernisáž výstavy fotografií, a po prázdninách ve zre-

konstruované dřívější varně marmelády a povidel. Nová varna poskytne zázemí přibližně třiceti posluchačům přednášek, literárních čtení i účastníkům besed. Další plány se týkají budovy bývalé výtopyny. Zde by měl vzniknout kulturní a společenský sál s širokým využitím – ať už pro dětské zájmové kroužky, amatérské spolky, profesionální umělce nebo soubory z divadelní či hudební oblasti.

Spolek Hrubá Kotelna chce být hostitelem zejména přerovských výtvarníků, literátů, historiků či badatelů. Prostor ale jistě dostanou také „přespolní“, kteří budou mít zájem.

První přerovskou institucí, kterou dnešní majitelka průmyslového areálu a zakladatelka Spolku Hrubá Kotelna Dagmar Vobecká oslovila s nabídkou na spolupráci, bylo zcela logicky Muzeum Komenského v Přerově. Historie areálu a rodiny jeho zakladatelky Terezie Hrubé je propojena s historií města i okolí první půle minulého století, a představit veřejnosti spojení muzejního a rodinného archivu se tedy přímo nabízelo. Společný kulturně vzdělávací projekt spolku a muzea zahájí už 6. června přednáška historičky Šárky Krákorové Pajůrkové „Přerov na přelomu 19. a 20. století a Terezie Hrubá“.

Po prázdninách budou setkání a přednášky ve Varně pokračovat ve zhruba čtrnáctidenním taktu. Jedním z připravovaných témat pracovníků muzea je např. historie sírkárny v Lípni-ku nad Bečvou, jejíž překvapivé spojení s přerovskou továrnou bylo objeveno teprve nedávno v rodinném archivu.

Tento cyklus přednášek a vystoupení dostal název „*Tovární čtvrtky*“. Na začátku listopadu v rámci něj připomeneme literární historik a odborník na exilovou literaturu Michal Příbání na své přednášce výročí 100 let od narození spisovatele Josefa Škvo-reckého. V lednu příštího roku se usadí do čtenářského křesla pod lampou spisovatelka Lenka Chalupová, která bude číst ze své poslední knihy Svatojánské ořechy, za niž dostala cenu za výjimečný krajský kulturní po-čin v oblasti literatury.

Další program přivede do to-várních budov přerovského vý-tvarníka Miroslava Straku, Lu-bomíra Dostála nebo fotografku

Ivetu Juchelkovou. Přesné ter-míny akcí v Hrubé Kotelně se teprve rodí, tedy bude ze strany zájemců o ně potřeba určitá shovívavost a také ostražitost. Doporučujeme sledovat aktuál-ní dění na internetové stránce <https://www.hrubakotelna.cz/> a na sociálních sítích Facebook a Instagram. Děkujeme všem za podporu a přízeň!

Dagmar Vobecká

Po stopách Amosovy truhly

Městská knihovna v Přerově zařazuje od července do své nabídky služeb a programů rodinnou městskou hru s názvem Amosova truhla, díky níž se můžete nechat pohltit bohatou historií Přerova. V průběhu hry se projdete s duchem Jana Amose Komenského místy jeho studií a získáte nové vědomosti o městě, které neskrývá jen vzpomínky na pravěké lovec a industrializaci 20. století. Vaším úkolem bude pomoci Komenskému k odjezdu do Fulneku a k rozluštění kódu nezbytného k otevření jeho truhly. Pokud tedy máte bystrý zrak, otevřenou mysl a chuť objevovat, dejte se do toho! Vše, co musíte udělat, je vyzvednout si tašku se zadáním hry, zápisovým archem a indiciemi hlavní budově knihovny kdykoli v provozní době a pak už se jen vydat na cestu. Přejeme vám příjemnou letní zábavu!

KNIHOVNA JE ZDE PRO VÁS

1. 7.–31. 8. Zábavné léto s knihovnou – tvořivé dílny s malovanými vaky, deskovky, XBOX, piškvorky, soutěže, kvízky nebo virtuální realita, půjčovna pro děti, Palackého 1, v provozní době.

12. 9. Bezpečnost na internetu. Přednáška pro seniory pořádaná ve spolupráci se Senio-rOn, učebna MěK v Přerově, Že-roťinovo nám. 36, od 10.00.

12.–13. 9. Prodej vyřazených knih a časopisů, suterén MěK v Přerově, Žerotinovo nám. 36, každý den kromě středy od 8.00 do 17.00.

12.–26. 9. Pletení pro začátečníky. Tři lekce kurzu s Marcelou Voštinovou, učebna MěK v Přerově, Žerotinovo nám. 36, každý čtvrtek od 16.30 do 19.00.

17. 9. Tajemné Beskydy. Přednáška Dušana Pořízky, učebna MěK v Přerově, Žerotinovo nám. 36, od 17.00.

18. 9. Pohádka „Zvířátka a loupežníci“ s interaktivním čtením a zábavnými aktivitami – program pro rodiče s dětmi od 2 do 4 let v rámci projektu *Book-start – S knížkou do života*, půjčovna pro děti, Palackého 1, od 9.00 (nutná rezervace).

25. 9. Kuba na koloběžkách – cestovatelská beseda s Veronikou Jiríčkovou, Ministerstvo země-dělství ČR v Přerově, Wurmova 2, od 17.00.

Hurá, letos se bude s Děčkem zase soutěžit!

Městské informační centrum Přerov-Předmostí se zapojí do letní prázdninové soutěže s Děčkem. Naše instituce je jedním z několika stovek míst po celém Česku, kde si můžete v létě nejen užít výlet za kulturou, ale taky si hrát. Vyskočte z gaučů, vemte za ruku děti (nebo rodiče) a vrazte s batůžkem na zádech zachránit Děčko. Startuje to na začátku prázdnin, tak to neprošvihněte. Všechno, co potřebujete vědět, se dozvíte na www.zapas-stoleti.cz

ČEKÁ NA VÁS PO-HODOVÉ PŘEKVAPENÍ!

Po-hodový workshop a po-hodové koncerty lákají v srpnu do farní zahrady. Hlaste se, dokud jsou místa!

Lecke hry na djembe, výuka hraní na tělo nebo kurz čtení akordových značek a hry na kytaru. Taková bude nabídka tří denního srpnového maratonu *po-hodových workshopů a koncertů* pro děti, mládež i dospělé ve farní zahradě za kostelem sv. Vavřince. Hudební léto se tam na tři dny přesune z přerovských hradeb a nabídne odpolední lekce hraní a večerní koncertní projekce. Projekt odstartuje v *po-hodovém týdnu* po přerovských Svatovavříneckých hodech 13. srpna.

„Novinkou devátého ročníku festivalu *Hudební léto na hradbách v Přerově* bude rozšíření programu úterních koncertů o *třídenní workshop, který se uskuteční v rámci tzv. Hudebního léta ve farní zahradě. Stejně jako vloni na koncert Pavla Šporcla se celá produkce i letos přesune od řeky Bečvy do magického zákoutí centra města – farní zahrady za kostelem sv. Vavřince. Tentokrát to bude na tři dny a tři večery,*“ odkryla plány pořadatelů Lada Galová.

V úterý 13. srpna začne na faře série hudebních workshopů a koncertů, která bude pokračo-

vat i ve středu 14. srpna a ve čtvrtek 15. srpna. Denně bude na programu cca dvou hodinový workshop, který vyvrcholí koncertem každý den v 19 hodin. Zájemci o workshop se mohou na jednotlivé lekce hlásit přes podobný formulář, který například znají z Kytarového rekordu, a to na stránkách www.bluesnadbcevo.cz. Hlásit se mohou malí i velcí. Vstup na workshopy je zdarma, jejich účastníci mají stejně tak volný vstup na večerní koncerty. Ostatním návštěvníkům večerních koncertů nabízíme zvýhodněnou tří denní permanentku za 350 Kč, vstupenky na samostatné koncerty přijdou každý na 199 Kč. A na co se mohou zájemci těšit?

Workshop zahájí v úterý 13. srpna srbské duo performerů *Alice in WonderBand*. „Vystoupení dua jsou vibrující a rytmická, silná a energická. *Alice in WonderBand* je křížovatkou tance, jevištního pohybu a hudby. Ostatně název projektu *Tělo jako nástroj* je dostatečně výstižný,“ doplnil Pavel Ondrůj.

Středa s datem 14. srpna nabídne kytarový workshop s podtitulem

Akordy na kytáře Přerovanům již neznámého lektora Tomislava Zvardoně, který léta jezdil na workshopy před Kytarovým rekordem. „Cílem tohoto workshopu je rozvíjení kreativního myšlení, rozšíření výrazového rejstříku, lepší orientace na hmatníku a v harmonii. Není však účelem dostat během dne do hlavy všechny informace, ale spíše si znalosti uspořádat a vytvořit si dlouhodobý učební plán pro svůj osobní rozvoj,“ vzkazuje zájemcům Zvardoně. Po workshopu farní zahrada ožije koncertem kytarového dua Tomislav Zvardoně a Marek Šmaus.

Setkání s Afrikou je podtitul posledního dne workshopového maratonu ve čtvrtek 15. srpna, který se odehraje v režii polského hudebníka, Łukasze Dembińskiego. „Všichni, kteří mají doma djembe, si ho můžou přinést sebou, ostatním bude tento africký nástroj zapůjčen,“ informuje Pavel Ondrůj. Po workshopu bude následovat meditativní koncert dua Łukasz Dembiński & Szymon Chudy. Handpan v doprovodu kytary tak v Přerově zazní vůbec prvně.

Král, rytíř a zakladatel

Výstava o králi Přemyslu Otakaru II. připomene jeho význam pro Přerov.

Přemysl Otakar II. – král, rytíř, zakladatel je název výstavy, která v Galerii města Přerova na Horním náměstí v létě představí jak panovníkovu politickou dráhu, tak dramatické životní osudy, a to s důrazem na zakládání měst v jeho době. Během vlády Krále železného a zlatého vzniklo v Českém království a v okolních zemích na čtyři desítky královských měst – mezi nimi i město Přerov.

Že šlo o výjimečný počin v rámci celé Evropy, o tom netřeba pochybovat. „Putovní výstava je postupně představována ve městech, která pátý český král založil či pozvedl. Abychom zdůraznili jeho přesah k našemu městu a význam Přemysla Otakara II. pro Přerov, nechali jsme zpracovat nad rámec 22 putovních výstavních panelů další dva speciální. Jejich autorem je ředitel Státního okresního archivu v Přerově, historik Jiří Lapáček, a návštěvníci se na nich dočtou o poměrech v Přerově za Přemyslovců nebo o procesu povýšení Přerova na královské město,“ přiblížila vedoucí Galerie města Přerova Lada Galová.

Není bez zajímavosti, že naprostá většina měst založených Přemyslem Otakarem II. uspěla a prosperuje do dnešní doby. I proto spolek Města Otakarova z Českých Budějovic, který výstavu připravil, věnuje velkou pozornost právě zakladatelské roli tohoto panovníka. „Těto činnosti se věnujeme od roku 2015 a výstavu jsme postupně představili již ve více než dvaceti dříve královských městech. Na Moravě k nim kromě Přerova patří ještě Uherský Brod, Uherské Hradiště nebo například Hlučín. Nicméně právě v Přerově budou poprvé představeny zemské znaky zemí, které Přemysl Otakar II. postupně ovládl a jež dosahovaly až k Jadranu,“ informoval Svatomír Mlčoch, předseda spolku Města Otakarova.

Milovníci dějin se tak mohou ponořit do téměř 800 let staré historie Přerova i českých zemí v Galerii města Přerova do neděle 4. srpna.

Archeologie v kostce

Komentovaná prohlídka s průvodcem

Městské informační centrum Předmostí pořádá komentovaný okruh **Archeologie v kostce**. Prohlídka s průvodcem trvá přibližně hodinu, na trase navštívíte Památník lovců mamutů a Malé školní muzeum ZŠ J.A. Komenského.

Na začátku prohlídkové trasy vám nabídne své služby informační centrum, ve kterém jsou pro návštěvníky připraveny propagační materiály a suvenýry. Pro děti je připravené puzzle dřevěné kostry mamuta, pro dospělé pazourkový hlavolam. Proslulé archeologické vykopávky mamutích kostí, ale i jiných zvířat z doby paleolitu, můžete vidět v expozici Památníku lovců mamutů. Zastavíte se také u tzv. Bludného balvanu, což je pozůstatek vápencové homole. Zajímavá expozice na vás čeká v Malém školním muzeu. Uvidíte zde originály i kopie nálezů z Předmostí.

Vychází se vždy od informačního centra v Předmostí, od úterý do soboty, vždy v 10 a ve 14 00.

FLAMENGO REUNION

Ve čtvrtek 26. září se od 19.30 můžete v klubu Tepló těšit na koncert jedinečné kapely Flamenco Reunion Session, navazující na zlatou éru let 1970–1972, kdy za mikrofonem zněl hlas Ivana Khunta a Vladimíra Mišíka. Flamenco Reunion Session se opírá o dvojici původních členů Flamenga, Pavla Fořta a Vladimíra Kulhánka, Doplnují je Honza Holeček, Jiří Zelenka a Vladimír Secký. Koncert pořádá klub Dlažka, kde je možné rovněž zakoupit výhodné vstupenky v předprodeji.

Milovníci hudby a návštěvníci cyklu Setkání žánrů v Městském domě v Přerově se již mohou těšit na sezónu 2024/25. Předprodej výhodného abonmá odstartoval v Městském informačním centru už v polovině června. Více na www.mdprerov.cz

Jak bude hrát kino Hvězda o prázdninách?

Dopolední projekce pro děti i seniory a řada očekávaných filmových novinek.

Kino Hvězda upravuje od 1. 7. promítací dny. Po roční pauze si budou moci zajít návštěvníci na filmy zase v pondělí i úterý. Naopak hrát se nebude ve středu, kdy budou probíhat projekce v mobilním Letním kině Po Setmění. „Nemá smysl, abychom se přetahovali o diváky, když provozujeme obě tato kina. Navíc přes léto obecně chodí lidé do kin méně, protože obvykle tráví dovolené mimo město u vody, a také je zahrádkářská sezóna v plném proudu. Proto i nabídka filmových titulů ve čtvrtletním Biosenioru bude určena všem věkovým skupinám a nejen dříve narozeným,“ doplnila vedoucí kina Svatava Měrková. Jako každé prázdniny, tak i ty letošní bude přerovská Hvězda promítat dopoledne pro děti. V červencové i srpnové úterky se tak mohou malí diváci těšit na své oblíbené hrdiny animovaných filmů. Nej-očekávanější premiérou letošního léta z oblasti kreslených filmů je bezesporu **Já, padouch 4.**, jehož předešlé tři díly zhlédly miliony dětí po celém světě. V prázdninových filmových novinkách pro děti se dále objeví

pokračování oblíbeného animáku **V Hlavě**, v srpnu to pak budou hrané fantasy **Harold a kouzelná pastelka**, kreslená **Medvídci Bonnie: Záchrana domova** či **Parta příšeráků**.

Mezi velké letní taháky určitě patří české drama **Zápisník alkoholičky** režiséra Dana Svátka, jehož knižní předlohu napsala na základě vlastních zkušeností Michaela Duffková. Dobový film **Vlny** režiséra Jiřího Mádlu zase ukáže napínavé a doposud utajené příběhy novinářů Československého rozhlasu. Ze zahraniční produkce jistě diváky naláká pokračování **Deadpool**, který si k sobě přibral i **Wolverina**. Premiéra snímku **Deadpool & Wolverine** připadla na 25. 7. O lovcích tornád je pak akční dobrodružný thriller **Twisters**. Mladé publikum by pak mohly zaujmout snímky **Borderlands** režiséra Eliho Rotha a japonské akční animované sportovní drama **Blue Lock: Episode Nagi**. „Těch filmových novinek je o prázdninách celá řada. Já osobně se těším nejvíce na film **Vetřelec: Romulus**, kterého asi netřeba představovat, a pak

v úvodu července na oddechovku **Vežmi mě na Měsíc** se **Scarlett Johansson** a **Channingem Tatumem**. Ujít si určitě nenechám ani **krimi thriller MaXXXine** s **Miou Goth** v hlavní roli, který uzavírá skvělou trilogii režiséra **Ti Westa** a navazuje na jeho předešlé dva horory **Pearl** a **X**,“ uzavřela povídání o letošních filmových prázdninách Svatava Měrková. Po dlouhé době bude možné si zajít také na filmy s 3D a budou to hned dva: **V hlavě 2** a **Deadpool & Wolverine**.

Za tajemstvím Beskyd s Dušanem Pořízkou

S přednáškou nazvanou **Tajemné Beskydy** navštíví v září přerovskou knihovnu **Dušan Pořízka**, kterého posluchači mohou znát i díky množství vydaných publikací, věnovaných především oblasti **Libavé** a **myslivosti**. Tentokrát účastníky přednášky vezme do nádherného prostředí **Beskyd** a povypráví nejen o jejich významných vrcholech (**Lysá hora**, **Smrk**, **Velký Javorník** nebo **Radhošť**), ale také o pozoruhodných rozhlednách a jiných zajímavostech, jako jsou např. **kapličky**, **naučné stezky** nebo **lázeňská centra**. Zmíněny budou také vstupní brány do hor v podobě známých měst, **vodní plochy** a **řeky**, **prales Mionší** a **opomenuta** nebude ani **bohatá beskydská fauna** a **flora**. Přednáška se uskuteční v úterý 17. září 2024 od 17.00 v přednáškové místnosti hlavní budovy knihovny na **Žerotínově nám. 36** (nutná rezervace místa).

Salvador Dalí v Galerii města Přerova

Originální tvorbu legendárního surrealisty Salvadora Dalího nabídne hodová vernisáž v Galerii města Přerova. Výstavu s podtitulem *Žiji sen, ikonicky proslulým Dalího životním krédem*, uvede herečka Chantal Poullain.

Umělec, který proslul především jako malíř a grafik, byl však uznáván i jako sochař a všestranně nadaný výtvarník. Jeho díla vynikají jedinečnou poetikou a mnohá se stala ikonami. Také v Přerově lidé uvidí například litografie s legendárním tématem Tekutých hodin. „Nebudou chybět ale ani další díla představující průřez celou Dalího tvorbou – od grafik přes sochy až po užité umění, protože Dalí byl nejen malíř, grafik a sochař, ale věnoval se také keramice nebo designu. Z užitého umění se slavnými staly například jeho flakony parfémů. K vidění bude i soubor téměř pěti desítek ilustrací k Dantově Božské komedie nebo slavné grafiky, na nichž Dalí zachytil svou životní lásku Galu,“ uvedl Pavel Chmelík ze spolupořadatelské Galerie Artrium Zlín. Podle jeho slov budou součástí výstavy také originální fotografie zachycující S. Dalího objektivem světoznámého českého fotografa Václava Chocholy a také trojrozměrné objekty, jako třeba sochy či porcelánové talíře.

Výstava díla Salvadora Dalího v tak velkém rozsahu je letos v tuzemsku vedle stálé pražské expozice největší. „Představí více jak stovku jeho děl, která jsou pro tuto příležitost shromážděna ze soukromých sbírek českých sběratelů a z Dalího nadací ve Španělsku nebo Francii. Podstatná část vystavených děl pochází z pařížských galerií, protože Francouzi měli často k Dalímu blíže než rodné Španělsko. Věříme, že tato mimořádná

událost přiláká nejen návštěvníky z Přerovska, ale i ze vzdálenějších míst a že se může stát skvělým tipem na prázdninový výlet v rámci celé Moravy. Chci věřit, že Dalího díla dokonale vyniknou právě v kulise našich originálních industriálních prostor,“ láká Lada Galová z pořádající Galerie města Přerova.

Vedle vystavených signovaných originálních grafik expozici oživi i sochy, kterým se autor začal věnovat od sedmdesátých let. „Reprezentovat je u nás bude asi deset bronzových plastik, jen namátkou mohu zmínit třeba Klíč, Žirafa nebo Minotaurus. Zájemci mohou zakoupit vybrané Dalího grafiky dekorované 24karátovým zlatem nebo menší sošky, ke kterým samozřejmě náleží certifikace originality s odkazem na číslování a poznámku v soupisu díla,“ dodala Lada Galová.

Expozici doplní i originální portrétní fotografie Salvadora Dalího, které pořídil v roce 1969 v Paříži český fotograf Václav Chochola. „Kdo by neznal slavnou fotku Dalího s vejcem nebo Dalího sedícího s hůlkou na divanu? Portréty tehdy 70letého výtvarníka se staly jeho celosvětově nejznámějšími, i sám Dalí z nich byl nadšen a podle svých slov si jich cenil nejvýše. Originální snímky z atelieru Václava Chocholy budou k prodeji volně nebo adjustované,“ uvedl Chmelík. Součástí výstavy bude promítání dokumentárního filmu o Salvatoru Dalím a prodej publikací o jeho díle, výstavního katalogu, sběratelských plakátů a dalších drobných předmětů.

Salvador Dalí byl skutečně výjimečný surrealista, jehož možná největším dílem je on sám. „Já jsem surrealismus,“ prohlásil ostatně sám o sobě Dalí. „Salvador Dalí byl skutečně jedinečným umělcem, a to díky zejména své bezbřehé fantazii, schopnosti vnímat okolní svět a tuto zkušenost pak promítnout do svých děl. Dalí byl a je žijícím mýtem, ikonou surrealismu a když to odlehčíme, také majitelem jednoho z nejfotografovanějších knírků 20. století. I proto je PR naší výstavy postaveno právě na jeho slavném portrétu s dlouhými kníry,“ doplnila Galová.

Příležitost zhlédnout výstavu děl Salvadora Dalího budou mít zájemci v Galerii města Přerova od 9. srpna, kdy bude v 18. hodin zahájena vernisáž, až do 6. října 2024.

Hradby ožijí pop gopelem, funky nebo tanečním rhythm and blues

Novinkou devátého ročníku festivalu Hudební léto na hradbách v Přerově bude rozšíření programu úterních koncertů o tří denní workshop, který se uskuteční v rámci tzv. Hudebního léta ve farní zahradě. Stejně jako vloni na koncert Pavla Šporcla se celá produkce na tři dny a tři večery přesune od řeky Bečvy do magického zákoutí centra města – farní zahrady kostela sv. Vavřince. Hradby však ještě předtím ožijí klasickými prázdninovými úterními koncerty, jak je známe z uplynulých osmi let. Ten první s datem 9. července odstartuje letošní devátý ročník koncertem polské kapely **ONUS Blues**. Stejně jako vloni festival nabídne to nejlepší z polské bluesové scény, ONUS Blues coby vítěz v kategorii objev roku Gala Blues Top 2023 je toho důkazem. Lídrem kapely je harmonikář Jacek Szula, dominantní osobnost slezské bluesové a bluesrockové scény. Dále kapelu tvoří Krzysztof Wyrzykowski (zpěv), Nikodem Piekut (bicí), Roman Szonowski (basová kytara) a Sylwiusz Krakowczyk (kytara).

V úterý 16. července se na hradbním podiu představí vůbec prvně v historii Hudebního léta na hradbách gospel. Dvacetičlenná kapela Good Work boří mýty a zažitě představy o škatulkování hudby. Repertoár skupiny je důkazem umění o propojování hudebních stylů. „*Přiznány jsou folklórní kořeny řady muzikantů, které se dokonale pojí se soudobým popovým projevem kapely jako celku. Koncerty v jejich podání jsou strhujícím zážitkem,*“ zve Pavel Ondrůj.

Šanson na hradbách je podtitul koncertního večera s datem 23. července. Slovenská zpěvačka Andrea Zimányiová se svým bandem prezentují nejen vlastní tvorbu a klasický šanson, ale i současnou tvorbu francouzského šansonu. „*Slovenské publikum se s Andreou Zimányiovou mohlo potkávat po dobu několika let v divácky úspěšné sérii taneční soutěže Let’s Dance, kde byla sólistkou Big Bandu Gustava Broma. Posledních dvanáct let vystupovala i jako dvorní vokalistka Vaša Patejdla,*“ prozrazuje přerovským posluchačům Pavel Ondrůj.

Jeden z nejlepších skandinávských kytaristů, opravdový veterán švédského blues, **Eric Hansson** vystřihne se svým bandem rock blues na hradbách poslední červencové úterý. „*Kapela s polskou rytmikou představuje mix toho nejlepšího rockového blues bez ohledu na to, zda vystupuje v klubu nebo na velkém pódiu a hraje pro tisíce lidí. Příkladů je mohou těšit na skvělé songy,*“ láká návštěvníky Lada Galová.

První srpnové úterý ožijí hradby řízným jazzem, funky a R&B. „*Pódium nad řekou Bečvou rozestří americký zpěvák Chuck Wansley. Doprovodí jej trio bubeníka Otto Hejnice,*“ nastiňuje Pavel Ondrůj.

Další úterý, 20. srpna, se vrátíme na hradby, abychom tam rozbalili tzv. power rock, který přiveze polské power trio **GED**. Tvoří jej Greg Spruce, Ernest Dziedzic a Dorian Gębski. Jejich styl spojuje rock’n’rollovou energii s moderním přístupem k hudbě.

Poslední prázdninové úterý s datem 27. srpna ožijí hradby jazzem a swingem předválečného období. „*Svižní Swing Shower z Valašska se věnují zejména interpretaci tanečního jazzu a swingu z období 20. – 40. let minulého století. Hrají ale také taneční latinu a pomalé balady. Těšit se můžete třeba na legendární What a Wonderful World, Nebe na zemi, Sway a další,*“ zvou organizátoři.

Začátky koncertů budou jako vždy v 19 hodin.

Preview desáté sezóny MEO v první lize

Po loňském odchodu Meopty se objevovaly mírné obavy fanoušků o financování klubu a jeho budoucnosti v první lize. Během minulého letního přestupového období nedošlo prakticky k žádným velkým změnám v kádru. Veškeré skepse vyeskalovaly během prosince, kdy se tým ocitl na hraně sestupových příček. Velká změna k lepšímu nastala výměnou trenéra Svobody za Michala Mikesku a samotný kádr oživil návrat tahouna předešlých sezón Romana Pšurného, pro kterého si skalní fanoušci dojeli až na Slovensko. Tým nakonec bojoval o přímý postup do čtvrtfinále, kde přes předkolo nakonec i zůstal a sezóna tím pro MEO skončila.

Do jubilejní desáté sezóny Zubří vstupují s novým velkým sponzorem RC Europe a zároveň podepsali smlouvu o pokračování spolupráce se svým stávajícím sponzorem Pivovary CZ Group, jejímž členem je i přerovský pivovar Zubr, čímž se zachovala

dlouholetá kontinuita této spolupráce.

Velké změny se dočkal i samotný kádr Zubrů. Asi nejvíce mezi fanoušky rezonují odchody Michala Postavy a Jiřího Goiše. Zatímco první jmenovaný si vysloužil angažmá v týmu Komety, Jiří Goiš, miláček přerovského publika, bohužel svými výkony nepřesvědčil trenéry a po sezóně s ním nebyla navázána spolupráce. Další velké jméno na odchodu hlásí Tomáš Doležal. Hráč, který u Zubrů strávil skoro sedm let, odchází na vlastní žádost, avšak na Přerov bude vzpomínat v dobrém. U týmu nadále nebudou pokračovat ani taková jména jako Jakub Svoboda (odchovanec) či Darek Hejman. Všechny odchody lze najít na webu našeho klubu či hokej.cz.

Do nové sezóny bylo po odchodu Michala Postavy největší otázkou obsazení brankářského postu. Zubří se nakonec rozhodli angažovat mladého gólmána Vojtěcha Mokrého, jenž měl v přede-

šlých třech prvotních ročnících úspěšnost zákroku nad 92 procent a pod taktovkou trenéra brankářů Jiřího Sklenáře se očekává další progres. Přerov také hlásí dva velké návraty – obránce Martina Weinholda a útočníka Radka Čípa. Dále do týmu získali zvuchou posilu do útočných řad Tomáše Jáchyma, který vyniká tvorbou hry, a jehož čísla v počtu přihrávek jsou výborná. Z ostatních podpisů bych ráda zmínila návrat odchovance Michala Hotěka a prodloužení smlouvy s pěti juniorskými mladíky.

Věřím, že současné složení kádru je dobrou kombinací zkušeností hráčů jako Romana Pšurného, Roberta Černého, Jiřího Krisla či Antonína Pechance s dravým mládím. Myslím, že se můžeme těšit na dobrou sezónu a určitě bych vás ráda pozvala na zápasy přerovských Zubrů přímo v Meoareně. V prodeji jsou již permanentky na novou sezónu.

Michaela Fajková

Tomáš Kundrátek zpět v Přerově

V neděli 26. 5. se odehrálo finále MS v Praze a Češi získali po 14 letech zlaté medaile. V kádru domácích hokejistů byl i přerovský odchovanec Tomáš Kundrátek, který tím jako první Přerovák získal zlato z MS. Do kategorie U18 hrál za mateřský klub a odtud odešel hrát do Třince. Během pár let prošel několika hostováními a v létě 2008 odešel do Ameriky, kde si ho v draftu vybrali slavní New York Rangers. Avšak do nejslavnější hokejové ligy nahlédl až po výměně do Washingtonu Capitals, kde si zahrál se svým idolem Romanem Hamříkem. V současnosti hraje za tým HC Oceláři Třinec, se kterým letos získal titul mistra extraligy.

27. 6. 2024 přivezl Tomáš Kundrátek svému rodnému městu pohár jak pro mistry světa, tak pro mistry extraligy. Nejprve navštívil svou bývalou základní školu a poté se přesunul na náměstí TGM, kde ukázal oba zmíněné poháry a kde se také konala autogramiáda.

Michaela Fajková

PSALO SE PŘED STO LETY

Duchovní koncert na oslavu mučednické smrti Husovy pořádá v neděli večer o 8. hod. v česko-bratrském chrámu Páně na Novosadech primářová Šantrůčková ve spojení s jinými umělci.

Obzor, čtvrtek 3. července 1924

Oprava domů ve Škodově ulici bude provedena průběhem příštího měsíce, ježto ministerstvo železnic povolilo potřebnou úhradu. Je na čase, že se tak stane, neboť otlučené domy přispívaly Přerovu velice málo k pěknému vzhledu.

Obzor, středa 9. července 1924

Dvackrát olupena. Neznámý pachatel vyloupil po dvackrát prodejní budku Anežky Novotné na hrázi městského rybníku. Po prvé ukroutil 23. m. m. zámek a odcizil zboží za 242 Kč, po druhé otevřel si pakličem zámek, aniž by jej poškodil a odnesl zboží za 165 Kč.

Obzor, středa 9. července 1924

V Přerově bylo nalezeno. Po vypuštění Strhance našly děti v bahně elektromagnet z automobilu, pocházející asi z krádeže, a menší bronzový kostelní zvoněk.

Obzor, čtvrtek 10. července 1924

Vloupali se do hostince. V těchto dnech vnikli neznámí dosud pachatelé do hostince A. Zbožínka v Brodce a odcizili majiteli kolo zn. Puch v ceně 700 Kč, různé kuřivo a likéry za 350 Kč a skřípeč za 200 Kč. Četnictvo po nich pátrá.

Obzor, čtvrtek 10. července 1924

Něco o Michalovu. Městskému zahradníkovi v Michalově možno projevit největší uznání v osazování záhonů květinami. Stačí jen zběžný pohled a je vidět, že s květinami pracoval nejen odborník, ale i člověk s vytříbeným vkusem. A takových lidí je dnes málo. Neškodilo by však, kdyby laveciky na hlavních alejích byly rozestaveny symetričtěji. Nepůsobí pěkným dojmem, když na jednom místě je laviček několik a druhá část aleje zeje prázdnotou. Také basén s vodotryskem je značně zanedbán. Voda v něm již dlouho stojí a nádrž pak nejen zarůstá, ale uráží také oči. Při trochu dobré vůli by se tyto dva hlavní nedostatky daly snadno odstranit. Jinak je park jedním z nejpěknějších.

Obzor, úterý 22. července 1924

Kolik je v Přerově voličů. Původně bylo ve voličských seznamech zapsáno 11.490 osob, po reklamacích bylo vyškrtáno pro neoprávněné zapsání 35 a dodatečně zapsáno 30. Je tudíž v Přerově 11.485 oprávněných voličů.

Obzor, středa 23. července 1924

Od 3. do 24. srpna otevřena je v Náměstí umělecká výstava obrazů A. Mervarta a vybraného uměleckého průmyslu (keramiky a gobelínů) domácí tvorby. Natokladatelství Obzoru vydalo k této výstavě také sérii 6 Mervartových pohlednic z Náměstě a okolí. Výstava pořádá se pod protektorátem obcí Náměstě a Biskupic.

Obzor, neděle 27. července 1924

Zajímavosti pro pěstitele holubů. V neděli dne 20. července vypustil spolek pěstitelů poštovních holubů z Plzně 21 závodních holubů z Přerova. Holubi puštěni byli přesně o 5. hod. ranní u továrny Archimedes za asisten-

tu továrny Archimedes za asistenci četnictva a poštovního úřadu Přerov. Po kratičké zatáčce odletli všichni směrem k Tovačovu. Vzdušná čára Přerov-Plzeň jest 300 Km. Jak nám spolek pěstitelů z Plzně oznamuje, doletěl první holub černokaprovitý ze starého ročníku přesně v 8.15 hod. ráno. Letěl teda 3 hod. 15 min. Majitelem tohoto holuba jest p. dr. Josef Hreš, obchodník z Opořan. Za ním následovali hned ostatní holubi starších ročníků. Druhý holub (holubice bílá) z ročníku 1923 doletěla přesně 3.13 hod. odpoledne jako první z tohoto ročníku, jehož majitelem jest vr. pošt. Oficiál v Plzni. Pět holubů z 21 se dosud nevrátilo. Je to skvělý výsledek závodu a dělá jen čest našim pěstitelům.

Obzor, neděle 27. července 1924

Povoz bez kočího. V sobotu ráno zadržen byl na Masarykově náměstí povoz tažený párem koní, který jel úplně bez kočího. Podle čísla vozu bylo zjištěno, že je majetkem nájemce vápenky v Radvanicích, u něhož slouží jako povozník Michal Korábečný. Četnické stanice v okrese byly uvědoměny, aby zahájily pátrání po zmizelém.

Obzor, neděle 3. srpna 1924

Cirkus Kludský přijede do Přerova 7. srpna a bude zde až do 10. srpna. Umístěn bude na tržišti za kasárnami. Má kromě všech cirkusových akvizit také velký zvěřinec, který bude obecnstvu přístupný po celé tři dny.

Obzor, neděle 3. srpna 1924

Kozelka ukradl kozu. V Zlámalovi, rolníku v Kokorách odcizil neznámý pachatel v noci ze soboty na neděli z uzavřeného chlívků kozu. Rolník spolu s čet-

PSALO SE PŘED STO LETY

nictvem dal přivést na místo krádeže policejního psa z Olomouce, který stopu také skutečně našel a sledoval až k chlívku řezníka Gustava Kozelky v Kokorách. Když byl chlív otevřen, nalezeny byly v korytě vepřů vyvrhnuté droby z kozy, které tam řezník jim vhodil, aby zahladil stopy. Pod tíhou důkazů se Kozelka doznal a maso i kůži dobrovolně vydal poškozenému. Byl zatčen a dopraven do vazby okresního soudu v Přerově.

Obzor, středa 6. srpna 1924

Konec světa. Konec světa je již přece jen neodvratitelný. Proroctví slepé panny o příchodu Antikrista se vyplnilo a ten se narodil, aby přinesl všemu zkázu. Všem uvázne smích na rtech, neboť Antikrist bude i v Přerově, aby zde pokračoval ve svém díle. Všichni nenapravitelní i zbožné žijící budou jej moci shlédnouti v nejbližších dnech. Podrobnější zprávy uveřejníme, jak nás dojdou.

Obzor, středa 6. srpna 1924

Peníze v pšenici. Při sečení zralé pšenice podél trati z Přerova do Olomouce u Raketnice nalezi čeledín Bumbalík zaměstnaný u rolníka Pospíšila dvě náprsní tašky ve kterých se nacházely různé dokumenty na jméno dra Ludvíka Fenyvesi z Mukačeva, směnka na 1000 dolarů, různé cizí mince a bankovky. Dotazem na policejním ředitelství v Mukačevě bylo zjištěno, že dr. Fenyvesi byl okraden v dubnu za jízdy v expresním vlaku z Přerova do Olomouce. Pachatel využítkoval doby, kdy doktor spal ve spacím voze a ukradl mu peněženky, ze kterých vybral naše peníze a to 2500 Kč a ostatní věci zahodil proto, aby nebyl prozrazen. Podle všeho jde v tomto případě o prohnáního

mezinárodního zloděje.

Obzor, středa 20. srpna 1924

Za osm roků, ale přece došel.

Pohlední lístek zaslaný panem A. Mazáčem, t. č. pošt. Úř. V Bratislavě v roce 1915 za svého pobytu v Maria Cell svým známým do Předmostí, došel 16. srpna 1924. Jelikož byl nedostatečně frankován (stará 5 hal, známka) musel dotýčný příjemce I Kč doplatit.

Obzor, čtvrtek 21. srpna 1924

Slintavka a kulhavka. Ve Skrbeni byla zjištěna ve dvou dvorcích slintavka a kulhavka, která tam byla zavlčena koupeným dobyt看kem z Uničova.

Obzor, neděle 24. srpna 1924

Sboru dobrovolných hasičů

v Přerově zakoupila městská rada po schválení obecního zastupitelstva autostříkačku od fy. R. A. Smékal, Praha-Smíchov, která během příštího týdne bude dopravena do Přerova. V neděli dne 7. září t. r. v 9 hod. bude za přítomnosti zástupců obce vyzkoušena a o 11. hod. odevzdána slavnostním způsobem na Masarykově náměstí hasičům. Hlavní zkouška bude o 14. hod. při veřejném cvičení na témže nám. Slavnost bude zakončena uspořádáním benátské noci na městském rybníku o půl 20. hod. Pro případ deštivého počasí v neděli večer, koná se benátská noc v pondělí večer. Doporučujeme k hojně návštěvě.

Obzor, neděle 31. srpna 1924

Nemrava. Modelář Eduard Vlach narozen 1884 z Velké Dlážky byl zatčen, poněvadž obnažoval se u Bečvy před nedorostlými děvčaty a lákal je do vrbí. Po prvé

7. t. m. se ho nepodařilo zjistiti, podruhé 14. t. m. byl zatčen. Omlouvá se, že prý se neměla děvčátka na něho dívat.

Obzor, neděle 28. září 1924

Praehistorické vykopávky

v Předmostí. Jak jsme již oznámili, přišlo se při kopání hlíny v cihelně p. Příkryla na náleziště mamutích kostí. O nálezu byli uvědoměni odborníci, kteří se vedení prací ochotně ujali a tak nyní není ani jediného dne, co by všem známý archeolog řed. Telička nebyl mile překvapen. Má již celou řadu přátel, kteří každodenně scházejí se u památné Chromečkovy zahrady a pod jeho vedením provádějí vykopávky. Spousty pazourkových nástrojů, mamutích kostí úplně zachovalých, čelistí medvědu, lišek polárních odnášejí se do přerovského musea Teličkova a Přerov, resp. Městská rada, zdá se, že nevidí a vidět nechce, nebo snad skutečně ani neví, že kopání, jak se nyní děje, vyžaduje určitého nákladu. A kdo to financuje. V neděli 21. září navštívil naše náleziště vrchní rada Buchtela, předseda stát. archeolog. Ústavu v Praze, ve středu 24. září dr. Absolon s významným archeologem francouzským, jenž je ředitelem musea v Toulonu, kteří nešetřili obdivem a prohlásili, že předmostské vykopávky jsou jedinečné. Štěstí, že má Přerov vášnivého archeologa, jinak by mnohé důležité nálezy byly zničeny cihlářskými dělníky. Plně uznání zasluhuje také majitel cihelen p. Příkryl, který řed. Teličkovi vyšel ochotně vstříc a vrstvy, v nichž vyskytují se nálezy, nechává prokopati řed. Teličkovi dříve, než jsou odváženy do cihelen.

Obzor, neděle 28. září 1924

Pohled na fontánu s vodotryskem na hlavní aleji parku zachycuje pohodu předletního dne někdy v roce 1919.

24. dubna 1919 zachytil fotograf E. Křemen sázení lípy Svobody na Slavnosti stromového dne v parku Michalov.

Dva četníci na pochůzce v Michalově v době trvání Středomravské výstavy v roce 1936.

Michalov – po desítky let oblíbený cíl maminek s kočárky a batolaty.

Magnolie v parku byly a jsou vděčným cílem amatérských i profesionálních fotografů. Takto v 60. letech těšily přerovského fotografa Františka Totha.

PŘEROVU PRO RADOST

Ve všech dobách jezírka přitahovala dospělé, ale zejména dětské návštěvníky. Tady těm na snímku z 50. let 20. století bude dnes kolem sedmdesátky. Jestlipak se stále u fontány v Michalově scházejí?

„Lodičky“ dnes nahradila nová dětská hřiště.

Již 120 let slouží Přerovanům městský park Michalov k posezení a procházkám, ale nabízí i celou řadu kulturního i společenského vyžití. Přejme mu (a sobě), aby nám byl po mnoho dalších let zdrojem radosti a potěšení.

NOVÁ ŠÍŘAVA NAHRAZUJE STAROU

Poválečný rozvoj průmyslu odstartoval i vlnou bytové výstavby, a tak se v 50. letech zástavba Přerova rozrostla vybudováním dvou sídlišť jižním a východním směrem. Další výrazné posunování okrajů města však zamezil XII. sjezd KSČ z konce roku 1962. K přijatým usnesením totiž patřil i zákaz zabírání zemědělské půdy na úkor obytné výstavby, která se tak měla nadále provádět jen ve stávající zástavbě.

Takové řešení bylo sice levnější, protože nebylo třeba budovat inženýrské sítě, ale na druhou stranu vyvstal problém s uvolněním ploch pro plánovaná staveniště. Řešením se měla stát asanace čili zbourání starého, resp. zavadného, aby uvolnilo místo novému. Tak se vlastně projektantům a plánovačům uvolnily ruce k plošné výstavbě i přímo ve středu města. Ostatně již v půli 50. let byl připraven nový regulační plán, který počítal s přeložením středu města do prostoru Šířavy a Čechovy ulice, kde měly vyrůst nové administrativní budovy, obchodní dům, hotel, restaurace, kino a také obytná zástavba. Součástí plánu bylo i rozšíření Čechovy ulice, která měla sloužit jako přímé spojení nového centra s nádražím, kde se počítalo s vybudováním nové výpravní budovy i poštovního úřadu a také autobusového nádraží. Jednalo se ovšem o náročný a nákladný projekt, takže s jeho postupnou realizací se začalo až v první půli 60. let. Projektanti umístili panelové sídliště, pojmenované jako Šířava I, do zahrada a dvorů staré Šířavy – tradičního, rázovitého předměstí představujícího zemědělské zázemí města s množstvím typických hanáckých gruntů. Plocha mezi ulicemi Šířava, Čechova, Sušilova a Ztracená tak s minimálními nároky na asanace mohla v první fázi pojmout hned osm panelových bloků a také několik objektů občanské vybavenosti. Počátkem roku 1963 tak byl zbořením čtyř domů na Šířavě a v Sušilově ulici vytvořen přístup na budoucí staveniště, takže v květnu mohly být zplányrovány zahrady a na jejich místě se začalo s budováním vodovodu a kanalizace. Tuto fázi nám připomíná unikátní snímek pořízený z tehdejší Dukelské ulice (gen. Štefánika), přes Sušilovu ulici k zadním traktům zástavby na Šířavě. Přípravované staveniště je tak dobře viditelné ve středu snímku, včetně stodol a hospodářských objektů šířavských gruntů. V pozadí se na mírném svahu cesty na Želatovice tyčí sídliště Meopty, přičemž vpravo od středu je dobře viditelný komplex základní devítileté školy. Vzadu vpravo je nad novostavbou bloku se 108 byty na konci tehdejší Jeremenkovy (Želatovské ulice) možné spatřit jeřáb umístěný na staveništi sídliště Meopta okrsek B – jih, tedy v části sídliště jižně od Optické ulice. Právě dobíhající práce na tomto úseku se dotkly dalších prací na staveništi Šířavy I. Pozemní stavby stavební správa 220 Přerov totiž ve městě provozovaly několik hlavních stavenišť a v rámci proudové výstavby musely mezi nimi návazně přesouvat prostředky i pracovní síly. Zpoždění na jednom sídlišti, tak vedlo k odsunutí zahájení prací na druhém sídlišti, takže práce na prvním z šířavských bloků typu G57 v tzv. olomoucké variantě započaly až koncem července 1963. Jednalo se pětipodlažní objekt o dvou schodišřových sekcích po 19 bytech, celkem tedy 38 bytů v každém bloku. Pro Pozemní stavby to byly vůbec první panelové montáže, se kterými ale už získávaly zkušenosti na sídlišti Meopta – jih, kde v letech 1962 až 1963 postavily celkem osm bloků tohoto typu. První z osmi bloků Šířavy I (dohromady s 304 byty) byl hotov v srpnu 1964 a další dva se nacházely ve stavu těsně před dokončením. První část sídliště označovaná jako okrsek A byla dokončena v roce 1965 a postupně na ní navázala výstavba mateřské školy, objektů občanské vybavenosti, čtyř výškových bloků o 10 podlažích a dvou domů s malometrážními byty, takže celkem bylo v tomto úseku postaveno 680 bytů. Současně, tj. v letech 1966 až 1968, probíhaly práce na úseku sídliště Šířava I okrsek B, který se nacházel za ulicí Svisle a čítal pět panelových bloků, tzv. distribuce i školu. Ovšem tato druhá fáze si již vyžádala značné asanační zásahy a znamenala konec větší staré Šířavy.

Petr Sehnálek

ZPRAVODAJ MUZEA KOMENSKÉHO V PŘEROVĚ, ČERVENEC–ZÁŘÍ 2024

Texty: Michaela Fajlková, Lada Galová, Josef Chytil, Andrea Kopečková, Marta Konifřová, Helena Kovařřová, Svatava Měrřková, Petr Sehnálek, Zdeněk Schenk, Šárka Štěpánková, Jana Trřtková, Dagmar Vobecká a Lubomír Vyřučal

Foto: Muzeum Komenského v Přerově, KIS Přerov, Iveta Juchelřková, Ivan Kopáčřik, Zdeněk Schenk, Michal Sýřkora a Lubomír Vyřučal

Redakce a grafická úprava: Kristina Sehnálová

Korektury: Eva Uhlřřová

Vydalo Muzeum Komenského v Přerově, p. o., Horní nám. 7/7, 750 02 Přerov IČO: 00097969. Zaregistrováno MK ČR pod zn. MK ČR E 21496. Čtvrtletník - periodický tisk územního samosprávného celku. Vyšlo 4. 7. 2024 v Přerově. Příští číslo vyjde 7. 10. 2024. Tisk MKP. Změna programu vyhrazena!

V rámci akcí pořádaných Muzeem Komenského v Přerově, p. o., budou pořizovány obrázky a zvukové záznamy za účelem prezentace organizátora akce. Muzeum Komenského v Přerově, p. o., nenese odpovědnost za záznamy pořízené a zveřejněné jinými subjekty. http://www.přerovmuzeum.cz/img/muzeum/GDPR/2018_05_Informace_o_zpracovani_osobnich_udaju_web.pdf. Muzeum Komenského v Přerově je zřřzeno a financováno Olomouckým krajem.

